

hudební stimuly

Ilustrace Vojtěch Mašek, 2007
ISSN 1801-4542

Barvy výročí Summer of Love

Rajské květinové filmy po čtyřiceti letech

Francouzsko-německá televize Arte připravila na letošní léto obšírný cyklus Summer of Love, zářící sladkými i letními barvami hnutí hippie. Připomněla tím čtyřicet let, která uplynula od magického okamžiku roku 1967, kdy se do San Franciska sjelo sto tisíc lidí na festival psychedelické hudby a svátek lásky.

MICHAL PROCHÁZKA

Každé úterý během letních měsíců vysílala televize Arte pořady, dokumenty, filmy, jimiž oživovala vzpomínky na utopistické hnutí lásky, svobody a spirituality, ale také na experimenty volného sexu, kultury drog. Průvodcem retrospektivním putováním ze swingujícího Londýna do prostředí komunit San Franciska, na festival Woodstock a mezi ulice Amsterdamu či Kábulu byla herečka Jane Birkinová a celá cesta měla několik filmových zastavení. Televizní dramaturgové se pokusili sestavit řadu, která by v kinematografii odrážela okamžik výjimečné euforie a energie, kdy se na chvíli podařilo „otevřít svět“ – ať už s květinami ve vlasech, s hudbou, anti-koncepční pilulkou či psychotropní látkou.

Osvobozující spektakl doby

Omamný květinový sen měla na svědomí mladá generace, která už nebyla traumatizovaná druhou světovou válkou a odvrhla tradiční hodnoty. Vydala se objevovat nové

svobody a protestovala proti společenským institucím. Součástí hédonistické i destruktivní extáze bylo hledání ideálu, ráje na zemi, k němuž mohla napomoci sexuální revoluce, východní spiritualita i radikální politické programy. A zatímco pro některé to byl impuls k zavržení civilizace a návratu k přírodě, jiní budovali alternativní komunitní život ve městech. Tuto revoltu si ale nelze představit bez rockové či psychedelické hudby, neboť právě ta rozproudila dynamiku oněch let a uvrhla mladé lidi do květinového transu. Zlaté roky hnutí hippie vyvrcholily třídním koncertem roku 1969 ve Woodstocku.

Necháme-li stranou dokumenty, jakým byl záznam turné Rolling Stones *Gimme Shelter* bratrů Mayslesů nebo *Jimi Plays Monterey* od D. A. Pennenbakera, čelné místo ve výběru Arte zastupoval film *Tommy* skupiny The Who a režiséra Kena Russela. V adaptaci rockové opery je malý Tommy svědkem, jak matčin milenec zabije jeho otce, který se vrátil z dru-

hé světové války, ač byl prohlášen za zmizelého. Přistižení viníci přesvědčují chlapce, že ve skutečnosti nic neviděl ani neslyšel, ale traumatizovaný Tommy se uzavře do vlastního světa. Stane se slepým a hluchoněmým a nic nepomůže, že výčitkami se trápící matka jej vodí po doktorech. Až teprve při hře flipper zažije dospívající Tommy osvícení a získá zpátky vlastní hlas; za „odměnu“ se po svém znovuzrození stává kul-tem mládeže a spojuje davy extází lásky.

Uvolněný barokní karneval se odehrává mezi naivistickými kulisami a má podobu sledu hudebních vystoupení. Tato nadsázka se vyjevuje i v tom, jak se mění kostýmy a masky postav a jak se tu volně mísí drama s kýčem, hlubokomyslné narážky s banalitami a lascivní anekdoty s erotismem. Přesněji řečeno, ocitáme se na hraně fantastického tripu, kde skutečnost ztrácí přesný řád – pohybujeme se mezi impulsivností a ničím neomezenou fantazií.

Dokončení na s. 12

obsah téma čísla: hudební stimuly

- 15 Já jsem hip hop. S rapperem Dálekem nejen o zlobě a frustraci / Karel Veselý
- 16 Gramofony místo plíc. Rozhovor s Andreasem Reihsem / Aleš Stuchlý
- 15, 16, 17 Profily a minirecenze
- 18 Program festivalu STIMUL

film/hudba	
1	Barvy výročí Summer of Love. Rajské květinové filmy po čtyřiceti letech / Michal Procházka
komentář	
5	Kultura hoří! Začíná letošní boj o peníze na kulturu / Marta Smolíková
báseň	
5	* * * / Josef Kostohryz
literatura	
6	Zrodilo se to z úcty k chemii odcizení. Kainova kniha Alexandra Trocchiho / Ondřej Klimeš
7	Bravo! Bravo! Cirkus podle Angely Carterové / Anna Vondřichová
7	Zájem, nezájem. Melancholické procházky literaturou / literární zápisník Jana Štolby
divadlo	
8	Dát si pauzu od divadla? Ohlédnutí za letošním létem / Ester Žantovská
9	Co přinese hurikán. Není festival jako festival / Martina Černá
výtvarné umění	
10	Katastrofy a humanismus. Hraniční přechody Warholova díla / Ludvík Hlaváček
hudba	
11	Poslední pokusení posluchače. Závěr cyklu o česko-slovenských nezávislých labelech / Pavel Zelinka
film	
13	Do dlaně! Nad festivalovým hitem Irina Palm / Kamila Boháčková
média	
19	Jeden článek, dvě paradigmaty. Kterak psychosomatika „vyvrátila“ feminismus / Tereza Kynčlová

společnost – domov	
20	Přijde konec „děčáků“? Odebrání dítěte z rodiny problémy neřeší / Lenka Kučerová
21	Osmý div světa. Reformou se přiblížíme k rozvojovým zemím / Jan Keller
21	V zemi demokratických reforem / veřejné osvětlení Petra Fischera
společnost – zahraničí	
22	O ropě jako u piva. Kniha pro Ala Gorea i Václava Klause / Filip Tesař
23	Mexiko: revoluce se odkládá. Zapatisté vsadili na symbolické datum 2010 / Ondřej Slaček
současní světoví spisovatelé	
24	Andrej Rodionov. Obyvatel moskevských předměstí / Alena Machoninová
25	Moskva let devadesátých. S Andrejem Rodionovem o squatech, disidentech a kriminálnících / Jan Machonin
poezie	
26	Milenci ve spárech řezníka / Andrej Rodionov
galerie	
27	Iveta Pilařová / připravil Václav Magid
nové knihy	
30	CD a DVD
recenze týdne	
31	Rozrušená existence. Vyšla románová prvotina Thomase Bernharda / Pavel Sladký
rubriky	
3	tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vypoслеchnout
5	zkrátka – jednou větou z domova i ze zahraničí
19	přešlap – o mediálních nešvarech / Jakub Macek
22	par avion – přehled zahraničního tisku / z arabských médií vybral Zdeněk Beránek
29	odjinud – výběr z literárních časopisů / František Knopp (ČR), Petr Kučera (Turecko)
29	soutěžní otázka
29	knihy v redakci
32	ovšem – glosy k uplynulému týdnu

editorial

Dámy a pánové!
Dne 15. 8. (A2 č. 33/2007) vyšla v rubrice Ovšem glosa o aktivitě Compendium – kulturní politiky a trendy v Evropě. Martin Cikánek v ní upozornil, že stačí, aby naše ministerstvo kultury poslalo oficiální dopis výzkumnému institutu ERICarts, a ČR se může okamžitě připojit k užitečnému projektu většiny zemí EU a osmi dalších. A brzy budeme mít možnost se konečně srovnávat s ostatními v jasných kategoriích a jednotkách. A už 24. 8. ministerstvo na svém webu oznámilo, že k tomuto informačnímu a monitorovacímu systému přistupuje. Bravo, to je rychlé a nadějně. Doufejme, že takové drobné a nekonfliktní radosti budou přibývat a košatět. Další ministr, který by měl A2 číst v září pozorněji než dosud, je Miroslav Kalousek. Jistě půjde do sebe a ten jeden kilometr dálnice oželí na splacení minimálního dluhu kultuře, jež stále tiše a ochotně plní státní kasu. V přítomné převážně hudební Ádvojce upozorňuji na recenzi Ondřeje Klimeše o Kainově knize Alexandra Trocchiho a na text Kamily Boháčkové k filmu Irina Palm. Pokud se jste se nemohli dočkat začátku divadelní sezony, Martina Černá vám nabízí výhled na české a slovenské divadelní festivaly až do Vánoc – s nimi už přijdou výjevy z Betlému, další díly tyjátru kolem dramatu Václava Havla a už se pomalu budeme připravovat k prohlídce únorového živého obrazu Tatiček prezident. Ušní nosní čtení! Libuše Bělunková

došlo

Výzva občanského sdružení Pro Bohemia a Syndikátu novinářů ČR

Pro Bohemia, občanské sdružení Praha, ochrana kulturního dědictví, a Syndikát novinářů České republiky v souladu se svou činností vyzývají všechny novináře a pracovníky v médiích k podpoře stanoviska ministra kultury na zachování nezkráceného rozpočtu jeho ministerstva na rok 2008.

Vláda ve svém programovém prohlášení vyhlásila, že „prosadí zvýšení podílu výdajů státního rozpočtu na podporu kultury postupně až na 1 % státního rozpočtu. Vláda dále prohloubí průhlednost v nakládání s veřejnými rozpočty v oblasti kultury, podpoří víceleté a vícezdrojové financování i vnímání nákladů na kulturu jako investice do společenského a hospodářského vývoje. Vláda bude důsledně dbát o to, aby veřejným prostředkům v oblasti kultury panoval rovný a spravedlivý přístup.“ Toto prohlášení je v rozporu s návrhem vlády na další krácení prostředků na kulturu, které byly doposud vždy jako první kráceny. Ministerstvo tedy těžko může plnit prohlášení vlády, které zohledňovalo zanedbávané oblasti kultury, a to v movitém, nemovitém i nehmotném, duchovním kulturním bohatství České republiky.

Otázka vícezdrojového financování, ke kterému se vláda přihlásila, měla částečně napravit škody, které stát, zastoupený jednotlivými ministerstvy, způsobil v předlistopadové éře. K nevratným škodám, způsobeným zejména na nemovitém kulturním dědictví působením státních statků, JZD, strojně trakto-

rových stanic (ministerstvo zemědělství), Čs. lidovou armádou (ministerstvo obrany), ale i sociální sférou (ministerstvo zdravotnictví), se nyní žádné z těchto ministerstev nehlásí. Přitom právě ona mají odpovědnost za tuto devastaci. Například vandalství armády v klášteře Chotěšov lze označit za barbarské. Stejně tak dlouho trávající rekonstrukce některých významných objektů, jako je v Evropě ojedinělý barokní Kuks a Betlém.

Současný ministr hájí v souladu se svým úřadem a jeho posláním kulturní bohatství, které v jistém smyslu patří nám všem. S filosofickým nadhledem lze konstatovat, že obrana kulturních hodnot, které jsou základním identifikačním znakem národa, je jedinou možností zachování identity v globalizovaném světě. Zbytečné a plané národovecké nadšení vlády a vyzývání k samostatnosti a ochraně národních hodnot proti Evropě neobstojí, jestliže nebudeme chránit to podstatné, co dělá národ národem. Ochranná opatření pro zemědělce, průmysl a obchod nepomohou rozvoji národní identity. I v dobách národního obrození to byla kultura, která umožnila identifikaci národa jako celku v mnohonárodnostním Rakousku. Kultura byla a je jediným svorníkem mezi minulostí a budoucností a je hlavním katalyzátorem rozvoje národa a jednotlivce v určitém národním prostoru.

Vyzýváme proto vládu ČR, Poslaneckou sněmovnu ČR a Senát ČR, aby nekrátily rozpočet na kulturu na rok 2008, a žádáme kolegyně a kolegy novináře, aby uvedenou výzvu aktivně podpořili v médiích.

Naděжда Kalousová, ředitelka Pro Bohemia, Miroslav Jelínek, předseda Syndikátu novinářů ČR, Aleš Holub, předseda klubu kultury Syndikátu novinářů ČR.

Ad Parodické principy (A2 č. 30/2007)

Potěšila mě zasvěcená recenze Lenky Jungmannové o knížce z našeho nakladatelství, kterou ve svém otiskl Váš časopis pod názvem Parodické principy. Ráda bych upozornila na chybu, která se do ní vloudila: knihu nevydala Akademie múzických umění, Brno, ale Akademie múzických umění v Praze. Jak se to stalo, dovedu si u takového skalního Brňáka, jakým je pan Osolobě, představit – tak jen pro přesnost. Jsme rádi, že jsme jeho texty mohli vydat (pan Etlik v ediční poznámce docela podrobně vylíčil genezi celé knihy, což je též určitou odpovědí na otázky ohledně její koncepce, které autorka článku položila). Děkuji Vám, že se na stránkách A2 věnujete i nám, vysokoškolským nakladatelům.

Marie Kratochvílová, Nakladatelství AMU

Ad Tajnosti (A2 č. 22/2007)

Do českého filmu Tajnosti Alice Nellis, jehož koproducentem je Česká televize, bylo zakomponováno několik kompletních (žel neoznačených) reklamních spotů. Reklama se střídá s ostatním sdělením opakovaně, divák je ze světa rádob reálného přenášen do virtuálního světa reklamy a nazpět bez sebelepšího upozornění. Kaširovanost jako by frapantně vystihovala slova, jež v afektu vykřikuje na hlavní hrdinku zhrzený milenec Karel: „Sobecká mrcha!“ Karlova slova parafrázuji sebeironickou frází, kterou reklamní textaři sami charakterizují svůj obor: „Reklama je navoněná zdechlina.“

Jedním z podprahově inzerovaných produktů, který diváky na okamžik degraduje na objekt

konkurenčního zápolení, jsou nízkokalorické, náhražkové „chlebičky“ jisté značky při rodinné snídani. Mistrně vycizelovaná, k zapamatování a opakování přímo stvořená hláška „Není to moc dobré, ale jsi po tom HUBENÉ“ (zdůrazněno již v ústech Marthy Issové, která předtím odmítla posnídat chléb) by nemohla v samostatném spotu projít, neboť naplňuje skutkovou podstatu klamání spotřebitele (zejména té části cílové skupiny, která může mít v důsledku snahy zhubnout za každou cenu poněkud sníženou soudnost): přisuzuje potravině nereálné účinky. Diváci, kteří během filmu nepoznali, jakým osobním vozem úžasně dynamická hlavní hrdinka celý den jezdila po Praze, mohou na samém konci značku auta pohodlně přečíst. Na doklad toho, jak snadno a až jakoby „samo“ se autíčko řídí, drží v této souvislosti herečka při řízení u ucha mobilní telefon – nejprve v jedné ruce, vzápětí, tedy během vyřizování téhož telefonátu, v ruce druhé. Mobilní telefon (už na upoutávkách k filmu je herečka zobrazena s mobilem u ucha) a operátor mobilních hovorů doprovázejí hrdinku Julii na každém kroku. Ta si detailně zabíraným mobilem například domlouvá nesmyslné schůzky, na což upozorňoval už Antonín Tesař v A2. Je to způsob, který návrh novely evropské směrnice o televizi bez hranic (směrnice vztahující se i na kinematografická díla vysílaná v televizi se tak přejmenovává na směrnici o audiovizuálních mediálních službách – v říjnu 2007 má projít druhým čtením v Evropském parlamentu) označuje jako způsob „nevhodně vyzdvihující“ (unduly prominent manner). To přesně se Tajnostech děje.

František Schilla

Utekla vám A2ka? V pražské kavárně Fra lze koupit kterékoliv číslo ročníku 2007! Café & knihkupectví Fra, Šafaříkova 15, Praha 2, www.fra.cz

divadlo

Herec sám na jevišti

Jediná tuzemská přehlídka monodramatu se po čtrnácté uskuteční na západě naší republiky. Západočeské divadlo **v Chebu** tradičně hostí unikátní mezinárodní festival **Divadlo jednoho herce**, na němž se představí činohra, alternativní a autorské divadlo, pantomima i akční lyrika, ale vždy v podání jediného interpreta. Letošní program nabízí hvězdy ze zahraničí: vystoupí Birute Mar, herečka Litevského národního divadla, s Antigouou, italský performer Lorenzo Gleijeses s inscenací Gertrudin syn či polské seskupení jóźwiak´s pursuit arena s multimediálním kusem na téma blogování. Českou republiku bude reprezentovat například Tomáš Matonoha, Ondřej David, Terezie Palková, divadlo Alfred ve dvoře nebo místní Západočeské divadlo. Festival bude ukončen seminářem o situaci monodramatu u nás. Více na www.divadlocheb.cz. Západočeské divadlo v Chebu (Divadelní nám. 10), **od 6. do 9. 9.** –mp–

Kolín patří mimům

V Městském divadle Kolín, na kolínském Karlově náměstí a v Komenského sadech se uskuteční letos již 12. ročník mezinárodního festivalu nonverbálního divadla Mimoriál aneb Gasparáda 2007. **Od 6. do 9. 9.** budou tato místa patřit nejen mimům, ale i tuzemským a zahraničním divadelníkům obecně – mezi ně letos patří Vojta Švejda a Jan Kalivoda, Radim Vízváry a Miřenka Čechová, Antonín Novotný a Marka Míková, Buchty a loutky, soubor Jihočeského divadla či Skupina extrémní klauniády z Prahy. Zahraniční sekce festivalu připravila pro své diváky průřez nonverbálními styly ze všech možných koutů světa. Festival zahájí experimentální představení Stolek hudebně-divadelního spolku Karbido z Polska. Japonský tanečník a performer Ken Mai se představí nejen kusem Butó bigaku, ale i jako vedoucí tematicky podobné dílny. Tradiční i moderní tanec předvedou tanečníci ze Senegalu, po nich vystoupí Georges Banu, člen Národního divadla v Bukurešti. Zeměpisně, ale i tradiční klauniáde nejbližší bude slovenské uskupení Fortissimo. Informace, kontakty, program na www.mimorial.cz. –ah–

Hrdina Činoherního klubu

Premiérou inscenace dramatu J. M. Synge Hrdina západu, která se uskutečnila těsně před koncem sezony, dramaturgie Činoherního klubu volně navazuje na linii irských dramat. Po současném Osiřelém západu nebo Panu Polštáři Martina McDonagha tak můžeme vidět tamější hru sto let starou. Příběh mladíka, který se stane hrdinou celé vesnice, když se vychloubá, že zabil svého otce, byl ve své době považován za urážku irské národní povahy a vyprovokoval vůbec největší rozbroje v dějinách irského divadla. Nyní jej můžete vidět v překladu Martina Hilského a v režii Ondřeje Sokola. Činoherního klub (Ve Smečkách 26, Praha 1), v pondělí **10. 9.** v 19.30. –kv–

Divadlo v Plzni

15. ročník Mezinárodního festivalu Divadlo uvede výběr českých inscenací, které bude konfrontovat s pozoruhodnými inscenacemi zahraničními (Francie, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Norsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Švýcarsko). Představí se projekty činoherní, operní, loutkové i baletní. Na základě hracího prostoru se program člení do tří sekcí: Divadlo v divadelních budovách (Divadlo J. K. Tyla,

Divadlo Alfa ad.), Pouliční divadlo (letos divadelní průvody, které připravuje Tomáš Žižka) a Divadlo specifického prostoru (tzv. site specific theatre) – projekt Moving Station a Garáže Milénium. Festival nabídne divákům speciální sekci Nordické a visegrádské divadlo v Evropské unii, jehož doprovodný projekt Sever na českých prknech festival uzavře. Přehlídku zahájí inscenace hry britské dramatičky Sarah Kaneové Očištění v podání rumunského souboru Teatrul National Cluj-Napoca. Více informací na www.festival.divadlo.cz. Plzeň, **od 11. do 21. 9.** –vmk–

film

Jahodový jam 2007

Druhý ročník jednodenního festivalu věnovaného amatérskému filmu letos rozšířil záběr o snímky téměř profesionální – tedy tvorbu studentů filmové školy v Písku. K vidění budou kusy jako Dřevorubec, Pomsta či Natvrdo. V sekci amatérské tvorby se diváci opět setkají s vojínem Arahosem – filmovou postavou známou z tvorby Taranis filmu; krátká groteska širokého tvůrčího týmu se pak pokusí přesvědčit, že Pivo si vás najde všude. Vyvrcholením festivalu by měl být zatím poslední, čtvrtý díl série Ondřejovský masakr s názvem Hrabě Molekula. Filmové bloky budou prokládány vystoupením divadel Exil, Neomluvené divadlo a PT ~aPraha 4), v sobotu **8. 9.** ve 13.30. –jgr–

Kámen mudrců

V jedné kopii bude k dispozici – díky Národnímu filmovému archivu – historická freska o osudech inkvizici pronásledovaného lékaře a učence. Adaptace románu Marguerite Yourcenarové, odehrávajícího se v 16. století, prošla oproti předloze řadou změn, především v ústřední postavě filosofa, lékaře a alchymisty Zenona Ligra, obviněného z hereze. Režisér Delvaux zdůraznil jeho osamělost, středověkého myslitele výrazně polidštil a podtrhl tak ještě více tragičnost celého příběhu. Uvedení filmu od belgické renesanční osobnosti Andrého Delvauxe (vystudoval germanistiku, právo, hudební skladbu a hru na klavír) je událostí. V české distribuci se doposud objevil pouze jediný jeho snímek (Jeden večer, jeden vlak, 1968). Podobenství Kámen mudrců je tečkou za jeho tvorbou, po jeho uvedení režisér prohlásil, že již nebude dál točit, neboť řekl vše, co chtěl. **Premiéra 10. 9.** –lg–

hudba

Grabštejn World Fest

V prostorách hradu Grabštejn u **Hrádku nad Nisou** na česko-německo-polských hranicích se koná již pátý ročník festivalu zaměřeného na **nekomerční alternativní a etnickou hudbu** a na scénu nezávislého divadla. Známejší jména představují kapely Traband nebo Ahmed má hlad, zahraniční hvězdou bude německý klezmer Mesinke. Návrat do středověku chystají skupiny Peregrin nebo Tua Borta (ty jej obohatí o jazzové a všelijak cizokrajné koření). Své zvláštní písně bude hrát Činna, dámsko-dívčí sbor Lakomé Barky si přiveze Petr Nikl a na Orloj snivců bude cinkat Jaroslav Kořán. Těžko zařaditelné fúze lze očekávat od zpěvaček z Yellow Sisters nebo od setkání kytaristy Petra Filáka, zpěvačky Ridiny Ahmedové a perkusisty Hearna Gadboise. Součástí programu je také promítání studentských filmů v hradní konírně, workshopy a divadla nejen pro děti. Více informací najdete na www.

worldfest.cz. Chotyně u Hrádku nad Nisou, **od 7. do 9. 9.** –mk–

Ostinato, Wreckheth a Ufajr na Sedmičce

V rámci svého třítydenního evropského turné se v pražském Klubu 007 zastaví představitel postrockové scény, trio Ostinato z Virginie. Předvést by zde měli svou loňskou nahrávku Chasing the Form, vydanou na nezávislém labelu Exile on Mainstream. Na ní střídají hlasité pasáže s psychedelií a střidnými vokály. I když kapela funguje již deset let, rozhodně netrpí nadprodukcí; za dobu existence vydala pouze tři desky (první pod názvem MA 2 zveřejnila v roce 1998 vlastním nákladem), což svědčí o její umělecké rozvážnosti. Na části turné, včetně pražské zastávky, ji bude doprovázet newyorský kvintet Wrecketh. Tato skupina je o poznání řznější a přímočařejší, své instrumentální skladby staví na klasických rock´n´rollových schématech a prověřeném zvuku kytar i kláves. Třetí položkou na programu budou čeští předskokani Ufajr, kteří mají své první, pětiskladbové demo ke stažení na webu www.ufajr.net. Klub 007 Strahov (Chaloupeckého 1903/6, koleje ČVUT, blok 7, Praha 6), v neděli **9. 9.** v 19.30. –jp–

výtvarné umění

Matthias Meyer

Malíř Matthias Meyer (nar. 1969 v německém Göttingenu) je absolventem Kunstakademie v Düsseldorfu, ateliéru Gerharda Richtera, kde získal roku 1994 titul tzv. mistrovského žáka (Meisterschüler). Umělec ve své tvorbě rozvíjí podoby novodobého krajinářství s prvky městského urbanismu, jejichž volné předlohy získává z vlastních fotografických momentek. Ve vystaveném obrazovém souboru se nechal inspirovat sérií přejatých snímků světově proslulého hinduistického svátku Maha Kumbh Mela, při kterém se shromáždí až milion lidí, aby se společně nořili do řek Gangy, Yamuny a podzemní mytické řeky Saraswati. Věří, že čím je větší proud řeky, jehož účinkům se na místě podrobí, tím více se jim vyplní přání a tužeb. Meyer upřednostňuje pohled Evropana na exotickou podívanou. Události a dění v průběhu Mala Kumbh Mela podrobuje individuálnímu náhledu, přičemž využívá možnosti toto téma pozměňovat prostřednictvím dlouho propracovávaných stylistických prostředků. Malířským pojetím a svým smyslem pro komplexnost záběru dosahuje vizuálního účinku na způsob silně prožívaného, uplývajícího, nikdy se neopakujícího okamžiku. Autor představuje v prostorách Junge Kunst e. V. (Schillerstraße 23, Wolsburg) nové velkoformátové obrazy a akrylové skici (reprodukované v doprovodném katalogu). Projekt lze navštívit **do 22. 9.**

Franta & Böhm v Brně

Na stránkách A2 kulturního týdeníku se můžete (ne)pravidelně setkávat s kresbami dvou výtvarníků nastupující generace – **Jiřího Franty** (1978) a **Davida Böhma** (1982). Zatímco pro autorskou dvojici, kterou příležitostně tvoří, je východiskem především kresebné médium (pohledově exponovaná velkoformátová nástěnná kresba), využívané jako možnost asociativního průzkumu a kriticky zabarveného pozorování okolí, každý autor disponuje svým vlastním vyhraněným konceptem a jemu odpovídajícím – poznatelným – tvaroslovím. Rozdíl mezi vizuálními strategiemi a míru jejich vzájemné formální i obsahové relace lze zhlédnout v Brně. Jiří Franta se prezentuje v Galerii mladých (Radnická 4) projektem

Ještě nejdu spát; David Böhm v Galerii Eskort (Orlí 5) přitvrzuje výstavou nazvanou **Zbohatni, nebo chcípni**. První trvá **do 27. 9.**, druhá **do 21. 9.** –pev–

televize

Můj Nikifor

Tři Kříšťálové glóby si v roce 2005 z MFF v Karlových Varech odnesl polský životopisný film o naivistickém malíři, takřka neznámém Nikiforu Krynickém. Ten by snad zůstal zcela nepovšimnut, kdyby jej v roce 1960 neobjevil malíř Marian Włosiński, který se ve prospěch tělesné i mentálně nemocného Nikifora dokonce vzdal své vlastní tvůrčí dráhy. Diváky na filmu nejvíce uchvátilo ztvárnění ústřední postavy osmdesátiletou Krystynou Feldmanovou. Ta dokázala všemožné povahové neduhy (tvrdohlavost, nemluvnost), stejně jako stařeckou roztomilost a dětskou naivitu citlivě uchopit a skloubit do věrohodného obrazu. Režisér Krzysztof Krauze (jeho aktuální snímek Náměstí spasitele se letos chystá do naší distribuce) se zaměřuje především na závěrečné období Nikiforova života a pochopitelně i tvorby. Tématem jeho díla tak není pouze malířství, ale také nemoc, samota a stáří. Záběry kamery (Krzysztof Ptak) plynou podobně volným tempem jako samotný děj filmu, na jehož vizuální stránce se navíc výrazně odrážejí malířovy naivní obrázky. Nonstop Kino, v neděli **9. 9.** v 16.30.

Tenká červená linie

Když se po svých dvou úspěšných filmech (Zapadákov, Nebeské dny) Terrence Malick na dvacet let odmlčel, byl to pro mnohé šok. V roce 1998 se však uskutečnil jeho návrat. Co do ohlasů diváků mu smůlu přineslo střetnutí s právě distribuovaným Zachraňte vojína Ryana, neboť od Malicka se po zhlédnutí Spielbergovy „řežby“ jen těžko očekával tříhodinový filosofický esej. Pro ty, kteří předchozí Malickova díla znali, se naopak rozezněly ještě silněji hlubiny tohoto režiséra-filosofa: hledání smyslu lidské existence, podstaty vztahu člověka a přírody. Potkáváme se i zde s jeho motivem útěku či skrývání před sebou samým, tentokrát rozšířeným o problematiku válečného konfliktu a násilí. Tenká červená linie nabízí sice i několik akčních scén, přesto jde především o humanisticky zádumčivou cestu, nepříliš lehce vstřebatelnou. Malickovy filmy však nevynikají pouze tematickou hutností, ale také odzbrojující krásou obrazu, dokonale sloučenou s hudebním doprovodem a zvukovou kulisou. Mistrovské dílo. HBO, ve čtvrtek **6. 9.** ve 20.30. –lg–

rozhlas

Setkání na Sibiři

Moderní povídka, cyklus půlhodinových čtení, se vyznačuje kvalitním výběrem ze současných domácích i světových autorů. Polská novinářka **Hana Krallová** se ve svém díle dlouhodobě věnuje osudům Poláků, Němců a Židů ve druhé světové válce. Pečlivě shromažďuje informace o reálně existujících lidech. Jejich příběhy podle potřeby domýšlí, ale s velkým důrazem na autenticitu a historickou přesnost. Povídka Muž a žena pochází ze sbírky Tanec na cizí veselce. V sibiřském pracovním táboře se tu setkávají ruský Žid a Ruska polského původu. Autorka vykresluje jejich osudy za několik desítek let a končí v roce 1990, těsně po pádu železné opony. Český rozhlas 3 – Vltava, ve čtvrtek **6. 9.** v 16.00.

Zvuky z pravěké Altamiry

Radioateliér je jeden z mála rozhlasových pořadů věnovaných současnému mezinárodnímu experimentu v oblasti akustických umění. Tentokrát je na řadě třiapadesátiletý německý skladatel a performer **Norbert Walter Peters**. Jeho kompozici Nota-thiön jsme mohli vyslechnout v jednom z březnových dílů Radioateliéru. Tuto sobotu půjde o nový projekt Cavae Tóna. Peterse k němu inspirovala jeskyně Altamira s pravěkými kresbami a především se svými specifickými akustickým vlastnostmi. Autor prý hudebně napodobuje komunikační způsoby pravěkých obyvatel jeskyně. Český rozhlas 3 – Vltava, v noci z pátku na sobotu **8. 9.** v 00.05. –ja–

Jste zatčen!

Někdo zvoní u dveří, jdete otevřít, dva policisté v civilu na vás vyhrknou: Jste zatčen! Pak vás odvezou do vyšetřovny, kde vás mučí, abyste se doznal k něčemu, co jste nespáchal. Tak vypadalo obvyklé zatčení komunistické Státní bezpečnosti. Jak se zatýkalo v minulém století? Jaké pasti, podvody, léčky připravovala StB na lidi, kteří s totalitním režimem nesouhlasili? V dokumentu z cyklu Příběhy 20. století bude na své zatčení vzpomínat patnáct pamětníků. Rádio Česko, v neděli **9. 9.** v 10.05. –ml–

Dobře živená nenávisť

Šedesátiletý reportér, fotograf a spisovatel Břetislav Olšer navštívil jako novinář téměř sedmdesát zemí světa. Své cesty směřuje především do míst, kde se odehrávají nebo v minulosti odehrály dramatické konflikty. Snažil se například zpětně poodhalit úspěch zastaralé vietnamské armády, která zvítězila nad dokonale vybavenými Američany. Hned po revoluci se také vydal na území postižená černobylskou havárií. Proto nepřekvapí, že k jeho zájmům patří i napětí mezi Izraelem a okolními arabskými zeměmi. Právě tomu se věnuje ve svém šestém faktografickém románu, nazvaném Krev pod obojí. Olšer v něm popisuje život dvou místních rodin, židovské a palestinské. Jejich osudy se v románu dramaticky prolínají. Na nenávisť mezi sousedy pohlíží autor údajně jako na uměle živený konflikt, udržovaný velkými politickými hráči. Z Olšerovy knihy čte od pondělka po deset večerů Stanislav Šárský. Český rozhlas 2 – Praha, v pondělí **10. 9.** ve 22.05.

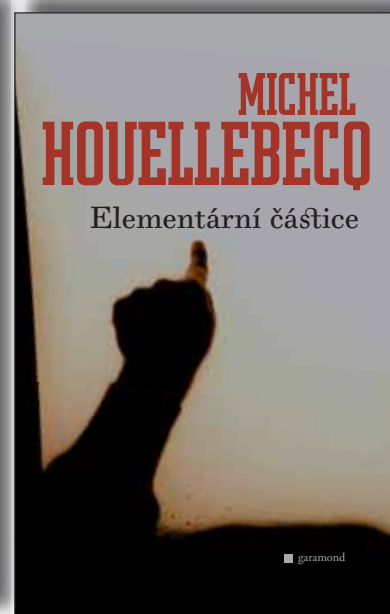
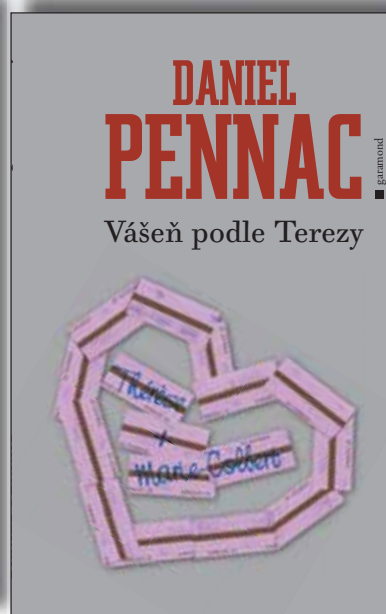
Industriální stopy

Pravidelná středeční Odysea má podtitul Putování za zajímavostmi ze světa, přírody a historie. Tentokrát se již po několikáté věnuje tématu, které se stalo v naší zemi obzvláště aktuální po pádu komunismu: jak nakládat s technickými památkami? Jsou známy případy, kdy se z unikátních budov, které ztratily původní průmyslovou funkci, stala přitažlivá kulturní centra. Většina takových staveb ale postupně upadá. I když jejich hodnota není pro širokou veřejnost tak zřejmá jako v případě hradů a zámků, měli bychom si na nový druh kulturních památek zvyknout dříve, než bude pozdě. Český rozhlas 2 – Praha, ve středu **12. 9.** v 17.30. –ja–

ah – Anna Hejmová / **ja** – Jiří Adámek / **jgr** – Jiří G. Růžicka / **jp** – Jakub Pech / **kv** – Kateřina Veselovská / **lg** – Lukáš Gregor / **mk** – Matěj Kratochvíl / **ml** – Marta Ljubková / **mp** – Markéta Pilná / **pev** – Petr Vaňous / **vmk** – Veronika Musilová Kyrianová

GROTESKA, SEX, DEPRESE

současní francouzští autoři
v nakladatelství GARAMOND

Š U M A V A
tajemství • nostalgie • příběhy
2.3. - 17.11.2007
Národní zemědělské muzeum Praha
Kostelní 44, Praha 7
Otevřeno: Út - Ne 9:00 - 17:00 hod.
www.nzm.cz

1. AŽ 16. ZÁŘÍ po celém Vyšehradě

pohyb, projekce, lightdesign, poezie v Gorlici - VODU PO LŽIČKÁCH
Kristina Maděričová a VETRELEC zahrají v režii Jiřího Adámka
JOHN SINCLAIR - divadlo noir - čerstvě naporcovaná zvrhlá literatura
BUCHTY A LOUTKY naplní nejen divadlem svůj stan
divadelní bojovka provede děti PRAŽSKÝMI POVĚSTMI

WWW.VYSEHRATKY.CZ

předprodej vstupenek probíhá od 15. srpna v divadle Archa, divadle v Celetné a v infocentru Špička na Vyšehradě | během festivalu lze vstupenky zakoupit přímo na místě

pořadatelem je studio DAMOZA o.s. | spolupřátel NKP Vyšehrad | vzniklo za finanční podpory MKČR, Hl.m. Praha, m.č. Praha 2, Nadace Život umělce a Nadace Vodafone ČR

BABÍ LÉTO
V PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNĚ S O B O T A
BOHICE 15. ZÁŘÍ 2007
OD 13.00 HODIN

**18. ROČNÍK FESTIVALU HUDBY A DIVADLA
V RÁMCÍ TÝDNŮ PRO DUŠEVNÍ ZDRAVÍ**

SCÉNA PŘED KOSTELEM:
OSWALD SCHNEIDER / SDRUŽENÍ RODIČŮ A PŘÁTEL ROPY
JUSTIN LAVASH & GUESTS (LONDÝN/USA) / KRÁSNÉ NOVÉ STROJE
LONGITAL / TY SYČÁCI / SURMATAHARRY'S COPTOR MIX (BG)

SCÉNA MEZI STROMY:
SMÁDNÝ KMET / DŘEVĚNÉ PYTLÍ V JUTOVÝCH UHLÍCH
SKRYTÝ PŮVAB BYROKRACIE / OTK / ATLANTIC CABLE (CDN/BH/CZ)
NEW KIDS UNDERGROUND / NEDELNÍ LIDÉ

KAVÁRNA V. KOLONA
NEDABA / JEREMY SAXON BAND / SEGUNDO

SCÉNA I.
4. ROČNÍK MEZINÁRODNÍHO FESTIVALU
BEZDOMOVCEVÝCH DIVADEL
JEZEK A ČÍZEK + AHA SZÍNPAD (BUDAPEŠT) - LET'S LEARN LANGUAGES
AHA SZÍNPAD (BUDAPEŠT) - THE KING IS DYING
STREETS ALIVE THEATRE COMPANY (LONDÝN) - DON'T GO THERE
JEZEK A ČÍZEK (PRAHA) - PŘÍPAD ZBORCENÉ PÁTERE
RATTEN 07 (BERLÍN) - NASHOERNER/RHINOCEROS
KUNSTHAUS SANANIM (PRAHA) - ŽEBRÁČKA OPERA

SCÉNA II.
DIVADELNÍ OZVĚNY ZÁVISLÉHO ZUBRA:
LOUTKOVÉ DIVADLO ORFEUS - OTEŠÁNEK
ŠERMÍŘSKÉ DIVADLO KRKAVCI - TRABLE SLUHY FABIÁNA
NOUZOVE DIVADLO NESPOUTANÉ MUŽE-UM - DIVOČINY
PT DIVADLO - WESTERN
LACHTANÍ DIVADLO HONZY KOVÁŘÍKA - WANTED ROY BEAN

SCÉNA III.
BANDJAM! - OPEN MEC SESSION PRO KAŽDÉHO
VYSTOUPÍ NAPŘ. AIRON HITMAKER, JOHN HEAVEN A MUŽE I KDOKOLI Z VÁS!
VEZMĚTE S SEBOU KYTARY, TEXTY A PŘIJĚTE ZPÍVAT, ČÍST, HRÁT...

DOPROVODNÝ PROGRAM:
PSYCHOHRÁTKY / PSYCHOPORADNY / ŠACHY / DESKOVÉ HRY / VÝTVARNÉ DÍLNY
CHRÁNĚNÉ DÍLNY / KELTSKÁ VESNÍČKA / ETNOCATERING A MNOHO DALŠÍHO
VSTUPNÉ: 80 Kč (STUDENTI, DŮCHODCI) 50 Kč, RODINY S DĚTMI 120 Kč).
DĚTI A VOZÍČKÁŘI ZDARMA.

VÍCE INFORMACÍ: WWW.UNIJAZZ.CZ
ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA.

Filmová nadace
RWE & Barrandov Studio

HLEDÁME ZAJÍMAVÉ FILMOVÉ NÁMĚTY

Přihlaste svou původní filmovou povídku nebo scénář celovečerního hraného filmu a získáte finanční podporu. Uzávěrka žádostí je 30. září.

- Navazujeme na činnost Nadace Miloše Havla
- Systematicky hledáme a podporujeme tvůrčí talenty
- Vybíráme projekty podle rozhodnutí nezávislé odborné komise
- Letos rozdělíme mezi vybrané autory minimálně 800 tisíc korun
- Zabezpečíme realizaci nejlepších projektů

Detailní informace naleznete na: www.barrandov.cz/nadace a www.rwe.cz
Filmová nadace RWE & Barrandov Studio, Křiženeckého nám. 322, 152 00 Praha 5 - Barrandov
T 267 072 012, F 267 072 013, E nadace@barrandov.cz

O. s. Fórum 50 %, Sociologický ústav AVČR a Úřad vlády ČR

Mezinárodní konference

pořádaná pod záštitou ministryně pro lidská práva
a národnostní menšiny Džamily Stehlíkové

Podpora žen ve vstupu do politiky: možnosti uplatnění pozitivních nástrojů

**14. září 2007 od 9.00 hod v Lichtenštejnském paláci,
U Sovových mlýnů 4/506, Praha 1**

Simultánní tlumočení do češtiny a angličtiny bude zajištěno. Prosíme o potvrzení účasti na info@padesatprocent.cz nebo 257 216 170 do 10.9.2007.

V rámci iniciativy "2007 - Evropský rok rovných příležitostí pro všechny"
www.padesatprocent.cz

Kultura hoří!

Začíná letošní boj o peníze na kulturu

Vláda má do konce září předložit konečný návrh státního rozpočtu na příští rok, první čtení ve sněmovně bude v polovině října. V rozporu s vládním programem je zatím rozpočet ke kultuře skoupý. Proč se u nás kulturní politika занедбává a co z toho plyne?

MARTA SMOLÍKOVÁ

Mnozí občané České republiky mají stále představu, že podporovat umění a kulturu lze pouze v bohatých společnostech, nejlépe prostřednictvím mecenášů a sponzorů. Souvisí to s dosud nepřekonaným dědictvím komunismu, na které ve svém rudolfském projevu upozorňoval členy obou parlamentních komor bývalý prezident Václav Havel už před deseti lety; kultura není žádné nadstavbové koření života. O tom se u nás bohužel nemluví a nemluví se ani o současné kulturní politice Evropské unie. Na evropské úrovni se dochází k názorům, že kultura je důležité ekonomické odvětví a společenská hybná síla, a vedou se diskuse, jak ji zapojit do takzvané lisabonské strategie. Píše se též, že je jedním z klíčových elementů integrace Evropy, tudíž celého evropského projektu. Je už totiž zřejmé, že integrovat Evropu jen na základě myšlenky jednotného trhu nestačí.

Památky nejsou všechno

České podceňování kulturní politiky (ve smyslu vytváření strategií, jak prospívat věcem veřejným) hraničí s asociální ignorancí. Projevuje se to především neschopností nalézat řešení, při nichž by se kultura nejen zdravě rozvíjela, ale její instituce by se smysluplným způsobem podílely na vzdělávání, řešení problematiky menšin, zapojování azylantů a migrantů do společnosti, věnovaly by pozornost otázkám lidských práv či specifickým potřebám dětí, mládeže, seniorů; nejrůznějších sociálních skupin. Zároveň je nutné zkoumat, jak kultura přispívá k cestovnímu ruchu, jak působí na životní prostředí, a vytvořit si vlastní kulturní diplomacii.

Namísto toho stále hořekujeme nad nedostatkem peněz pro památky, přestože každý,

kdo dnes projíždí Čechami, Moravou a Slezskem, vidí, jaké množství budov, pyšníci se cedulí evropských fondů, už je opraveno. Kdo zabrousí na stránky Národní knihovny, je překvapen, co všechno lze najít prostřednictvím databázi na internetu z tepla domova. Ale leckdo by se mohl podivit, proč Národní galerie rekonstruuje další pražský palác, aniž se pořádně ví, co tam bude, a proč prakticky nenakupuje umělecká díla, přestože je sbírkotvornou institucí. Proč nelze vyřešit problém církví a odblokovat tak nemovitý majetek, který nelze opravovat, neboť není jasné, komu vlastně patří? A proč si hlavní město Praha, které se rádo prezentuje jako kulturní metropole, není jisté, že opravdu pozná neziskový kulturní projekt, a musí kvůli tomu pozastavit granty pro všechny? Problémů, které jsou dány letitým podfinancováním kultury, kdy řada organizací přežívá a má malou možnost rozvoje, je víc než na rozsah tohoto článku.

Miliarda je příliš!

Přestože vláda ve svém prohlášení slíbila, že podíl výdajů na kulturu se bude zvyšovat, navrhla jako součást reformních kroků dramatický (miliardový) škrť výdajů právě v této oblasti. Je to metoda – vyndáme peníze z peněženky a tak ušetříme. Co na tom, že se zruší či ochromí činnosti a investice. Ministerstvo kultury (MK) už několik měsíců zaměňuje reforma veřejných financí: možnost koncepčně uvažovat o potřebných systémových změnách v resortu je představou obrovské díry v rozpočtu paralyzována. A tak se úvahy na MK pohybují v intencích: co zrušit, co spojit, jak z ministerstva pro místní rozvoj převzít do agendy cestovní ruch, jak MK proměnit na ekonomické ministerstvo a jak zapojit Česká

centra (ministerstva zahraničních věcí), která propagují kulturu v zahraničí. Chybějící miliarda v tak malém rozpočtu, kde jsou stěžejní – jako u ostatních ministerstev – mandatorní výdaje, je Rubikova kostka pro každého manažera. A to současný ekonomický náměstek MK přišel z ministerstva dopravy a jistě není stavitel vzdušných zámků.

Moderní diplomacie a naděje

Ale ani takové ministerstvo zahraničí, které má na starosti prezentaci kultury kromě Českých center i prostřednictvím zastupitelských úřadů, na tom není lépe. Systémové změny bývalého náměstka, mladého talenta Davida Gladiše, sice liberalizovaly ambasádám rozpočty (peníze již nemají přidělovány na jednotlivě schvalované kulturní akce), ale původní výdaje na kulturu se rozplynuly v celkových výdajích. Svědčí to o neznalosti moderních forem kulturní diplomacie.

Doporučuji číst třeba studie Američanů, jak omezení programů v oblasti akademické a kulturní výměny, podpory překladů knih a podpory binárodních center přispělo k současnému negativnímu obrazu Spojených států v zahraničí, jak Britové docházejí k tomu, že umění a kultura nejen přinášejí peníze a dělají společnost lepší, ale že mají i samy o sobě nezpochybnitelnou hodnotu. Číňani a Jihokorejci nyní mohutně investují do kultury, Australané důkladně studují a s mezinárodním týmem konzultují kulturní politiky celého světa. Tohle bychom měli znát a přemýšlet, co dělat, aby se to u nás zlepšilo. A doufat, že ve vládě a v parlamentu nemáme převahu buranů a lidí, co nedokážou myslet dopředu. To se ukáže už v tomto a následujícím měsíci.

Autorka je ředitelka ProCulture/Otevřená společnost, o. p. s.

zkrátka

Ostatky klavírního virtuosa českého původu Rudolfa Firkušného, který zemřel před 13 lety v USA, budou v září převezeny do České republiky. / Na začátku října vyjde nový román Philipa Rotha (Exit Host), Alana Bennetta (The Uncommon leader), rozhovory s Fidelem Castrem (My Life) a kniha Naomi Kleinové (The Shock Doctrine: The Rise of the Capitalism). / Jedna čtvrtina Američanů přiznává, že v loňském roce nepřečetli ani jednu knihu. Průměrný americký čtenář přečetl 4 knihy. / Anglický deník The Guardian ozámnil, že téměř 10 % Angličanů by se rádo živilo psaním. / Robert Sedláček (režisér filmu Pravidla lži) připravuje dokumentární snímek o Miloši Zemanovi. / Hlavní cenu na filmovém festivalu v Edinburghu získal snímek Control režiséra Antona Corbijina. Film zachycuje život zpěváka skupiny Joy Division Iana Curtise, který spáchal ve 23 letech sebevraždu. / Pražský magistrát dočasně zastavil udělování grantů pro divadla. Důvodem je žaloba Petra Kratochvíla (Ta Fantastika) u Evropského soudu. / Hvězda čínských velkofilmů Jet Li si na svém blogu stěžuje na cenzuru filmů v Číně. / Mezinárodní festival duchovního filmu v Olomouci, nazvaný Film ve znamení ryby, navštívil polský režisér Krzysztof Zanussi. / Australan Brendan Burns získal cenu if.comedy, udělovanou na divadelním festivalu Fronte ve skotském Edinburghu za nejlepší komediální vystoupení. / Při divadelní performanci skupiny Free Theatre

v Bělorusku bylo zatčeno asi 50 lidí. / Knihami Jana Nerudy a Boženy Němcové byla ukončena edice Tschechische Bibliothek, v níž vyšlo 33 českých knih v němčině. Edici, která vycházela od roku 1999, podporovala Nadace Roberta Bosche. / Poslední román Cormaka McCarthyho The Road získal literární cenu James Tait Black. Tu uděluje univerzita v Edinburghu v kategorii beletrie. Cenu za nejlepší životopis obdržel Byron Rogers za knihu The Man Who Went into the West – The Life of R. S. Thomas. / Mezi více než sedmi sty romány, které mají vyjít ve Francii letos na podzim, je jedním z neočekávanějších záznam několika dní, jež ve společnosti francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho strávila spisovatelka Yasmina Reza. Kniha se bude jmenovat L'aube, le soir ou la nuit. / Jižní Korea bude nominovat na Oscara za nejlepší neanglicky mluvený film jeden snímek z trojice: Skryté paprsky slunce (režie Lee Chang-dong), Dech (Kim Ki-duk) – oba byly k vidění na karlovarském festivalu – a 18. květen (Kim Ji-hoon). / Na připravované remixové desce Year Zero skupiny Nine Inch Nails, která vyjde pod názvem Y34RZ3R0R3MIX3D, se budou podílet hvězdy nezávislé scény, jako Fennesz, Faint, Ladytron nebo Olof Dreijer ze skupiny Knife. / Poté, co po neúspěšných jednáních o prodeji zmizela z digitálního multiplexu B na dobu jednoho měsíce teleshoppingová Top TV, odmlčela se, také na měsíc, i parlamentní 24cz. / Zemřel pražský knihkupec Bohumil Fišer. –jgr–, –lb–

Josef Kostohryz

(1907–1987)

* * *

Šel jsem s tím svým břemenem uvnitř a musil jsem, jako kdysi, Benátskou ulicí vzhůru. Prázdnou, bez lidí, je den a je šero, ale průsvitné jako ve skle, vzduch je skleněný. Náhle u zdi německé botanické zahrady se vynoří žena, neurčité hnědavé okrové šaty, celá neurčitá, znám ji a vím, kolik v ní je nahromaděno prázdna a nicoty. K zoufání. A než jsem mohl přejít ulici k ní, abych ji pozdravil, přišla změna. V té chvíli vysoko nad námi větrná smršť, zatmělo se, vzduch je hustý šerem, záclona hustého deště. A náhle nás oslní zářivý bílý blesk, všechno kolem naplní a pronikne zářivý bílý blesk, světlo bez žáru, bílé a trvající věčnost vteriny, žřavý blesk, světlo a konec. Potom jsem byl v tom šerém pokoji s plísni a starobou. Potom na ulici a v uličce u novinového stánku. A nesl jsem to břemeno. Slzu.

Zrodilo se to z úcty k chemii odcizení

Kainova kniha Alexandera Trocchiho

Podle svého autora „je to taková učebnice pro smažky a další magory“. Tato učebnice však zaujímá v literatuře zvláštní místo: naznačuje, jak zapojit do díla i to, co se spisovatelům většinou nedaří – přestat psát.

ONDŘEJ KLIMEŠ

Trocchiho *Kainova kniha* (Cain's Book, 1960) patří mezi ona kultovní díla, která si žádají legendu. Anebo jsou její obětí. Legenda se ovíjí kolem knihy svým vlastním jazykem, vysává všechny aspoň mírně skandální životopisné zbytky a zaplňuje jimi prázdnotu mezi snadnou konzumací a psaním, které je plné póz, rozporů, výkřiků, zoufalé strnulosti a škodolibých předělů. To všechno se projasní, necháme-li se oslnit legendou. Stačí otevřít nové vydání Trocchiho knihy. Už z první věty se dozvíme, že se autor, jehož knihu se nyní, několik desítek let po jejím prvním vydání, konečně chystáme číst, stal „legendární postavou“. Potom následuje zbytek předmluvy a vzpomínkový úvod, které nám tuto legendu předeštrou: heroin... Trocchi se přestává věnovat psaní... a kdoví, jestli by svou skvělou knihu vůbec dokončil, kdyby si nekupoval dávky za honorář vyplácený podle dokončených kapitol. Odtud tedy, našeptává nám legenda, to zvláštní členění... proto se kapitoly zkracují... V okamžiku, kdy se dostaneme k začátku samotné *Kainovy knihy*, je těžké nemít pocit, že nejde o jakýsi literární důkaz sugesce, kterou na nás působí legendarizovaná životní poloha fetujícího autora. Vzápětí se dočteme, že leží na kavalci. Před půl hodinou si šlehnul. Jehlu a kapátko odložil do sklenice studené vody. Teď nedělá nic, kotví. Zalezl do nitra vlečného člunu a zabývá se sledováním mouchy a jejím vztahem k mrtvole jiné mouchy. Je strnulý. Také styl je strnulý, mluví se o mouchách a styl je křehký jako muší křídla. Navíc se leskne jemnou ironií: odkud se bere tento klenot v kajutě autora, který se sjíždí?

Tento rozpor už nezmizí. Trocchi chce napsat svůj příběh, ale aby ho mohl dokončit, nestačí ho jen obrátit k sobě a stát se svým dvojníkem, zoufalou literární bytostí, která sleduje samu sebe; Trocchi musí svůj příběh zavést co nejbližší k heroinu. A o to se také snaží. Jenomže právě zde se objevuje rozpor mezi psaním a Trocchiho příběhem, který spolu s heroinem vstupuje do oblasti ticha. Jak psát o něčem, co právě z hlediska psaní a čitelných příběhů, které mají začátek a konec, vypadá jako destrukce? Jak psát v oblasti, kde přestává být místo pro oběh slov? Na rozdíl od Burroughsova *Nahého oběda* (který stejně jako *Kainova kniha* vznikl v roce 1959) se Trocchiho román příliš nesnaží být literárním experimentem a hle-

dat nový styl, který by nasákl přítomností drog a přiblížil příběh jejich oběhu. Trocchi nevidí žádné literární řešení. Z destrukce psaní nevzniká nová metoda, v níž se psaní opět novým způsobem rozbují, ale násilná touha vyprávět příběh navzdory psaní, které se rozpadá, oznámit směr, na jehož konci se torzo rozloží, a psát na poslední chvíli, na samé hranici psaní a nehybnosti proti „hluboké touze zůstat zticha“.

Psaní vs. pinball

Legenda o Trocchiho životě není podezřelá proto, že by nebyla pravdivá, ale proto, že její opakování a snaha slyšet, jak promlouvá v samotném díle, jsou příliš lehkovážné. Tato legenda totiž nevede k dílu, ale od něj, a právě proto v něm hraje takovou roli. Ne ovšem jako senzace osvětlující temnotu díla, ale jako jeho destrukce. Trocchiho dílo se zaplazuje tichem.

Vše se odehrává na okraji, anebo zcela mimo – na konci úzkého mola, na lodi zatlačené nákladem hluboko do vody, nebo dokonce v podpalubí. Když čteme: „Po nakládce je tahle část člunu vždycky temná, vlhká, slizká, ještě temnější než to nejzoufalejší molo. Občas si tady v té neprodyšné komoře pod hladinou šlehnou,“ zní to jako dunění. Příběh pak stěží nachází své psaní. Přesto se v tomto příběhu píše; o něco výš, v kajutě, vystupují zlomky příběhu z hladiny mlčení. Trocchi chvíli vypráví, klade ultimáta, zbavuje se čtenářů („Žádní moji čtenáři nakonec neexistují“), pronásí řeč na obranu závislosti, křičí („Pomozte mi, já na vás nachčiju!“), a potom přestává, jako by se divil, proč píše, a mizí v tichu, do kterého psaní zapadá jako slova do tmy.

Tato odtazitost má svou romantickou příchuť. Je možné nedělat nic nebo cokoli, ale pokud jde o psaní, mělo by se na svém konci přesvědčivě zhroutit. „Nad tímto textem jsem včera usnul,“ píše Trocchi na jednom místě své knihy a pravděpodobně má radost z toho, jak přirozeně se plní nutkání skryté v nekonečnosti psaní. „Velkým nutkáním literatury je to, že by měla jednou a provždy dokonat své umírání,“ píše člověk, který se rozhodl obložit čas heroinem. K tomu se pojí další poznatky, které Richard Seaver, Trocchiho někdejší přítel, ve své předmluvě označil jako „základní sdělení“. Produkce je zbytečná námaha. A je-li někdo spisovatel, ještě to neznamená, že by měl psát, a ne hrát pinball. Heroin je další věc, kterou Trocchi doporučuje. Přestat s psaním je potom o něco snazší.

Hra a zírání

Základní pravidlo: „Člověk by měl být schopen marnit čas bez pocitu úzkosti.“ Stejně tak se Trocchi chystá opustit psaní. Jde o to vzdálit se všemu, co vyžaduje nějaký začátek nebo konec. Na lodi se někdy zdá, že je „mimo čas“. Když nikam nepluje a je dost daleko od břehu... V podobné konstelaci jako partička fetáků, jejichž spokojená ztuhlá těla leží na kanapi a zdá se, že „nic nikdy nezačne“. Čas na jejich nepřítomné skelety nijak nepůsobí, dokonce se stává předmětem zvláštního humoru. „Každý z nás si byl vědom pohody těch ostatních. A naše pohoda byla posilována tímto vědomím. Z ničeho nic jsem řekl, že kolo nebylo dosud vynalezeno.“ Na místě dějin, práce a psaní se začala odehrávat poněkud nehybná zábava, kterou Trocchi nazývá slovem „hra“.

Tato hra je ironická. Volba způsobuje závislost; všechna ostatní pravidla se mění během

hry. Průběh ovládají pravidla, která nejsou daná, a tak se snadno šíří. Veškeré jednání dává najevo, že stojí mimo „přirozený“ řád denních činností a ztrácí svou bezprostřední, do nekonečna uplývající časovost. Řeč se mění v herní výroky, obličej připomíná masky a pár zbylých nezbytných činností probíhá jako rituál. „Vůbec nejde jen o to, že se sjedete. Jde o ten rituál jako takový, o ten prášek na lžiče, tu malou vlněnou kuličku, sirky, bublající tekutinu natahovanou přes bavlněný filtr do stříkačky, škrtidlo kolem ruky, aby vystoupila žíla, a ten krok samotný může být sám o sobě dost pomalý, protože člověk se zarazí, s jehlou zapíchnutou do žíly, a nechá hladinu ve stříkačce stoupat a klesat, až bude ve stříkačce víc krve než heroinu – tohle všechno něco znamená, zrodilo se to z úcty k celé chemii odcizení.“

Tolik „učebnice pro smažky“ a podrobný popis hry s odcizením. V takové hře se (na rozdíl od psaní) odcizení zpřítomňuje, je možné se s ním pomalu seznámit a obíhá uvnitř pravidel, která jsme přijali. Prázdnota se smršťuje, ticho se přestává rozléhat a vybízet ke křiku. To bylo třeba podotknout, protože i kdyby Trocchi, jak píše, se světem „nepodepsal žádný kontrakt“, v odtazitosti jeho psaní přece jen září melancholie. Ulice jsou opuštěné, osvětlené konstrukce „září jako trámy v nějaké rozlehlé, zaslé kůlně a temně odrážejí svou vlastní prázdnotu“. Nicota zde má formu utkvělého lesku; nebo jinak: mrazivě hladký povrch melancholických očí se zvolna rozeztírá v odlehlosti nejbližšího okolí... Za obrazem umělce, který se rozhodl dopsat poslední knihu, se tak objevuje ještě jedna představa – sen o umění, které se ukrývá v nitru oka.

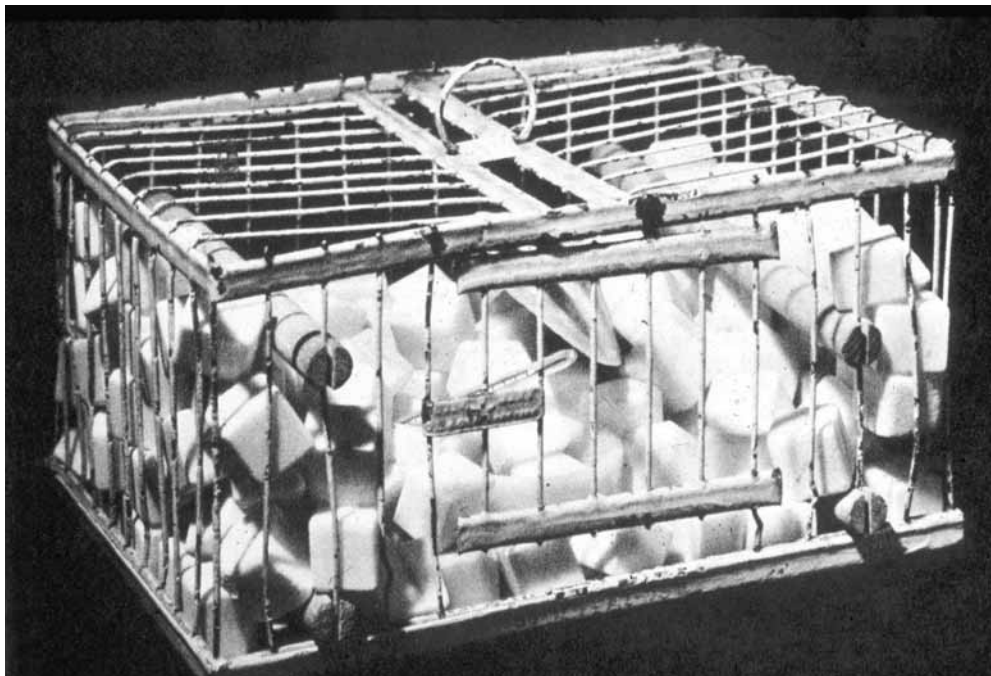
Destruktivní charakter

Kainova kniha se věnuje svému rozpadu se sebevědomím výstřednosti díla, zároveň však odmítá být literaturou. Prohlašuje, že bude „klopýtat tundrami nevýznamu“, a příběhy vypráví jen jako „návnadu“ do této tundry. Avšak nejen příběhy, ale vše, co Trocchi do své knihy zapsal, se literaturou zcela vědomě stávalo. Nakonec jako „návnada“ působí celá kniha. Její stále znovu začínaná, odmítaná a nakonec odmítnutá dokonalost možná jen zvyšuje zřetelnost náhlého ticha, které trvale, na konci každého oddílu, hrozí zatopit celé dílo. „Píšu se záměrem dopsat odstavec, odejít do vedlejší místnosti a sjet se. Později zatelefonuji těm, kteří mi laskavě dali najevo ochotu vydat tenhle spis, a oznámím jim, že je hotový, že už k němu nic přidat nelze, a sám sebe překvapím pocitem úlevy,“ píše Trocchi v závěru knihy. Spíše než o svědectví typu Quinceyho *Zpovědi* nebo Burroughsova *Fetáka* se jedná o obřadné, romanticky vypjaté a zároveň poněkud znechucené rozloučení s nároky psaní a o jeho obětování hře, jejímž pravidlům se dílo přičilo.

V roce 1960, kdy *Kainova kniha* vyšla a Trocchi seděl za užívání drog v newyorském vězení, vznikla na jeho podporu petice, v níž byl označen za „průzkumníka nové kultury a nového vystupování“. V té době už byl přibližně tím, co sám, těžko říct s jakou ironií, nazval zrůda a co Walter Benjamin odhalil jako destruktivní charakter: „Destruktivní charakter nežije z pocitu, že život je hoden žití, nýbrž že sebevražda nestojí za námahu.“ Autor je bohémista.

Alexander Trocchi: Kainova kniha.

Přeložil Ladislav Nagy. Odeon, Praha 2007, 192 stran.

Marcel Duchamp: Proč nekýchat, Rose Sélavy, 1920

Bravo! Bravo!

Cirkus podle Angely Carterové

ANNA VONDŘICHOVÁ

Noci v cirkuse z roku 1984 jsou předposledním románem Angely Carterové (1940–1992), jedné z největších osobností britské literární scény druhé poloviny minulého století. U nás se zatím objevily dva svazky povídek, *Krvavá komnata* a *Černá Venuše*, soubor *Kytice dívčích pohádek*, román *Vášeň nové Evy* a chystá se vydání nejslavnějšího románu *Moudré děti*.

Prostorem *Nocí v cirkuse* je svět na hranici – hranici mezi devatenáctým a dvacátým stoletím, mezi vírou a empirií, svobodou a nesvobodou jedince, hranici mezi fikcí a realitou. Cirkus je obdobou bachtinovského karnevalu a jeho zosobněním pak doyen všech klaunů Buffo Veliký. Každý večer vstupuje Buffo do manéže s močovým měchýřem namísto paruky, převrací naruby fyzické a mentální, vysoké a nízké, smích a slzy a dobře ví, že „veselost, jakou klaun v divácích vyvolává, je přímo úměrná ponižování, které je nucen snášet“. Jde o svět, v němž je možné cokoliv i na poli literárním. Narativní svoboda dokonce převyšuje svobodu cirkusovou, neboť ta je paradoxně jen svobodou uvnitř role, z níž nelze vystoupit. Minulost, přítomnost i budoucnost se tu prolínají, stejně tak jako se v textu mísí intertextuální odkazy, jazyk vědy i slang. Typicky se toto děje v promluvách postav, které by (nebýt to v románu Carterové) o daných citátech neměly mít ani ponětí. V takovém okamžiku může čtenář pochybovačně zavrtět hlavou a spolu s jedním z protagonistů si říct: „Jednooká filosofující bordelmamá ve Whitechapelu, která vlastní Tizianův originál? Mám tomu věřit? Mám předstírat, že tomu věřím?“ Ale rád uvěří, protože příběhy, které Carterová na ploše jednoho románu rozehrává, jsou příliš lákavé na to, aby je povýšeně zavrhl pro jejich neskutečnost. Koneckonců, co také může čekat jiného než ne-skutečnost, otevře-li román s názvem *Noci v cirkuse*?

Je tu nepřehledně postav a příběhů, jež by vydaly na další tucet románů, ale dvě z nich jsou postavy klíčové. Peříčko (vlastním jménem Sofie), famózní okřídlená artistka, rara avis a Jack Walser, ambiciózní americký novinář, jenž má jediný cíl – usvědčit Peříčko z podvodu a odhalit jeho/její pravou podstatu. Walser je dítětem nové doby, je profesně nezaujatý a to, co ho přesahuje, sleduje s pobaveným nadhledem („Panebože, ten korzet se jí teda pěkně napíná! Člověk by si myslel, že se jí ty kozy vyvalí. To by byla teprve senzace, div, že jí to ještě nenapadlo zařadit do svého čísla. Fyzická nemotornost v letu, zřejmě způsobená nepřítomností ocasu, směřovaného kormidla létajících ptáků...“). V protikladu k němu je Peříčko žena-Falstaff, požívačná, hlučná a lačná všech rozkoší. Nicméně, během cirkusového turné uprostřed těch nejpodivnějších stvoření, peripetií a kouzel se jejich výchozí role začnou postupně olupovat, perspektiva vyprávění se zvnitřňuje, až se nakonec s příchodem dalšího milénia společně ocitnou uprostřed ruské tundry na počátku nově prožívané vlastní existence. Není to tak docela příjemný pocit, je to krok do neznáma, v němž se člověk stává sám sebou, ale je o to zranitelnější. „Jsem skutečná? Nebo jsem smyšlenka? Jsem to, co vím, že jsem? Nebo jsem to, co si myslí on, že jsem?“ Tak se ptá Peříčko, žena, které snášeli modré z nebe nejmocnější panovníci světa, žena, která se poprvé zamilovala a poprvé se vidí očima druhého.

Mohlo by se zatím zdát, že *Noci v cirkuse* jsou román pikareskní. Feministický. Milostný. Carterová se aktivně zasazovala za práva žen a na ono téma napsala řadu esejů, což se odráží v celém jejím díle. Avšak omezit román pouze jedním hlediskem by znamenalo nechat se oklamat hrou, která se s námi čtenáři hraje. V rozhovoru s novinářkou Annou Katsavosovou charakterizovala

Josef Hlinomaz: Artisté v Grandu, výřez, 1960

autorka Peříčko jako „velmi doslovný výtvar. Je doslova okřídlený duch.“ Peříčko je typem moderní a svobodné Nové ženy konce století, ale zároveň je zřejmé, že není svou rolí tak docela nadšená, jak říká, „bála jsem se důkazu své vlastní jedinečnosti“. Křídla znamenají svobodu, ale také odcizení se větší společnosti. Parodují se zde i další klíšé, americký self-made-man, nechávající vedení podniku na Sybile, čuníkovi s věšteckými schopnostmi, všemocný Šaman či zvrácené postavy jak z gotických románů. Příběh je

rozezníván humorem mnoha tónů, v závěru jej pak hurónský smích Peříčka zhltně celý. Jako by už jen zbývalo utřít slzy dojetí, začít tleskat a po právu provolávat slávu – představení *Nocí v cirkuse* si to dozajista zaslouží, a to i díky skvělému překladu Lucie a Martina Mikolajkových.

Autorka studuje anglistiku na FF UK.

Angela Carterová: *Noci v cirkuse*.

Přeložili Lucie a Martin Mikolajkovi. Dybbuk, Praha 2006, 332 stran.

literární zápisník

Zájem, nezájem

Melancholické procházky literaturou

Jan Štolba

„Znovu jsem zabloudil. Moře šumělo hned zprava, hned zleva. Za mnou šel opilý námořník, klopytal a křičel. Šel jsem s ním do noční hospody a pil jsem s ním whisky. Za okny šumělo ráno. Přístav hustě dýmal. Připlouvaly parníky z Liverpoolu a odplouly do Trapezundu. V mé duši spala radost svinutá do klubička jako teplé huňaté kotě, kolem hulákali námořníci a život cinkal jako led u přístavišť.“ – Konstantin Paustovskij, *Romantici*, mladofrontovní vydání z roku 1961 za třicet korun v antikvariátu. Snad kvůli prázdninám jsem si dovolil tu slast nechat se zas okouzlit předrevolučním Ruskem, sytý smyslovou prózou, upřímně nadýchnutou nostalgií či jen neuvěřitelným faktem, že hrdina, příštípkařící v novinách, bloumá po lodích, vlcích, hotelích od Archangelska po Sevastopol jako pták, kopejka sem, kopejka tam. Jiný svět: dva moskevští intelektuálové po prodebatované noci přespí v Něskučném parku, ráno se vykoupou v řece, pokračují v rozhovoru... A že byly prázdniny, nechal

jsem se svést příměry, kdy *děšť voní jako zátka vinné lahve* či přímořská noc je *nahorklá jako lák*. Ale i „starým“ českým pravopisem, podle něhož pot stéká s čela, neboť s povrchem dolů, jak jsme se to učili, a též překladem Zdenky Psůtkové s obraty jako „řeka bez úmlku šuměla“ či „plnovodná Visla se zástupem rákosí na březích“.

Kdesi v románu se mihne postřeh, jenž se mi často honí hlavou, a až tady jsem ho našel docela prostě zformulovaný. Hrdina, začínající spisovatel, si povzdychne, že ho přestali zajímat lidé, tudíž nemůže psát. Přesné. Bez zájmu o člověka nevzniknou postavy, nemá cenu se zabývat jejich chováním, vnímáním, pohnutkami. Próza se hrouť o sebe, ztrácí směr a smysl. Kde ale brát zájem o člověka dnes? Stačí ráno zástup dalších aut, v novinách tvář prvního ranního hochštaplera, a můj zájem o člověka hned opadá. Ani v parku bych dnes nepřespál a ve splaskovodné Vltavě jsem se nekoupal, ani nepamatuji.

Zajímavé, jak poezie dokáže přímý zájem o člověka přirozeně obejít. V básni totiž zájem o člověka najde krytí v příslovecném lyrickém subjektu. Ten se pak může k lidskému chovat se spanilou „přezíravostí“; může si všimnout detailů i docela nelidských a okrajových, dovolí si lidský svět zpřetrhat do „věčných“ fragmentů. Právě tak s realitou nakládá poezie legendárního brněnského básníka

Ivana Blatného, již máme šanci znovuobjevit v čerstvě Odeonem vydaném výboru, nazvaném *Domovy*. Pro mou generaci byl Blatný utajeným básníkem. Na gymnáziu sedmdesátých let o něm za čtyři roky nepadla ani zmínka. Přitom už jen básníkovo dílo vydané či napsané do jeho odchodu z Čech těsně po únoru 1948 čítá přes pět set stran (*Verše 1933–1953*, Atlantis 1994), a tvorba z léčebných ústavů, v nichž strávil většinu svého anglického exilu, je dokonce „znepokojivě početná“, budící dojem „denně skládané a bořené slovní stavebnice, až k bezbřehosti“, jak v doslovu praví pořadatel *Domovů* Petr Král.

Král z Blatného vybral koncizních 120 stran, zachycujících oblouk od křehce oměřených veršů *Paní Jitřenky* a *Melancholických procházek* přes fragmentární civilistní „revoluci“ sbírky *Tento večer* až po tragicky polámané texty exilové, o to tesknější, že je v nich přítomná i bizarní komika. V pozadí za pilným tvořením (občas poháněným příslibem ústavních cigaret výměnou za nový text) lze vyčíst mimovolné gesto úsměvně zkormoucené rezignace, větší než život a všechny krásy světa.

„Přichází odpoledne, smutek veliký/ nikdy nedojedeme do Ameriky// Co asi o ní má ten starý Franta Kafka?/ Myslím že viděl jednu ženu v plavkách// Nevysvlékla se celá do

naha./ Nikdy nedojdeme. Ha ha – ha ha ha.“ Jako by až takovéhle „hravě“ tragické veršíky byly s to nahlédnout škleb uplynulého století. Epoque ocejchované dvěma válkami, následně příslibem míru, jež Blatný v mnoha svých verších dychtivě, oroseně vítal, a vzápětí blázincem komunismu a studené války, až po volný „ústavní režim“ dneška, plný přivítivě agresivní víceznačnosti, mnohokolejnosti, luxusní bezmoci.

Domovy působí komorně, ač zároveň odkrývají Blatného v plně šíři výrazu. Především ho ale vnímají jako setrvalé existenciálního tvůrce, jenž svůj postoj spontánně „opisuje“ lyrickou evokací. Zprvu mladicky zasněné procházky se později lámou v kouzelnou, soustředěně odzíranou vizi světa, rozdrobeného do významuplných fragmentů. V exilových verších se pak tato fragmentárnost přelíná v „objektivní“ inkoherenci, leptající básníkovu duši a bezděky kopírující sestup do bezedného „exilu“ světa vůbec. Začátkem léta měl v newyorském nakladatelství *Ugly Duckling Press* vyjít další, tentokrát obsáhlejší českoanglický výbor z Blatného, nazvaný *The Drug Of Art*. Sestavila jej Veronika Tuckerová, již kdysi prý zaujalo foto Blatného, křehkého muže v kostkovaném saku. Tedy přece zájem – o letmého, ztraceného jednotlivce, ošklivé káče století, věčného kolemjdoucího.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Dát si pauzu od divadla?

Ohlédnutí za letošním létem

Klasické divadelní prázdniny už dávno nejsou obdobím nečinnosti. Rok od roku přibývají nové projekty a festivaly a některá divadla zavádějí letní provoz. V tom, co, jak a proč se hraje, ovšem panují značné rozdíly.

ESTER ŽANTOVSKÁ

Rozkvět letního divadelního dění a jeho různorodost jsou patrné především v hlavním městě. To je dáno zejména tím, že zde se zkrátka představení vyprodají i o prázdninách. Nelze se ubránit pocitu, že velkou část toho, co můžeme v létě v metropoli vidět, určuje v první řadě finanční stránka. Sází se na známé tváře, lehké žánry či odlehčené klasiky. Pro úspěch to většinou stačí, žádný ohromující vklad od tvůrců a zúčastněných v těchto případech nečekejme. Komerčním cílům pak odpovídají i ceny vstupenek. Jako by se v létě automaticky rezignovalo na intelekt diváka i na potřebu umělecké výpovědi.

Divadelní zboží

Velké oblibě publika se již několik sezon těší představení v alternativních prostorách. Svou jedenáctou sezonu uzavírají hradní Shakespeareovské slavnosti, kterým letos přibyl další na konkrétní lokalitu vázaný konkurent: ve vyšehradské Gorlici se hrála komornější a prozatím i umělecky ambicióznější inscenace Goethova *Fausta* (viz A2 č. 29/2007). Ta navazuje na týž titul od Christophera Marlowa v režii Michala Dočekala, jenž se na Vyšehradě s úspěchem hrál pět let. Nejnovější letní scénu otevřelo divadlo Ungelt na Novém Světě v roce 2005.

Co se týče Shakespeareovských slavností, kouzlo hradního plenéru začíná být jediným rozumným důvodem, proč festival navštívit. Letošní *Bouře* v režii Jakuba Korčáka jenom potvrdila, že by slavnosti potřebovaly pauzu, případně nový impuls. Inscenace postrádala výklad a z magičnosti Shakespeareova textu nezbylo na jevišti nic. Prosperova kouzla i Arielovy písně připomínaly televizní estrádu nebo jim v lepším případě scházela působivost. Královny dvorany od sebe nešlo rozeznat, přitom ve hře každý plní jinou funkci. Prospero (Dušan Horváth)

hřímal od začátku do konce, ale autorita mu scházela, z Mirandy jako divošky se v podání Antonie Talackové stala domovnice se sníženou inteligencí. Samotný Jan Tříska jako skřetovitý a zahořklý Kaliban představení zachránit nemohl. Něco lze připsat absenci režijního vedení, něco systému hojných alternací. Ze slavností se stal kolos, byznys pro všechny zúčastněné, duch akce a výpověď se vytrácí.

Kromě *Bouře* mohli letos diváci opět zhlédnout i starší kusy – *Othella*, *Večer tříkrálový*, *Kupce benátského* – a v pražské premiéře i loňskou bratislavskou inscenaci *Jak se vám líbí*. Především výběr režisérů (např. Petr Kracik z Divadla pod Palmovkou či Viktor Polesný) dopředu napovídá, že pořadatelé si žádné výboje a překvapení nepřejí.

V létě se ovšem hraje už i v regulérních divadelních prostorách, a to hlavně nenáročná (Divadlo v Celetné) až bulvární (Bez zábradlí) činohra. Kult známých tváří přiznaně využívá projekt Studia Dva Léto hereckých osobností ve Švandově divadle. Letošní novinka, francouzská konverzační komedie *Půldruhé hodiny zpoždění*, pojednávala o problémech manželství po dvaceti letech a lákala na hvězdy první velikosti, Danielu Kolářovou a Milana Lasicu. Především Lasica se jako mistr pointy a britkých dialogů osvědčil, role ironického, ženiny vrtochy lehce pobaveného manžela mu evidentně vyhovovala. A jinak? Standardně odvedený divadelní bulvár. Divák opět dostal velké herce, vtipné dialogy a téma ze života, jak se to od žánru očekává. Smutné je, že s takovýmto potenciálem, podepřením jistotou čtyřleté úspěšné tradice, organizátoři neaspírují na něco víc.

Kde hledat alternativu

Neinspirativní situace prázdninového divadelního dění se v Praze zvedá koncem léta.

Už čtvrtým rokem mohli diváci navštívit Letní Letnou, festival, který pod širým nebem i v několika šapitó hostí méně tradiční divadlo, od loutkových představení pro děti přes domácí zástupce alternativní scény (Stage Code, SKUTR) až po francouzský nový cirkus. Právě systematické dovážení představitelů této umělecké formy, která využívá akrobatických, krotitelských i klaunských prvků k parodování, citování a transformování klasického cirkusového umění, se stalo devízou tohoto pokračovatele Divadelních poutí na Střeleckém ostrově.

Letos byl největším tahákem francouzský Cirque Ici. V představení nazvaném *Secret* se Johann Le Guillerm, režisér i jediný herec (viz rozhovor v A2 č. 35/2007), stává jakýmsi prativorem, který zkoumá a krotí elementární formy a materiály (a potažmo i myšlenky), ať už je to dlouhá tyč, plechové kbelíky, štosy knih či množství tužek. Slouží mu k tomu především tělo: fyzická bravura a pohybová přesnost. Tělo vyjadřuje myšlenku. Vše je do detailu promyšlené; tak i v poslední scéně, kdy pomocí dlouhého provazu a množství prken vytváří konstrukci, pomyslnou loď, ze které nakonec padá, provaz dováže až do úplného konce. Přes obrovskou náročnost je vše vlastně jednoduché, čisté a tím i dech beroucí. S podobnou dokonalostí a vůbec podobným typem představení se český divák ještě nesetkává tak často.

Kde u Cirque Ici diváci zírali v němém úžas, na představení *Bianka Braselli, dáma s dvěma hlavami* slovenského Teatro Tatro se halasně bavili. Teatro Tatro představilo protipól k Cirque Ici, cirkusáctví založené na tradicích kočovného komediantství, využívající vyprávění a prvků lidové zábavy.

V podobném duchu jako Letní Letná se odehrává i festival Vyšehrátky na Vyšehradě (hraje se venku i v kasematech), akce spíše nízkorozpočtová a komunitní. Koná se sice až v prvních deseti zářijových dnech, ale lze ji počítat mezi letní festivaly. I zde divák zhlédne loutková představení pro děti i dospělé, například večerní ztvárnění artušovského mýtu či legendy o psu baskervillském v podání souboru Buchty a loutky. Vyšehrátky, to je také experimentální přístup k tvorbě. Letos je to například nevázané „divadlo noir“ *John Sinclair* v režii Petry Tejnorové či scénická kompozice *Vetřelec*, využívající prvky pohybového i konceptuálního divadla, v níž režisér Jiří Adámek zkoumá možnosti práce s hercem (tentokrát s herečkou jedinou, Kristinou Maděričovou). Za Vyšehrátkami stojí nezávislí mladí tvůrci – vše se nemusí povést, ale rezignace na uměleckou výpověď se není třeba bát. Pražský divák hladovějící po letních divadelních zážitcích nekomerčního ražení může (a do jisté míry i musí) vyrazit mimo město. I letos se největší přehlídka amatérského divadla u nás konala v Jiráskově Hronově a byla doprovázena divadelními dílnami i teoretickými debatami. Divadlo Continuo namísto již osvědčených Kratochvílení přišlo s novým projektem, nazvaným *Na hrázi*. Představení bylo opět výsledkem dílny a společného hledání a odehrálo se na hrázi rybníka Otrhanec v jižních Čechách.

Nabídka divadelních festivalů a jednorázových projektů sice není tak široká jako v případě hudebních akcí, ovšem kdo se chce obohatit a hledá, najde. Jinak si ovšem vždycky může koupit nějaké to zboží. Případně si dát na dva měsíce od divadla volno.

Autorka je doktorandka na FF UK.

Panoptikum slovenského Teatro Tatro. Foto archiv divadla

Co přinese hurikán

Není festival jako festival

Po letní pauze se divadelní domy připravují na zářijové zahájení běžného provozu, s nímž odstartuje i podzimní nadílka festivalů, v jejichž rámci může divadelní nadšenec úspěšně překlenout období až do dalších prázdnin, tentokrát vánočních.

MARTINA ČERNÁ

Motivy pro pořádání festivalů, tedy akcí náročných na finanční zdroje i organizaci, jsou různé. Potřeba profesní výměny informací a zkušeností je poměrně zjevná v případě přehlídek zaměřených na určitý typ divadla, jako je tomu třeba v případě mezinárodního festivalu neverbálního divadla *Mimoriál* v Kolíně (6.–9. 9.), mezinárodního festivalu *Divadla jednoho herce* v Chebu (6.–9. 9.), mezinárodního loutkového festivalu *Spectaculo Interesse* v Ostravě (1. až 6. 10.) nebo pražského setkání divadelní alternativy *...příští vlna/next wave...* (12.–14. 10.). Dalšími důvody bývá hledání kulturních a historických souvislostí napříč národními hranicemi, z něhož je odvozen například *Festival divadel Moravy a Slezska* v Českém Těšíně (6.–10. 11.) nebo *Pražský divadelní festival německého jazyka* (4.–8. 11.). A konečně jsou tu pak festivaly formátu mezinárodního jako *Divadlo* v Plzni (11.–21. 9.), jejichž záměrem je konfrontace domácí tvorby se zahraničními produkcemi, spojená případně s hledáním globálních tendencí v současném divadle.

Evropská, nebo festivalová identita?

Z výše uvedeného a neúplného seznamu by se mohlo zdát, že Česká republika je v poměru ke své rozloze festivaly poněkud přehutněná. Pořádání divadelních festivalů ovšem není pouze naší specialitou – stačí nahlédnout do evropských kulturních přehledů.

Divadelná Nitra je o rok starší než srovnatelná česká přehlídka v Plzni, koná se o týden později (21.–26. 9.) a má jedno specifikum navíc: každoroční festivalové motto. Program letošního 16. ročníku byl sestaven s ohledem na téma evropské identity. Slovenští pořadatelé si položili otázku těsně na tělo: Kam patříme? Prostor mezi západní a východní Evropou nazvali novotvarem „midentity“ a připravili k němu stejnojmenný projekt, složený ze

série inscenací sedmi režisérů z Rakouska, ČR, SR, Maďarska, Polska, Slovinska a Chorvatska. Proces evropské divadelní integrace tak bude probíhat na geografických základech staré dobré rakousko-uherské monarchie, v dalším programu pak i na podkladech z novější evropské historie: v hostující inscenaci *Transfer!* předvede svou vizi Jaltské konference polský Teatr Współczesny, s dokumentárním portrétem posledního prezidenta socialistického Československa *Dr. Gustáv Husák* se představí bratislavské divadlo Aréna.

Speciální projekty nebo konkrétní obsahové zaměření – to bývají kritéria, která festivalovým týmům umožňují neutopit vlastní akci v programové všehochuti. První z nich volí například 18. mezinárodní divadelní festival *BITEF* v Bělehradu (15.–30. 9.), který si k oslavám své pnoletosti nadělil hned dva projekty: adaptaci Orwellova románu *1984*, přenesenou do reality moderní superkontrolované společnosti, a cyklus *Má země – Sedm snů*, v němž inscenátoři z fragmentů antických tragédií skládají aktuální poválečný obraz vlastního regionu a ptají se po možnostech demokratického multietnického státu. Bělehradský festival se nezaměřuje jen na konkrétní témata, ale i na nové umělecké postupy, kombinující divadlo, performance, multimediální produkce a film, což dokazuje letošní kooperace festivalu s výtvarným bienále v Benátkách. Odvaha festivalu kreativně spoluurčovat vývoj na vlastní (nejen) umělecké scéně je více než zřejmá.

Kritériem obsahové jednoty se – soudě dle programu s převahou inscenací politického divadla – řídí mezinárodní divadelní festival *Dialog* v polské Vratislavi. A to i přesto, že letošní festivalový slogan na to nevypadá. Praví sice, že „Umění není více než přehánění a deformace“, ovšem v kontextu politické

situace v Polsku působí celkem ironicky. Realita někdy překoná i nejmělejší umělecké vize, a tak v zemi, kde homosexuálové nemají na různých ustláno a kde byl ve školách právě zaveden povinný katechismus, vyznívá jako politické gesto už jen samotná pozvánka pro inscenaci hry *Andělé v Americe* Tonyho Kushnera, který v osmdesátých letech minulého století v USA spoluzaložil žánr tzv. gay&lesbian dramatiky a jehož si pro uvedení ve varšavském Teatru Rozmanitości vybral režisér Krzysztof Warlikowski. Ostatní program se nese v podobném duchu: pořadatelé nabízejí první polskou politickou hru od renesančního autora Jana Kochanowského, aktualizovaná nastudování klasických antických látek například v přepisu společensky kritického polského režiséra Jana Klaty anebo nestárnoucí Gogolovu satiru *Revizor*, kterou do bahna současných ruských poměrů přenesl dramatik a režisér Nikolaj Koljada. A že v Polsku neztrácí přes neutěšenou společenskou situaci smysl pro humor a optimismus, dokazuje i hostování amerického souboru Mabou Mines, který do Vratislavi přijede s originální verzí tragického měšťanského dramatu volajícího po ženské emancipaci *Nora* aneb *Domov loutek* norského klasika Henrika Ibsena. Snad komediální pojetí této slavné hry, v němž vystupují zakrslí a chorobně citliví muži, kterým přes hlavu přerůstají ztepilé ženy, uvolní bránice i konzervativnímu publiku.

U nás také fandíme divadlu

I v jiných zemích se v nadcházejícím podzimu chystá řada divadelních akcí, jako například tradiční setkání španělsky mluvící divadelní komunity v andaluském Cádizu, která se sem již 22 let pravidelně slétá v druhém říjnovém týdnu, nebo festival *Euro-Scene Lipsko*, na nějž v listopadu vycestuje česká inscenace *Čekárna* divadelního studia Farma v jeskyni.

Vraťme se však k tomu, co a koho naopak díky úsilí českých pořadatelů uvidíme u nás. Upoutávky na plzeňský festival *Divadlo* hlásají: „Fandíme divadlu“. S ambicí konfrontovat špičkové zahraniční produkce s českými inscenacemi si tento pokrik lehce protiřečí, podobně jako fakt, že na festival, který deklaruje své zaměření na divadlo z visegrádského prostoru, byla zařazena speciální sekce Nordické divadlo. Kromě hostování norského Národního divadla, Komorního divadla ze slovenského Martina a Teatru im. Wilama Horzycy z polské Toruně se přitom můžeme těšit i na rumunské Národní divadlo, francouzské reprezentanty tzv. nového cirkusu, německo-švýcarský experimentální soubor Rimini Protokoll nebo inscenaci *Soňa* lotyšského režiséra Alvide Hermanise. Minimálně poslední dvě produkce slibují špičkový zážitek: první nabízí divadelní prohlídku Švýcarska zmenšeného na 37metrovou železniční trať, kvality té druhé ověřil již loni festival v nedaleké Nitře (sic!). Ovšem již při letmém pohledu do festivalového programu je jasné, že organizátoři fandí především divadlu českému, a hlavní letošní novinkou tedy je, že do Plzně bude svezeno jeho kompletní spektrum od nezávislých produkcí přes regionální divadla a pražské scény až po Národní divadlo. Otázkou je, zda takový servis na největším mezinárodním festivalu, který v ČR kromě odlišně koncipovaného Festivalu evropských regionů v Hradci Králové nemá konkurenci, není poněkud kontraproduktivní.

Autorka je teatroložka.

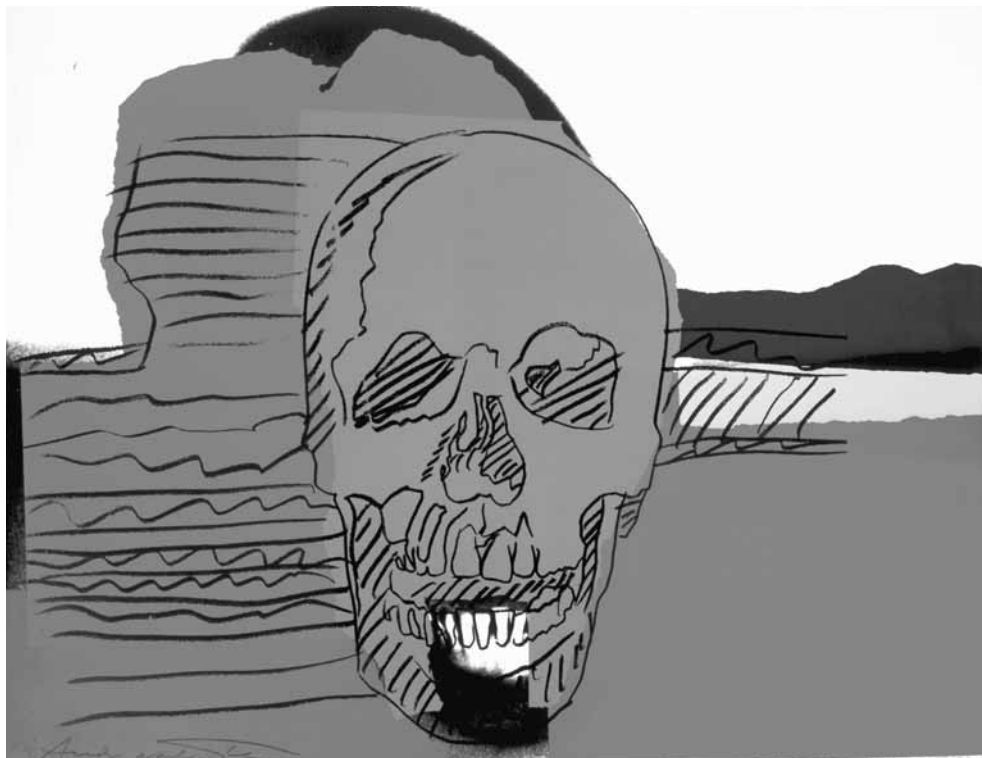
Lotyšská inscenace *Soňa* stojí za výlet do Plzně. Foto Archiv Divadelná Nitra

Katastrofy a humanismus

Hraniční přechody Warholova díla

Pod ne zcela přesným názvem Andy Warhol, Disaster Relicts, vystavuje Museum Kampa konvolut sítotisků Andyho Warhola, zapůjčených z Warholova muzea v Pittsburghu a Ludwigova muzea v Budapešti. Citlivý výběr stěžejních prací činí z nevelké výstavy důležitou kulturní událost pozdního pražského léta. Tomu odpovídá i hojná návštěvnost výstavy, která mimo jiné svědčí i o tom, jak Museum Kampa zvyšuje šance města stát se – jednou – kulturní metropolí.

LUDVÍK HLAVÁČEK

Andy Warhol: Lebky, 1976. © 2007 Andy Warhol Foundation for the Visual Arts / Artists Rights Society (ARS), New York

Ve filmu Louise Malleho *My Dinner with Andre* (1981) říká Andre Gregory: „Zdá se mi, že šedesátá léta představují poslední vzplanutí člověka, před tím, než byl zadupán, proměněn v robota, který necítí a nemyslí ...“ Andy Warhol je výraznou ikonou šedesátých let, a tak se můžeme ptát, jak se v díle této ikony projevu je „poslední vzplanutí humanismu“.

Někteří kritici vidí ve Warholovi spíše počátek úpadku umění, a tudíž i humanity. Warholův životopis líčí umělce jako vynikajícího manažera a obchodníka, který se soustavným úsilím vypracoval z chudého aranžéra výloh v jednoho z nejrespektovanějších a zároveň nejbohatších umělců. Tato cesta „za slávou a bohatstvím“ je ale naplněna dodnes ohromujícími tvůrčími činy, a tak vyrovnání se s touto postavou není jednoduché.

První obrazy Campbellových polévkových konzerv (1962) vytvářel Warhol pečlivou malbou na plátně. Jeho snaze potlačit ve svém díle důležitost osobního autorství i význam jedinečnosti obrazu však mnohem lépe vyhověla technika sítotisku. Tímto do značné míry mechanickým postupem pak byl schopen vytvářet velké počty dobře prodejných kopií. K negativním charakteristikám jeho osobnosti bychom mohli přidat výroky některých kritiků, že Warhol, na rozdíl od Josepha Beuyse, akceptoval americký kult hvězd a konzumní kulturu či že projevoval nekrofilní sklony (Donald Kuspit).

Jenže většina „negativních“ charakteristik spojovaných s Warholovou osobou má „pozitivní“ umělecké konsekvence. Mechanický charakter tvorby je konstruktivním prvkem jeho poselství. „Oslava kultu hvězd a konzumní kultury“ se v dílech samých jeví zcela jinak. Jeho vlastní osoba je mu účinným tvůrčím nástrojem. Obdivuhodné jsou i výtvarné kvality jeho díla: pádná a jistá kresba (*Lebky*, 1976), působivý kolorit, energické a citlivé zásahy do grafické techniky (*Elektrické křeslo*, 1971). Výtvarné kvality jsou však jen prvním předpokladem silného působení umělcova poselství, vyjadřovaného početnou škálou výrazových prostředků, ať to byla výtvarná díla, filmy, ediční činnost (časopis *Inter/View*) či produkce (the Factory).

Warhol a pop-art

Pop-art byl umělecký sloh, jehož ideovým těžištěm byla myšlenka demokratické společnosti. Historická logika tohoto slohu vyplývala jak z politické situace, tak z imanentního vývoje výtvarného umění. V politice USA ustal na konci padesátých let mccarthyovský a donderovský hon na komunisty mezi pokrokovými intelektuály. Ve výtvarném umění abstraktní expresionismus padesátých let, reflektující vnitřní stav individua, provokoval radikální překročení hranice subjektu. Warholovy teze: „Pop-art je pro každého. Nemyslím, že by umění mělo být jen pro několik vyvolených.“ vyjadřují základní ideovou tendenci a jako takové nesmějí být brány doslova. Umění není politika. Je pošetile vytykat umělcům utopický pohled. Umění je utopií ze své podstaty, i když charakter tohoto idealismu se v dějinách radikálně proměňuje a často sám sebe popírá. Umění ale také nikomu své ideály nevnučuje, přestože Arthur Danto charakterizuje právě umění pop-artu termínem „disturbatory“ – znepokojující či provokující. Umění nemůže nic nařídit, a právě proto musí často provokovat.

Neadekvátnost Warholových slovních výroků nám může poskytnout klíč k porozumění jeho dílům. Čteme-li na pražské výstavě nad obrazem elektrického křesla větu: „Uvědomil jsem si, že vše, co dělám, je asi Smrt ...“ a pak hned vedle nad obrazem lebky: „Smrt – nevěřím v ni...“, vidíme, že slovní vyjádření používal s volností, která svědčí o tom, že jeho umělecké vize a představy o lidském údělu daleko překračovaly možnost jednoznačného vyjádření. Z hlediska slovního definování a platných závěrů sociální praxe je vše, co je spojeno s jeho tvorbou a s jeho životem, plné paradoxů. Silné soustředění na sebe sama, na své jednání i na svůj vzhled je doprovázeno stejně silným vědomím sociálního rozměru, který naráz do dna vyprazdňuje nádobu sebevědomí. Silné vědomí smrti jako nevyhnutelné jistoty, extrémní citová vazba k matce na jedné straně a akceptování anonymity a mechanického charakteru sociálního jednání na druhé je typickým konfliktem, který tvoří sílu Warholova uměleckého postoje. Warhol

svým dílem a životním postojem smetá ze stolu konvenční kategorie. Mizí, nebo je zpochybňována hranice mezi plností osobního prožitku a anonymitou neosobní veřejné informace, mezi institucí a subjektivním citěním, mezi obchodováním a žitím. Warhol, jako umělec i jako člověk, stojí uprostřed životních konvencí americké společnosti šedesátých let a zároveň překračuje jejich hranici do meziprostoru čistého vidění, kde se uspořádané univerzum hodnot stává znovu záhadou a pošetilou směsí nezdůvodněných fragmentů.

Geniální pozorovatel v době reprodukce

Věcný obsah grafických listů je pořizován polaroidem nebo vystřihován z novin a je následně upraven výtvarnými zásahy, zdvojen či zmnožen, takže nakonec nelze rozhodnout, co je vlastně obsahem zobrazení. Je to osoba Marilyn Monroe, nebo její mediální zprostředkování, její konvenční stopa v mediálním kolotoči, je to člověk, nebo jeho zástupný znak, který lidskou bytost vytěsnil a pluje v kulturním prostoru jako součást veřejného univerza každému k dispozici? Je portrét Elvise jako kovboje tím, na co zíráme, nebo tu máme před sebou trochu ironickou připomínku mediálního mechanismu, který krade naše sny a dláždí jimi cesty, jimiž se vydáváme společně s celým stádem? Jeho obrazy autohavárií či elektrického křesla, převzaté z novin, jsou snad jen chytlavými náměty, zajišťujícími poptávku na trhu, připomínkami novinářského hladu po senzacích, anebo jen reflexemi praxe vizuální komunikace, která činí z neštěstí druhých víceméně lhostejnou informací? Warhol není kritik společenských a kulturních praktik, je ale jejich geniálním pozorovatelem. Je zrcadlem, které podle jeho slov odráží to „nic“, čím sám je. Divák si musí vybrat z těchto a dalších možností ve svém prožitku díla – té mechanické, téměř donekonečna opakovatelné reprodukce – a učinit z něj zase jedinečnou událost. Nové a nové varianty stejného námětu povzbuzují divákovu svobodu k vlastní interpretaci.

Syntéza zůstává na divákovi

Michael Kammen ve své knize *Visual Shock* (A. A. Knopf 2006, s.187) přiznává: „Apoteóza Warholových Brillo boxes a Campbellových polévkových konzerv pro mne zůstává záhadou, i přes nadšené výklady Arthura C. Danta.“ Vzpomínám si, že moje první setkání s Warholovými krabicemi od mýdla značky Brillo a polévkovými konzervami bylo silným zážitkem. Bylo to, jako když v divadle herci přestanou hrát, zmizí příběh, kterým byl divák zaujat, a najednou se od něho chce, aby se sám postaral o pokračování. Byl jsem šokován náhlým přívalem svobody a zároveň povinností vzít na sebe odpovědnost za to, co dosud jen samo o sobě existovalo. Umělecké dílo nepřináší vizuální informace o vnějším světě, ale podněty pro syntézu, kterou musí udělat divák sám. Tato aktivita, reagující na vědomí svobody, je něčím podstatným pro člověka a myslím, že Warholovo dílo vskutku přináší podněty v duchu Gregoryho „vzplanutí lidskosti“.

Autor pracuje v Centru pro současné umění Praha, o. p. s.

Andy Warhol: Disaster relicts: Selected prints.

Kurátorka Aneta Georgievska-Shine.
Museum Kampa – Nadace Jana a Medy Mládkových,
Praha, 19. 7. – 21. 10. 2007.

Poslední pokušení posluchače

Závěr cyklu o česko-slovenských nezávislých labelech

Temná a svižnější elektronika se dostala na výsluní na přelomu osmdesátých a devadesátých let díky kapelám, které novináři umístili do přihrádky s nápisem Electronic Body Music (EBM). Po útlumu, který tomuto žánru přinesl nástup taneční elektroniky, se tvrdí muži za elektronickými instrumenty znovu hlásí důrazně o slovo. Pomáhá tomu i existence dvou labelů, které vydávají domácí naděje EBM scény.

PAVEL ZELINKA

Pražská elektrodrtička No Name Desire. Foto Monopol Records

Když v polovině devadesátých let ukončilo činnost sdružení Crewzine, které vydávalo celoevropsky prestižní fanzin a distribuovalo bezútesnou elektronickou hudbu do Čech i na Slovensko, převzal žezlo nadšený mladík Peter Rybár. Jeho aktivity přešly od podpory slovenské undergroundově orientované elektroniky ve formě fanzinu a kazetových kompilací postupně ve vznik vlastních projektů Disharmony či Oxyd (oboje ve dvojici s Lordem Sauronem), portál a distribuci na www.aliens.sk. Od roku 2004 začal Rybár i s pravidelným vydáváním domácí tzv. dark-wave tvorby.

Vetřelec temné elektroniky

Náš stručný přehled překvapivě začneme dvojitou zastávkou v Praze. Budeme uctívat dveře nejdříve podržíme Romanu „Ergo“ Petrovi, jehož projekt Gaping Chasm zažil velmi aktivní „kazetové“ období v druhé polovině devadesátých let, a jehož vzkříšení bylo korunováno loňskou deskou *Fragments Of War*. Kořeny projektu hledáme v druhé polovině osmé dekády a první polovině let devadesátých, tedy ve „zlaté éře EBM“, během níž kapely jako Skinny Puppy, Front 242 nebo česká Vanessa postavily svou hudbu na industriálních syntetických plochách, strojových rytmech automatického bubeníka a zároveň futuristicky odosobněné atmosféře. Petr navázal na svou tvorbu z té doby a vyhnul se tak smutným příkladům některých kolegů, kteří ve snaze znít současně popřeli sami sebe, a shodili tak bezděčně i své předchozí snažení. Kvůli tomuto faktu je sound alba *Fragments Of War* na první poslech mírně archaický, ne však fádí. Temnota plná sampleů s kobercovou střelbou automatických zbraní uprostřed válečného běsnění uvolňuje místo jemnějším pasážím se záblesky naděje.

Za projektem Anhedonia se skrývá další Pražák, Vojtěch Smetana, známý z tanečních kruhů jako DJ Dustman. Ten, na rozdíl od dalších interpretů vydavatelství Aliens Production, čerpá na svém albu *Destructive Forces* hned z několika stylových pramenů zároveň a vytváří hybrid, jenž se hned tak neslyší. Prvním napájecím zdrojem je indie

elektronika anglického střihu – chladná, melodická a rytmicky pravidelná. Druhým pak je tanečnější instrumentální odnož EBM, v nichž se snoubí pravidelné taneční tempo s industriální zašpiněností a jistým spodním nihilismem. Poslední hudební pramen představuje breakcorový žánr se vzory jako Kid 606 nebo Venetian Snares. Občas zacuchaná, silně zkreslená rytmika je toho jasným důkazem. Album možná trpí i přes vynikající zvuk mírnou aranžérskou i skladatelskou monotónností, přesto bych si vsadil na to, že o Anhedonii určitě ještě uslyšíme.

Třetí album (*Violent Identity*), jež díky péči Aliens Production nalezlo svou cestu mezi posluchače, nás konečně zavádí na Slovensko za trojici Samhain. Projekt není zběsilým úprkem na pokračování. Hudba tria nemá za cíl roztancovat davy, ale dopřát auditoriu nevšední zážitek s hudbou procházející melodicky i zvukově okrajové části hudební krajiny tvrdší elektroniky. Samhain jsou právě tím případem libujícím si v pomalých tempích a instrumentálních kusech, jen tu a tam doplněných zvuky hlasů nebo bohatými vokálními sampley. Industriální houštiny s chladně ubíhajícími rytmy a pomalými melodickými postupy jsou blízké i Disharmony, jimž v poslední době vyšly u Aliens Production dokonce dvě desky. Znovu zabředáme do středních temp, kde se vzájemně proplétají ostré industriální plochy s jemnými klávesovými, překvapivě melodickými vrstvami. Celkově pochmurnější náladu zatažené oblohy tu a tam prořízne paprsek přímočařejší naděje. Svět Disharmony je poctivě realistický: ani šablonově negativní, ani škrobeně rozjásaný.

Monopol na depresi

Na rozdíl od Slovenska, které se o svou scénu díky Crewzine a Aliens Production dokázalo postarat kontinuálně od začátku devadesátých let, byly Čechy závislé na velkých vydavatelstvích, pro něž byly kapely jako Vanessa nebo Gun Dreams jen dalšími z řady domácích neprodejných formací. Možná i proto se na tomto poli u nás nedělo téměř nic. Ledy se daly do pohybu až se začátkem

milénia a důležitým mezníkem byl rovněž vznik vůbec prvního tvrdě elektronického labelu Monopol records.

Číslo jedna má na rubu slušivého digipacku domácí kladenský projekt Gregory. Jeho pětiskladbové EP *Restart Now* se nese v neustále experimentujícím duchu. Dlouhé instrumentálky sice poctivě dusají, ale jsou stavěny do kontrastu k občasným jemně nadýchaným melodickým linkám. Časté jsou změny rytmů, a jistá laboratorně-industriální estetika pak může připomenout vedlejší projekty Haujobb nebo This Morn' Omina.

S následujícími deskami se na delší dobu přemístíme do Brna, kde sídlí muzikanti Radim „Stork“ Čáp a Patrick „Disorder“ Lev. Oba sice mají sólové projekty, ale své úsilí nakonec napnuli společným směrem. Začneme v současné době asi nejvýznamnějším domácím EBM projektem Depressive Disorder. Debut *Ultima Ratio* předznamenal sice pár promo nahrávek, ale i tak byl jeho příchod zásahem téměř z čistého nebe. Vysoce melodická verze tvrdé elektroniky nabírá nálady ze zadumaného odkazu Mortal Constraint nebo Mentallo & The Fixer, v rychlejších kouscích zase vytanou na mysl Suicide Commando či Velvet Acid Christ. Suverénní silový vokál a velmi tvárný sound je radost poslouchat.

Tanečněji a prosvětleněji působí boční projekt Mastermind klávesáka Storka. Ten na CD *Power* obstaral nejen veškeré mašinky, ale slušně zvládl i veškeré vokály. Balancování na hraně přináší synthi-popové momenty (např. *Playboys and Girls*), ale i pochmurnější tracky ve středním tempu (*Mute*) v duchu starých dobrých Project Pitchfork. Oproti přístupnějšímu Storkovi se kolega Disorder zahalil do nepřístupných černých pláten a dohromady s Martinem Pavlíkem a výtvarníkem Tomem Gallem stvořil instrumentální projekt H.E.E.L. (Human Existence Exterminate Life). Jejich společná deska *Light In Hell* nenechá prostoupit do vygenerovaných prostor mnoho světla a v příšeří kutí své zahloubané nálady, jež se dobře snoubí s Tomovým vizuálním světem vzdálené přetechnizované budoucnosti. Není divu, že datová stopa hraje na tomto počínu významnou úlohu.

Posledním dlouhohrajícím albem, které dosud na Monopol records vyšlo, je pokračování debutu Depressive Disorder s názvem *In Depth*. Na rozdíl od dusavé prvotiny *Ultima Ratio*, novinka už názvem signalizuje jisté ponoření se do hlubších pater ponuré elektroniky. Většina zpívaných skladeb (sedm z deseti) ubíhá ve středním tempu, zatímco zvuk dvojice se od prvotiny posunul o třídu výše: je křišťálově čistý, ostrý jako břitva a neuvěřitelně plastický; troufám si říci, že s takovým jsme u nás ještě neměli co do činění. Po dnes již klasické *Monogamy* od Vanessy máme znovu venku desku, která by měla prorazit i za našimi hranicemi.

EBM elektronika se celosvětově pomalu vrací do hry. Důkazem není pouze návrat osvědčených mohykánů scény, kteří přitáhnou nostalgické pamětníky na reunionové koncerty. Za touto vzbou rychle pučí nová generace umělců, která se začíná silněji prosazovat (ve světě například VNV Nation nebo Combi-christ), a bývalé Československo není výjimkou. Uvidíme, jak se našim labelům a umělcům bude dařit v budoucnu.

Autor je šéfredaktor Radia Akropolis.

www.label.aliens.sk

www.monopolrecords.cz

Barvy výročí Summer of Love

Rajské květinové filmy po čtyřiceti letech

MICHAL PROCHÁZKA

Dokončení ze s. 1

Najdete tu mši s whiskey, televizi, drogy i komickou postavu gurua. Nakonec pověst o filmu říká, že se během natáčení konzumovaly drogy možná se stejnou libovůlí. Nicméně nejen tím snímek odráží utopii drogové kultury, od které si umělci slibovali, že je posune k intenzivnějšímu vnímání.

Naopak hamletovská zápleтка tvoří ironickou alegorii dramatu květinové revoluce, jejíž odvrácenou tvář bylo špatné svědomí společnosti, v níž mladí revoltovali proti generaci rodičů a v USA i proti válce ve Vietnamu. Zatímco humanistické poselství hnutí tlumočil lépe spektakl muzikálu (a později filmu) *Vlasy* a morální generační dilema zase drama erotického dospívání s Dustinem Hoffmanem *Absolvent* (1967) Mikea Nicholse, *Tommy* je spíše vzpourou neukázněné hravosti a mladické zběsilosti, která si nežádá mravní rozsouzení. Stačí, že hédonistická vizuální hostina osvobozuje naše smysly od dosavadní „slepoty“ a zotročující společnosti. Tato nevázná hra popírá skutečnost tím, že triumfuje fantazií, v níž člověk uniká do „ráje“ nikdy nekončící zábavy. Výjevy filmu „klipovitě“ střídají jiskrná hudební aranžmá a třicet písniček od The Who nás má uvrhnout do svědného, narcistického tance, v němž vystupuje třeba Eric Clapton jako velekněz kultu Marilyn, Tina Turnerová si zahrála kyselinovou králov-

nu, Elton John se představil jako šampion ve flipperu a z Jacka Nicholsona je flirtující profesor s práškem na oči.

Utopický ráj a prázdno

Jinou podobu nezřízené hry ironie a sexuální svobody připomněl snímek *Candy* (1968) Christiana Marquanda. I jemu se podařilo shromáždit několik slavných osobností (Charles Aznavour, Ringo Starr, James Coburn) a stvořit bezuzdný příběh, plný kýče i květinové fantazie, který snad připomene Vadimovu *Barbarellu*. Naivní blondatá Candy (neustále svlékaná Eva Aulinová) se vydává ze střední školy na cestu napříč společností a sexuální revolucí konce šedesátých let, přičemž její dobrodružství spojuje prvky hororu, grotesky i erotické rozkoše. Film tvoří pestré anekdoty, v nichž se hrdinka mužům, kteří ji pokaždé nějak oklamou, podává proti své vůli, ač přitom sama objevuje kouzlo slasti. V jejích rukách je sladkou i hloupoučkou hostií, kvůli které všichni propadají na chvíli šílenství i dětinsky neovladatelné touze, aniž by ovšem došli blaženosti. Neustálé pokoušení a nemožnost ukojení rámuji nedosažitelný mýtus ráje – „zahradu rozkoší Candy“, ve které se na závěr všichni symbolicky scházejí.

V řadě sebeironických posměšků *Candy* vyniká role Marlona Branda, který si zahrál jednoho ze svědců: meditujícího indického bráhmána, převáženého na nazdobené korbě kamionu. Ten přinutí Candy svléct se pod záminkou, aby se vzdala materiálních věcí, načež s ní provádí erotické meditační praktiky. Na závěr fil-

mu se Brando nechal pověsit ve vzduchu na rajské louce v poloze ukřižovaného Ježíše. Řekli bychom, že *hippie* je tu stav mysli, volnomyšlenkářství, humoru, provokace a umění žít.

Německý kultovní film *Rote Sonne* (1970) Rudolfa Thoma ukazuje odlišnou tvář komunistního života zlatých let šedesátých a ilustruje fakt, že právě v Německu se toto hnutí nejvýrazněji radikalizovalo. Stoupenci politicky orientovaného zavražděného aktivisty Rudi Dutschkeho se například vůbec nezajímali o hudbu a hédonismus užívání svobody. Tento Thomův opus přibližuje čtveřici mladých dívek Peggy, Sylvii, Isoldu a Christinu, které vyznávají volnou lásku, dokonce ji využívají k obživě a do své staré budovy v Mnichově si vodí pánské návštěvy. Ustanovily si ale jedno pravidlo: žádná z jejich milostných her nesmí trvat déle než pět dnů, jinak muže v pokoji popraví. Není divu, že v mezidobě si vyrábějí bomby a jsou stoupenkyněmi radikálního politického programu. Jejich malá revoluce dostane trhlinu, když za Peggy přijede její dávný přítel, divoký outsider Thomas. Snímek míchá erotiku a nihilistickou vzpouru své doby, která militantně útočila proti měšťáctví a konzumu. Stojí za pozornost, že roli Peggy ztvárnila fetišistická postava německé levicové a anarchistické scény Uschi Obermaierová, jež patřila mezi představitele slavné Komuny 1 v Berlíně a jež se proslavila svými liberálními názory na lásku a pornografii. Dívčí hry „Červené krve“ jsou stále nebezpečnější, chladnokrevnější tím víc, čím „skutečnější“ je za dveřmi

Uschi Obermaierová, 1970. Foto DPA

svět plný posedlých mužů a bezcílné společnosti. Film tak formuluje vnitřní konflikt politizující se revolty, během níž se volilo mezi písňovým snem a praktičtějším násilím, a která se následně obrátila proti člověku samotnému.

Jen z letmého ohlednutí je patrné, že filmy dohromady představují nostalgické ohlednutí za hnutím, které postupně zaniklo, narazilo na hranice utopie svého ráje a rozměnilo se. Přitom nám zanechalo svět, který byl změněný k nepoznání. A poté i o něco prázdnější.

Autor je redaktor deníku Právo.

INZERCE

BLACK POINT music

ZLATNICKÁ 6, PRAHA 1
LITERATURA A HUDBA
PRO CHÁPAVÉ

RUCHADZE BAND - AMSTERDAM BEYOND
adventurer

V ZÁŘÍ MŮŽETE OČEKÁVAT

RUCHADZE BAND
adventurer
Brilantní fusion nálož gruzínsko-českého emigranta

Připravujeme nové album MCH BANDU + PŘEKVAPENÍ!!!
Více na www.blackpointmusic.cz!

Novou várku všech možných i nemožných alb RESIDENTS, osvědčené i zcela nové tituly HOUSES MEMORY, ART ZOYD, RECOMMENDED RECORDS, KLASIK UND, FAT POSSUM a dalších.

Zajděte se přesvědčit na adresu
ZLATNICKÁ 6, PRAHA 1
A ti, kdož to mají z ruky, mohou zabrousit do naší internetové prodejny. Aspoň na kukačku. V prodejně není výtah.

www.blackpointmusic.cz

www.kanzelsberger.cz

nakupte učebnice a vyhrajte

-> při nákupu nad 500,- Kč dostanete ZDARMA ilustrovanou Školu marketingu

-> při nákupu nad 1.000,- Kč postupujete do slosování o 2 letenky od STUDENT AGENCY a 10 dárkových poukázek za tisíc korun

podrobná pravidla najdete na webu nebo u personálu prodejen | soutěž probíhá v celé síti prodejen a platí pro účtenky s datem do 30. 9. 2007

kanzelsberger

Na Zemi žije **šest a půl miliardy** lidí.

Každý pátý přežívá s méně než **jedním dolarem** na den.

Kdybychom tyto extrémně chudé narovnali vedle sebe, zaplnili by plochu **250 000 fotbalových hřišť**.

Aby mohli najednou vzlétnout, bylo by zapotřebí

900 000 000 000 balónků.

Řetěz z jejich těl by **třicetkrát obmotal zeměkouli.**

Hra na tichou poštu by jim **trvala...**

Přestaňme přemýšlet v číslech.
Začněme se zajímat.

www.ceskoprotichudobe.cz

ČESKO CHUDOBE

Do dlaně!

Nad festivalovým hitem Irina Palm

Do českých kin přibyl tragikomický romantický příběh o obětavé babičce, ze které se vlivem okolností stane „bába honibába“ s příznačným pseudonymem Irina Palm. Snímek má v rukávu dva velké trumfy, pro které stojí za to ho zhlédnout – šansoniérku Marianne Faithfullovou v hlavní roli a skvělou festivalovou pověst včetně nominace na berlínského Zlatého medvěda. Každá věc má však svůj rub i líc.

KAMILA BOHÁČKOVÁ

Britský snímek belgického režiséra Sama Garbarského *Irina Palm* nelze v našich kinech minout. Provází ho velký divácký ohlas (vyprodané projekce a ovace v Karlových Varech) a nejen tuzemští kritici jej téměř shodně považují za „pozoruhodný“ či „odvážný a nevšední“. Zápletka je skutečně netradiční – babička Maggie, žijící celý život v domácnosti na předměstí Londýna, překoná kvůli penězům na operaci svého vnuka sebe samu i maloměstské předsudky a stane se „honibábou“ s přiléhavým „uměleckým“ pseudonymem Irina Palm. Žít dvojí život však nevydrží dlouho, brzy její tajemství odhalí syn i šveholivé sousedky, kteří si v pokrytectví nemají vzájemně co vyčítat. Kromě záchranu vnuka však Maggie na odvrácené straně Londýna nachází i překvapivý a rodící se cit...

Zasmát se? Spíš dojmout!

Příběh i zvolený žánr připomínají slavnou britskou komedii *Do naha!* Petera Cattanea z roku 1997, v níž se parta sheffieldských nezaměstnaných chlápků středního věku rozhodne vydělat peníze striptýzem. Jejich „komické“ odhodlání však odhaluje spíš tragiku tamního života: opuštěné ocelárny, kde všichni z nich pracovali, beznadě, psychické problémy, které zapříčiní dlouhodobá nezaměstnanost, stud před vlastním synem či manželkou. Britským snímkům od doby Kena Loache opravdu nechybí sociální kritičnost, podaná věrohodně a realisticky, občas obohacená o chápavý humor. *Irina Palm* vyrůstá právě z tohoto britského podhoubí, byť realizační tým je spíše mezinárodní a příběh dojímavý a obecně lidský a více než sociální problémy v Anglii ukazuje sílu sebezapření a oběti ve prospěch ostatních. Oproti zmíně-

né vlně sociálněkritických snímků navíc „Irina a její dlaň“ příliš hodnověrná není.

Asi jen málokterá babička, která se v životě umí postarat jen o domácnost, vezme v nouzi práci v sex klubu, aniž by předtím zkoušela hledat něco „obyčejného“, i když ne tak dobře placeného. Stejně tak ona zmiňovaná realističnost není v Irině zcela na místě. Zobrazení „odvráceného světa“ Soho se spíš podobá cudnému ušklíbnutí, což je hlavní škála výrazů šansoniérky a příležitostné herečky Marianne Faithfullové, která Maggie/Irinu ztvárnila. Sám Garbarski zdůrazňuje, že záměrem bylo snímat výrazy herečkina obličej namísto choulostivých záběrů v sex klubu. Vše je tudíž pouze naznačeno, cudně zahaleno a zastřeno melodramatickou slupkou, z níž se postupně vyloupne další poměrně nepravděpodobná situace: majitel klubu, hochštaplérský Miki (v podání kusturicovského herce Mikiho Manojloviče), pocítí Maggiinou zásluhou „hluboko zasuté city“. Tento vskutku nečekaný zvrat se však odehraje bez předchozí motivace a v poslední třetině tak úroveň díla povážlivě klesá. Záslužná a kritičtější je *Irina Palm* snad jediné v tom, s jakou ironií vykreslila maloměstské předměstí, štěbetavými sousedkami počínaje a zatvrzelým hrdinčným synem konče. Teprve díky svému sebezapření v sobě Maggie našla potlačené sebevědomí a vybědla z prostředí plného malých dní, pomluv a předsudků, kterých byla dříve sama plná. Základním dojmem z filmu je pak zcela jistě dojetí – na koho nezabere babiččina oběť pro rodinu, ten uroní „lidskou“ slzu u spříznění Mikiho s Maggie, jejíž „hebká dlaň“ mu v Soho zajistila skvělou pověst i výdělek. Sentimentální podtóny ještě na vypjatých místech zdůrazňuje sladká melodie Johna

Stargasma a jeho skupiny GHINZU, která poněkud falešné vyznění snímku ještě více podtrhuje.

Zázraky s Marianne

Belgickému režisérovi Samu Garbarskému, který se narodil v Berlíně a má polský původ, jistě nelze podsouvat snahu zařadit se za každou cenu do linie britských sociálněkritických snímků. Původně se měl film natáčet v Bruselu a mělo jít o belgický snímek, ale nedostatek financí rozhodl jinak. Spíše než britskou vlnu, do které se tak nezáměrně vřadil jak žánrem, tak jazykem, zdůrazňuje režisér inspiraci italským neorealismem, jenž postupně přecházel do italské tragikomedie se sociálním podkresem, která bývala poetická a hlavně populární. O sarkasmus i něžnost se pak chtěl svým snímkem pokusit i Garbarski, který Irinu považuje za „politicky nekorektní romantickou tragikomedii“. Politicky nekorektní snímky však nebývají líbivým diváckým kompromisem a neoplývají hrou na sentimentální struny. I když absurdní situace, v níž se Maggie ocitá, mohou vzdáleně připomínat starší italskou neorealistickou tragikomedii Vittoria De Siky *Zázrak v Miláně* (1951), právě srovnání obou snímků odhaluje umělost a vykonstruovanost *Irinu Palm*, která se bojí být kritičtější, jelikož by se mohla přestat líbit. Na rozdíl od *Irinu* podbízíového happy endu je závěr *Zázraku v Miláně* dojemný a sarkastický právě tím, jak je nereálný a utopický.

Vraťme se však k tomu, co je na *Irině Palm* opravdu pozoruhodné a dalo by se říct i zázračné. Tím je Marianne Faithfullová v roli Iriny. V jejím nenápadném hnědém přelivu a přihrbeném postoji bychom stěží poznali rockerku, která v šedesátých letech učarovala Micku Jaggerovi, jenž pro ni složil slavnou *Sister Morphine*. Film *Irina Palm* se natáčel v Soho, kde během sedmé dekády minulého století Faithfullová žila doslova na ulici, když se po rozchodu s Jaggerem chtěla „ztratit v anonymitě davu“ a „utéct“, protože podle svých slov „nezvládla být múzou a žít nezávisle po boku úspěšného muže“. Zviklaný osud múzy, šansoniérky a příležitostné herečky (hrála například v brilantní *Marii Antoinette* Sofie Coppolové či v Godardově *Made in USA*), s níž si kromě drogové závislosti krutě pohrála i rakovina, je naprosto opačný, než zažila postava maloměstské Maggie. Ačkoliv v písních a zejména v hlase je životní prožitek Faithfullové znát, v roli Maggie je až zázrakem úplně jiná – vlídný výraz v očích a nenápadnost zjevu zpěvačku ani v nejmenším nepřipomíná. „Je naprosto odlišná,“ říká Faithfullová o své postavě, „musela jsem nejprve úplně potlačit své zkušenosti... Ale na herectví mám právě ráda, že se stanu někým jiným.“ Možná další snaha utéct sama před sebou, ale každopádně velká výhra pro jinak průměrný snímek.

Celkově se tedy zdá, že *Irina* a její hebká dlaň zatoužila „mít v hrsti“ příliš mnoho trumfů najednou – chtěla zvednout kritický prst nad sociálními poměry plnými přetvářky a zároveň „lidský“ dojmout a rozesmát. To všechno naráz se neobejde bez kompromisů, kterým se opravdu silná díla naštěstí vyhýbají.

Autorka je filmová publicistka.

Marianne Faithfullová jako babička Maggie/honibába Irina Palm. Foto HCE

Irina Palm (Irina Palm). Belgie/Lucembursko/Velká Británie/Německo/Francie 2007, 103 minut.
Režie Sam Garbarski, scénář Phillipe Blasband a Sam Garbarski. Hrají Marianne Faithfullová, Miki Manojlovič ad. Premiéra v ČR 30. 8. 2007.

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

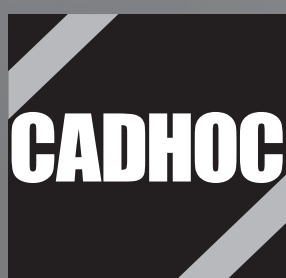
UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

NE

NE

NE

NE

přešlap

Jeden článek, dvě paradigmata

Kterak psychosomatika „vyvrátila“ feminismus

Argumentovat proti feminismu „přírodními danostmi“ je staré jako feminismus sám. A že se tak přitom někdy rezignuje na poznatky samotných věd, k nimž se autoři odvolávají? Nevadí – jak ukazuje na příkladu jednoho nedávného článku spolupracovnice Genderové informační a tiskové agentury gitA.

TEREZA KYNČLOVÁ

V Týdnu 34/2007 vyšel obsáhlý článek redaktora Daniela Deyla *Záhadná psychosomatika: Jak lidská duše ovlivňuje tělo*. Autor v něm zmiňuje mnoho různých témat, která souvisejí s medicínou, psychologií, sociologií a dalšími vědeckými obory, přičemž upozorňuje na alternativní přístupy k léčbě, jako jsou například akupunktura nebo homeopatika. Věnuje prostor i feminismu, respektive otázce, zda jej není třeba ve světle evoluční psychologie přehodnotit.

Vědomí, které určuje bytí

Na pěti stranách textu to je příliš mnoho otázníků a minimum výstižně vysvětlených souvislostí. Text prostě neladí – na základě autorem nastiňované diskuse feminismus versus evoluční psychologie se zdá, že nejde ani tak o psychosomatiku, jako spíš o střet odlišných paradigmat. V diskusi o feminismu, načrtnuté v půlce autorova textu, totiž Deyl vzájemně si odporující paradigmata slučuje, což má za následek, že se jeho článek stává myšlenkově nepřehledným.

V úvodních dvou částech *Infarkt u zubaře* a *Smrt a voodoo* se článek vskutku zabývá psychosomatikou – mezioborovou disciplínou v rámci medicíny, která studuje vzájemné ovlivňování duševního zdraví a fyzického stavu. Autor na příkladech ukazuje, nakolik může být vnímání a prožívání určitých situací jedincem utvářeno jak jeho individuálními, často negativními zkušenostmi, tak tím, co daná společnost chápe jako zdraví ohrožující, nebezpečné či nežádoucí.

První možnost dokládá Deyl případem popsaným „průkopnicí psychosmatiky“ Helen Dunbarovou. Její klientka nemohla počít, neboť se

obávala bolesti při porodu, a proto se její vejcovody při průchodu vajíčka uzavíraly. Druhou situaci ukazuje případ ze sklonku sedmnáctého století. Muž vyznávající kult voodoo – který zakazuje pozřít pokrm ze slepice – zemřel poté, co se dozvěděl, že takové jídlo povečeřel před mnoha lety v dobré víře, že se o slepici nejedná. Silná úzkost, ať už ji v člověku vyvolají jeho vlastní obavy či fakt, že neuposlechl tradice či zvyku svého společenství, a tudíž z něj může být vyloučen, mohou způsobit psychickou a/nebo fyzickou újmu, ba dokonce zabít.

V tomto ohledu se Deylův článek nese v duchu paradigmatu, které můžeme nazvat konstruktivistickým. Podle něj vztahy a normy ve společnosti utvářejí nejen svět, ve kterém žijeme, ale i to, jak tuto činnost a vazby interpretujeme a jak je zakoušíme. Nevnímáme „přirozenou, danou realitu“, ale tuto realitu právě způsobem svého vnímání (spolu)vytváříme.

Druhá část textu začíná pasáží *Mocní nepřátelé*. Vedle farmaceutického průmyslu, který profituje z chronických zdravotních problémů pacientů a pacientek, a tak mu překáží úspěchy oboru, který lidi zbavuje nutnosti brát prášky, je druhým nepřítelem psychosmatiky údajně feminismus. Psychosomatika prý totiž dokládá, že jeho myšlenky je nutné revidovat. Deyl se na tomto místě odvolává na práci psychologů Alana Millera a Satošiho Kanazawy.

Agrese, esencialismus a blondýnky

V pasáži o feminismu autor spíše než k psychosomatice odkazuje k (evoluční) psychologii, když uvádí, že práce autorů vyvrací „mnohé z feministických postulátů (...): sexuální

obtěžování podle nich není známkou sexistické agrese (protože muži mají ve zvyku chovat se agresivně i jeden ke druhému), blondýnky mají evoluční výhodu nad ostatními ženami (...). Pro ženy je výhodnější žít v polygamní společnosti, kdežto pro muže je lepší monogamie – protože se zhruba na každého muže dostane, kdežto ve společnosti, kde mají atraktivnější (tedy bohatší) muži všechny ženy pro sebe, se na značnou část mužů nedostane vůbec...“ Autor dále píše, že „je zjevné, že taková řeč je silně nepřijemná lidem, kteří prosazují rovnost pohlaví za každou cenu“.

V tomto bodě přestává být článek jasný. Odpoutává se od tématu psychosmatiky a přechází k evoluční psychologii, nebo popisuje vztah feminismu a psychosmatiky, či se jen vymezuje vůči feminismu? V článku chybí souvislost – patrně proto, že při odkazování na dvojici psychologů autor nevědomky „přestoupil“ z konstruktivistického paradigmatu z první části textu na paradigma, které zde nazvu paradigmatem esencialistickým a které je příznačné pro citovanou pasáž.

Pod esencialistickým paradigmatem rozumím nahlížení reality a společenských vazeb z hlediska vlastností, které jsou všem společné, neboť jsou přirozené, tedy přírodou dané. Jinak řečeno, esencialistické paradigma vnímá uspořádání společnosti jako produkt přírody, na který má lidská činnost jen malý vliv.

Deyl správně postřehl, že feminismus s evoluční psychologií nesdílí stejné čtení světa. Nicméně ve feminismu (a v psychologii též) není homogenní myšlenkový proud s jednotným výkladem reality. Naopak v jeho rámci existují početné směry a esencialismus je jimi vždy tematizován. Deylův text či lépe jeho hlavní teze je nejasná. Bod, ve kterém se obě paradigmata střetávají – tedy v momentě, kdy je zmíněn feminismus –, je vágně vyargumentován a samotné tření konstruktivismu a esencialismu není nijak reflektováno. Text proto působí jako nekonzistentní.

Pokud závěrem od této nekonzistence odhlédneme, mnoho pochyb vyvolává i vlastní obsah esencialistických argumentů Deylem citované dvojice psychologů, které podle něj vybízejí k revizi feminismu. Tyto argumenty jsou zcela nepřesvědčivé: obhajovat sexuální obtěžování žen ze strany mužů vzájemnou agresi mezi muži, tedy obhajovat agresi agrese, je tautologie. Tento argument je navíc slepý k mocenským vztahům, které významně formují soužití mužů a žen. Hovořit o evoluční výhodě blondýn nelze bez geografického kontextu a bez přihlédnutí k tomu, že si dnes mnohé ženy vlasy barví. Nejsem si jistá relevancí této teze v Japonsku – rodišti Satošiho Kanazawy a působišti Alana Millera. A konečně, v debatě o „výhodnosti“ polygamie/monogamie je třeba mít na paměti, že sexuální vztahy snad nejvíce ze všech lidských vazeb podléhají společenské kontrole a kulturnímu diktátu, než abychom je mohli považovat za vztahy dané a přirozené. Zároveň, hovoří-li zde autor/autoři o výhodnosti takových vazeb, protože se „zhruba na každého muže dostane“, má/mají na mysli sexuální uspokojení, nebo bere/berou v potaz reprodukci? A šlo by pokračovat a tematizovat jazykovou strukturu textu (generické maskulinum a 2x slovo feministé, ani jednou feministky) či výběr doprovodných fotografií (žena a nemoc). Ale to by bylo už na jiný článek.

Autorka je studentka doktorského programu anglická a americká literatura FF UK, navazujícího magisterského studia genderových studií FHS UK a externí redaktorka Genderové informační a tiskové agentury gitA.

přešlap

Reklama na roboty...

Jsou okamžiky, kdy jsem skutečně rád, že jsem se dosud nerozmnožil – a že nemusím svým případným potomkům vysvětlovat, že svět je plný lstí a vábniček, které jsou v něm uchystány právě na ně. A že se to s těmi lstmi má velmi paradoxně – že je totiž někdy velmi prestižní se do jejich oka nechat chytit.

Jednou z takových lstí jsou hračkářské kampaně – a jedním z posledních okamžiků, kdy jsem se otřásl nad vyladěností jedné z nich, byla projekce filmu Transformers, jíž jsem se coby recenzent před časem účastnil.

Nejde o to, že ten snímek je „čirou zábavou“, jak podotýkají kolegové publicisté. To halt k některým formátům patří – a já si to rád užívám. Problém se odvíjí od toho, že film není ničím jiným než prachspřoutou reklamní masáží – velkolepé efekty, banální zápletky i nechtěně komický žánrový mix, splétající jedno narativní klíše s druhým, zjevně a především slouží tomu, aby děcka chtěla všechny ty skládáky voloviny, jež k nim patří. A současně výtečně míří i na rodiče, kteří své ratolesti do kina nutně doprovázejí. Modelová rodinná situace po opuštění kina je jednoduchá: Děcka míří do hračkářství – chtějí participovat na tom báječném souboji vesmírných civilizací, jež jsou na plátně prostřednictvím defilé jasně pojmenovaných robotích „identit“ převedeny na soubor obchodních značek. A pobavení rodičové, kteří dostali vlastní ideovou a značkovou čočku, jsou do hry vtaženi. Buď budou složité vysvětlovat, že to tedy ne, anebo (což zcela chápu) zasytí čerstvý dětský hlad po komoditě a prestiži v dětské kolektivitě, vytáhnou šrajtofli... a utiší křik. Uznávám, že to není žádná novinka. Tak se zkrátka filmový byznys dělá. Uznávám také, že i pro další podobné snímky platí, že jsou – i přesto, že v nich nekápne jediná kapka krve ni spermatu – vyhroceně agresivní a sexuálně velmi otevřené. Jednu věc ovšem nechytám: jak je možné, že nic z toho nekopne většinu kolegů recenzentů? Jak to, že většina z nich nadšeně přistupuje na pravidla toho kšeftu, nadšeně povykuje nad báječným názevem a super triky, a místo aby nabídla třeba jen náznak kritického postoje (který zde má charakter kritiky ideologie spíš než kritiky kinematografie), aktivně se do marketingové smrště zapojuje? František Fuka (současně autor českých titulků... sic!) film hodnotí sty procenty. Server Filmografia.CZ činí právě tak – a neváhá ho označit za nejlepší snímek roku. Petr Cífk a MovieZone je na tom podobně – a pro úplnost, aby snad čtenář neměl pochyby, co je zásadní a co ne, dodává: „Milionům desetiletých klučinů připraví nejhezčí prepubertální zážitek, daleko vzdálený od nudných a ‚přemýtoologizovaných‘ trojek Pirátů a Spider-Mana. Až Transformery uvidíte v burácejícím multiplexu i vy, chápavě na tyhle nadšené caparty pokynete.“ Věc nekomplikuje ani Mirka Spáčilová v MF Dnes (což ovšem nijak nepřekvapuje), která píše o „milých hračkách do kin“, ani Radim Bartík z Premiere, který na stůl sází čtyři hvězdy z pěti...

A jedinou ostře kritickou figurou na scéně velkých médií jako by zůstávala snad jen Jindřiška Bláhová z Lidovek. Zcela jasně a nekompromisně pojmenovává pragmatiku celého projektu. Na to, kolik chytráků se tu psaním o filmech živí, je to dost slabé.

Jakub Macek

Přijde konec „děcáků“?

Odebrání dítěte z rodiny problémy neřeší

„Když nebudete platit a plnit rodičovské povinnosti, půjdou děti do děcáku,“ vyhrožuje ještě dnes kdejaký komunální úředník. A od slov není daleko k činům. V českých „ústavech“ žije asi dvacet tisíc dětí. V Dánsku k jejich spočítání stačí prsty.

LENKA KUČEROVÁ

O děti z českých ústavů je zájem v zahraničí. Foto Lenka Kučerová

Na periferii Ústí nad Labem zemřel romský chlapec. Příčinou úmrtí byla dehydratace, podle lékařů i sociálních pracovníků rodiče zanedbali péči. Následovalo odebrání dalších pěti dětí z rodiny do „děcáku“.

Žádné hrůzné ghetto. „Romská“ ulička na ústeckém předměstí o několika jednopatrových domcích je sice nepatrně osamělá, ale celkem čistá a tradičně plná dětí. Odkudsi se vynoří zdrcený stín náhle bezdětné matky. Odmítá s námi mluvit.

„Budu žádat, abych děti mohl dostat do své péče,“ prohlašuje mladý Rom. Se svou partnerkou prý mají v Ústí dobrý byt a rádi by se o děti starali. Ten muž je starší bratr zmíněných dítek.

Jiný den, jiná situace

Okrajová část Mostu, žádná periferie v pejorativním slova smyslu. Prostě zeleň, vilová čtvrť. Nejvznešenější budova patří kojeneckému ústavu. Řediteluje zde milá a sdílná paní, MUDr. Milada Šilhová. Bez problémů a ráda mi představí nově zrekonstruovanou oddělení, de facto bytečky, dohromady pro dvě stě zde pobývajících trpaslíků. Děti zrovna obědvají, sedí spořádaně kolem maličkých stolečků. „Černých a bílých“ tak napůl. Okamžitě se zamilovávám do tříleté Julinky, Romky. „Ta je volná,“ usmívá se paní ředitelka. „Už si pro ni přijeli náhradní rodiče, ale nevzali si ji. Prý je moc černá.“ V duchu začnu přemýšlet, stačila-li by nám oběma moje garsonka.

U postýlky romského kojence-zbojníka mě paní ředitelka informuje: „Asi půjde do Dánska, už tam má bratra.“

Šťěstí v neštěstí

Severní Čechy jsou známé nejen uhlím, ale i silnicí E55 a děsivou nezaměstnaností. Na „éčku“ stává i mnoho Romek. Z pouliční práce se občas narodí miminko, které skončí opuštěné v porodnici. Jeho cesta míří pak právě do zdejšího „kojeňáku“. Na neromská miminka je fronta, romská chce málokdo.

O to větší zájem je o jejich adopci například z Dánska. Mnoho malých Romů se stěhuje zdánlivě za lepším. Jde vesměs o dobře

situované bezdětné rodiny, skvěle připravené na příjem dítěte, které není „stejně krve“.

Když už není jiná cesta

„V Dánsku jsme navštívili takový nádherný prosklený dům se spoustou sociálních pracovníků. Pak jsme se zeptali, když je to vlastně kojeňák, kolik tam mají dětí. Stydlivě přiznali, že šest,“ popisuje exkurzi do jediného tamního ústavu Kristýna Kotalová, vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí na ministerstvu práce a sociálních věcí. V Dánsku, stejně jako v dalších vyspělých státech, se děti odebírají z rodin naprosto výjimečně. Je zde vytvořena dokonalá síť preventivních sociálních služeb, která se snaží pomoci rodinám, jež z různých důvodů péči o děti nezvládají. Až poté, co se neúspěšně vyčerpají všechny možnosti pomoci, jde dítě z rodiny do ústavu. Ve zmíněném Dánsku to bylo osm dětí za deset let.

Trauma nejen na jeden život

Doposud byla exekuce dětí často jakýmsi trestem pro rodiče. Ale podle Kristýny Kotalové z MPSV může i empatická a rozumná sociální pracovnice vyhodnotit situaci v rodině špatně. Srovnává svoji vlastní představu o bydlení s prostředím odlišné etnicity či mentality.

Katastrofální dopad má přesun do ústavu pro dítě, které za situaci nemůže. Ocitne se nejen mimo rodinu, ale i mimo přirozené prostředí, což má důsledky na jeho budoucí život. Děti z ústavů těžko budují vlastní rodinu. Petra Vrtbovská z organizace NATAMA (Institut náhradní rodinné péče) cituje svého amerického kolegu: „Podstatné je pouze jedno: jestli tyhle traumatizované a opuštěné děti budou jednou žít v rodině.“

Exkomunikace romského dítěte

Odborníci na sociálně právní ochranu dítěte vnímají specifiku dítěte - Roma. Petra Vrtbovská má jasný názor: „Kriminalisté a lidi z Domů na půli cesty tvrdí, že nejhorší, co se může vůbec stát, je romské dítě, které vyrostlo v ústavu. Romské dítě snáší separaci hůř než neromské. Romské etnikum má větší

předpoklady pro život v komunitě než majorita. To je pozitivní vlastnost. Situaci může ale zhoršit, pokud je u Romů potlačována.“ Exkluzivitu genetického vývoje přirovnává k severoamerickým indiánům, kteří mají sníženou toleranci k alkoholu: „Stanou se alkoholiky mnohem dříve než ostatní populace. Podobně Romové mají sníženou toleranci pro izolaci a osamělost. To, že dítě je romské a vyroste nejen v neromském, ale dokonce v „klecovém“ prostředí, způsobí, že do vlastní společnosti pro něj není návratu. Je sociálně postižené, je emocionálně deprivované. Pro Romy není Rom a pro bílé je Rom.“

„Osmnáctiletý Rom z ústavu nemůže jít mezi své. Tam nemůže být plnoprávným členem komunity, protože romská komunita rozeznává, že nebyl vychován v romské rodině, že nikam nepatří, nepatří do žádného rodinného klanu, má jiné návyky,“ doplňuje Jarmila Šenková, terénní sociální pracovnice.

Vyloučení jak z minority, tak z majority přináší velké riziko, že jedinec skončí špatně. Pokud nepadne do kriminality, bude obtížně zakládat rodinu. Mnohé děti takového rodiče opět skončí v ústavech.

Roma ne!

V duchu jsem odsoudila potenciální „bílé“ rodiče, kterým se zdála Julinka z kojeňáku příliš „černá“. Petra Vrtbovská má pro neromské žadatele pochopení: „Roma ne!“ je typická podmínka neromských žadatelů k adopci. „Intelektuálové“ to vysvětlují rasismem, ale já to u většiny považuji za rozumné, protože oni instinktivně cítí, že by nemuseli dítěti rozumět. Samozřejmě někteří mají primitivnější obavy z chování dítěte.

Jenže o tyto děti nemají zájem ani Romové. Paní psychologka má vysvětlení: „U Romů jsou velice pevná klanová pravidla. Je pouze možnost, že se dítě dostane do širší rodiny, k babičce nebo třeba starším sourozencům.“

Budíček pozdě, ale přece

V červnu ministr práce a sociálních věcí Petr Nečas představil novou koncepci sociálně právní ochrany dítěte: „Chceme, aby odebrání dítěte bylo tím posledním krokem, kdy situaci rodiny nebude možno řešit jiným způsobem a bude prokazatelné, že jsou vyčerpány všechny způsoby pomoci rodině, s výjimkou dětí týraných a zanedbávaných. Klademe důraz na primární odpovědnost rodičů. Rodiče nelze svévolně zbavovat péče o děti, naopak veškeré aktivity musí směřovat k aktivizaci a posilování rodičovských kompetencí.“

Po letech chaotického přesunu dětí do ústavů by děti v rodinách měla zachránit síť poraden a jiných preventivních zařízení, které by byly dostupné pro všechny vrstvy obyvatelstva.

Podle Kristýny Kotalové by sociální a zejména bytová krize neměla hrát žádnou roli. Eskalaci tohoto problému by měla řešit záchraná síť azylových domů a důslednější pomoc sociálních pracovníků rodinám.

Současné vedení ministerstva chce docílit soustředění jak kontroly, tak i určení pravidel sociálně právní ochrany dítěte pod svoji „státní“ střechu. Dosavadní roztržičnost, kdy dílem je odpovědnost na obci, dílem na kraji, považuje za chybu.

Možná se dalo „kouknout za kopečky“ už dříve. Prakticky kamkoli do vyspělých států. Zabránilo by se tak mnoha tragédiím.

Autorka je publicistka a fotografka.

Osmý div světa

Reformou se přiblížíme k rozvojovým zemím

Když před nedávnem hlasovalo sto milionů lidí z celého světa o tom, co má být napříště považováno za nových sedm divů světa, česká daňová a sociální reforma se na žádném z předních míst neumístila. Respondenti všech kontinentů si asi nebyli jisti, jak se při hlasování v parlamentu zachová Melčák s Pohankou. Není jiný důvod, proč by reformu české koaliční vlády neumístili ještě před obří římskou arénu gladiátorů.

JAN KELLER

O tom, že nyní již přijatá reforma je zázrakem vsutku neobyčejným, svědčí její parametry, o kterých čeští vládní politici s takovou hrdostí referují. Na reformě prý vydělá zaručeně každý, od miliardářů až po lidi, kteří chodí do práce. Zároveň tato reforma umaže notný díl ze zadlužení veřejných financí. Čím více na ní všichni vydělají, tím dříve bude státní dluh umazán. Slyšel kdy kdo něco kolosálnějšího?

Jak je tomu ve skutečnosti? Porovnejme horní příjmový decil s decilem dolním. Zjistíme tak, jaký je poměr příjmů desetiny nejbohatších lidí k příjmům desetiny těch nejchudších. Vidíme, že nůžky příjmové nerovnosti se v České republice po reformě rozevrou ještě mnohem výrazněji, než tomu bylo dosud. Nůžky mezi bohatými a chudými jsou u nás rozevřeny již nyní o poznání více než dejme tomu ve Francii. Reforma nás tak sice zase o něco vzdálí od Evropy, ale zato nás o krůček přiblíží k jiným sympatickým společnostem, kterým pracovně říkáme rozvojové země. Také v nich bohatí stále více bohatnou, zatímco chudí toho mají stále méně. Na první pohled se to nepozná. V běžných statistikách vydávaných respektovanými světovými organizacemi se totiž příjmy pro jistotu průměrují. O reálné situaci v těchto zemích to sice nic nevypovídá, je to tak však přehlednější.

Co udělá reforma s příjmy nejbohatších Čechů? Jádrem této vrstvy je poměrně malá skupinka středních a velkých podnikatelů, doprovázená šesti až sedmi tisíci nejlépe placených zaměstnanců. Jejich zaměstnanecké příjmy se pohybují v rozmezí 150 000 Kč až více než milion měsíčně.

Hrstka bohatých podnikatelů vydělá na reformě zdaleka nejvíce. Dosud platili ze svých zisků přes třicet procent, nyní zaplatí pouze patnáct. Skupinka zaměstnanců, kteří měsíčně berou řekněme půl anebo jen

Kresba Jiří Franta

čtvrt milionu, vydělá o něco méně. Protože v jejich případě se daň počítá ze superhrubé mzdy, nespadne jim o více než polovinu jako podnikatelům, ale pouze zhruba o třetinu. I tak to však u každého z nich dělá měsíčně desetitisíce.

Součástí horního decilu jsou ale i lidé, kteří pobírají v práci měsíčně osmdesát, sto či sto dvacet tisíc. Těch je v zemi zhruba padesát tisíc. Měsíčně uspoří na dani jenom něco kolem patnácti či dvaceti tisíc, je jich však hodně.

Bohužel se žádný moderátor v žádné diskusi ještě nikoho z politiků nezeptal, kolik

miliard na daních ti z horního decilu ročně ušetří. A nezeptal se ani na to, kdo to za ně doplatí, jestliže zadlužení země má klesat.

Ti, kdo si z práce nosí nejméně, to asi nebudou. Jejich situace se o několik stokorun (u některých i o více než tisícikorunu) ročně zlepší. Pokud dokážou hospodařit tak, aby ani po zdražení neutratili více než dosud, na reformě vydělají.

Výpadek na daních od těch nejbohatších zaplatí především dvě skupiny lidí.

Jednou z nich jsou důchodci. Daně neplatí, takže jim neklesnou. Výdaje všeho druhu však právě u nich porostou nejstrměji. Premiér naší země prohlásil, že důchodci se jim přece budou valorizovat. Bohužel neprozradil, z čeho, a neprozradil ani to, že valorizace, i když je automatická, není sto-procentní. Kdyby se podíval do příslušného předpisu, zjistil by, o kolik se u nás důchodci ze zákona valorizují. Odtud by si mohl též spočítat, jakým tempem bude deklarování důchodců pokračovat. Proč by to ale dělal?

Druhou skupinou, která na reformě výrazně prodělá, jsou střední vrstvy. Podle premiéra sice již mají předplaceno, podle statistických údajů to však vypadá trochu jinak. Jejich odstup od těch neúspěšných je u nás výrazně menší než ve standardních demokraciích. Také v tomto ohledu se začínáme podobat spíše rozvojové zemi. Reforma naše střední vrstvy ještě více přimáčkne k těm pod nimi. A to bez ohledu na to, zda mají či nemají děti.

Na rozdíl od zemí vyspělých, jejichž sociální struktura mívá podobu souměrného jablka, se naše země ještě více bude podobat nazrálé hrušce. Bylo by skutečně osmým divem světa, kdyby si premiér a jeho kolegové z vlády byli schopni přiznat a národu sdělit, co v té naší neslavné hrušce vlastně nazrává.

Autor je sociolog.

veřejné osvětlení

V zemi demokratických reforem

Petr Fischer

Demokratický systém, chápaný jako ten nejméně špatný ze všech představitelných, vyrůstá z „tabu revoluce“. Vylučuje se radikální proměna systému, a to právě proto, že tu existuje jakási „negativní optimalita“. Žít v demokracii znamená přijmout za apriorní a axiomatické východisko leibnizovskou ideu nejlepšího z možných světů, jakkoliv je tento svět nedokonalý a velmi problematický. Ani tisíce Candidů, kteří demokratický systém kritizují a ironizují, nedokážou s touto optimalitou pohnout, protože každé ostří revoluční kritiky je nakonec otupeno tím, že je částečně přijato zpět do systému. Každá avantgarda se stává establishmentem. Revoluční změna se vylučuje, ale revoluční nápa- dy, vyrůstající z radikální kritiky systému, se nakonec stávají motorem evolučních změn, které jsou považovány za opravdový pohon demokratických systémů. Revoluce je možná, ale výhradně v podobě evoluční proměny, která neohrožuje základní vymezení a nemění definiční hranice systému.

Zatímco revoluce znamená přerušení, skok, rupturu, diskontinuitu, evoluce staví na pokračování, rozvíjení zkrátka na kontinuitě. Po roce 1989 si všichni nejvíc stěžovali na to, že české společnosti chybí demokratická kontinuita, bez níž není možná žádná kultura, vnitřní růst kvality života, řečeno jazykem dnešní politické fráze. Byla to nejprve obnova kontinuity, navazování na dobré časy první republiky. Posléze, když se zjistilo, že Masarykův stát nebyl tak hodnotově a prakticky ideální, se politický program soustřeďoval na snahu o vytvoření kontinuity nové.

Kontinuita neznámá jen kreativní časovou identitu, vrůstání minulosti do současného a odtud vycházející rozvrhování budoucího. Kontinuita – to je i jednota prostorová, sdílení společného politického místa, které nepatří nikomu a zároveň patří všem. Sdílení společného politického prostoru je tradičně zdůrazňovanou podmínkou fungování demokracie, v níž se sice střídají vlády, ale společný zájem a starost o společné místo se nemění. Dnešní česká politika se v tomto směru podstatně odlišuje. Přestože dvě nejsilnější politické strany nesou v názvu slovo demokratický, k evolučním axiomům demokracie se příliš nehlásí. Evoluci nahrazuje jakási permanentní revoluce, alespoň rétoricky.

Až se dostaneme k moci, zrušíme všechny špatné zákony, které schválila sociální demokracie, slibovala před volbami ODS. Až se

vrátíme k moci, všechny protilidové části reformy zrušíme, slíbil stínový premiér Jiří Paroubek. Lidovci sice podobnou rétoriku nepoužívají, ale protože jsou v každé vládě, politiku likvidace všeho předchozího prakticky provádějí. Vyhlášíme politiku nulové tolerance, oznámili před pár lety občanští demokraté; pokud ODS nezmění svůj arogantní styl, může od nás čekat politiku nulové tolerance, kontrují dnes stejnou mincí sociální demokraté.

Místo kultivace společného místa nabízejí politici program neustálého boření a nového zakládání, přičemž sami dobrovolně toto společné místo opouštějí a snaží se přesvědčit voliče, že skutečný společný prostor existuje pouze na ideologickém dvorku Lidového domu nebo na konzervativní zahradě na Jánském vršku.

Na systematickém přerušování kontinuity – tedy na jisté revoluční strategii, která je demokracii z definice cizí – postavil své působení na Pražském hradě z velké části i prezident Václav Klaus. Zrušil všechny kulturní tradice, které za předchozího prezidenta vznikly, a jak prohlásil jeho mluvčí, „snaží se vytvářet vlastní autentickou interpretaci Ústavy.“ Nejde tedy o to rozvinout tradici, kterou vzhledem k historickým okolnostem čtyřicetiletého komunistického vládnutí zakládal Klausův předchůdce, nýbrž téměř výhradně o vytvoření tradice nové. Kontinui-

tu nahrazuje princip diskontinuity, podíl na společném přebíjí potřeba sebevymezení, a tedy oddělení.

Současná česká demokracie se z tohoto pohledu jeví jako výrazně kacířská struktura, v níž se vědomě porušují některé zásady vycházející z tabu revoluce, na kterých demokratický politický systém stojí. Od porušení menších nepsaných pravidel shody je daleko k prolomení zakládajícího tabu, ale podstatná změna může vycházet i z drobností, které z porušení tabu principiálně žijí. Jiné tradiční společenské tabu – tabu incestu – přece také není narušeno teprve až ve chvíli, kdy ohmatávající rodinný milenec přikročí k penetraci, případně když z této invaze vznikne nový život.

Případ je vážnější. Ba není nikterak vyloučeno, že česká demokracie právě teď prožívá největší novodobou změnu, kdy se tradiční evoluční proud proměňuje v kaskádovitou soustavu následných malých revolucí – sem a tam, sem a tam. Ale třeba i demokratický vývoj probíhá v paradigmatických skocích či propadech, jako vývoj ve vědě, charakterizovaný Kuhnovou teorií změn paradigmatu. Když ani věda dávno není kontinuální, proč by měla být politika. Používat ale v takovém světě vážné slovo demokracie je zavádějící. Rétorická nálepka – možná. A také utěšující, užitečná fikce: že tabu revoluce dál existuje a drží náš politický svět pohromadě.

Autor je vedoucí kulturní rubriky Hospodářských novin.

O ropě jako u piva

Kniha pro Ala Gorea i Václava Klause

V češtině už vyšlo několik knih věnovaných myšlence, že naše planeta a současná civilizace možná stojí na prahu katastrofy, nebo takovou myšlenku naopak popírajících. Některé se věnují klimatickým změnám, jiné třeba tématu hrozby vyčerpání ropy (peak oil). Odlišují je nejen názory autorů, ale i přesvědčivost podání.

FILIP TESAŘ

Odpůrci katastrofických vizí jsou zejména Václav Klaus a jeho okruh. Odpoutání se od emocí, které takové vize nevyhnutelně provázejí, je jistě žádoucí, protože emoce brání v poznávání pravého stavu věcí. Bohužel, Klaus a další, třeba autor předmluvy ke knize Juliana Simona *Největší bohatství* Martin Říman, ale místo toho nabízejí emoce jiné. A na rozdíl například od Ala Gorea, který sází na emoce, místy zkresluje a přehání, ale vcelku stojí nohama na zemi, jsou jejich texty silně amatérské a postavené hlavně na víře ve všemocnost lidského ducha a neohraňované poznání.

Družba není věčná

Proto je víc než dobře, že se otázky vyčerpání ropy ujal profesionál: Václav Cílek, ředitel Geologického ústavu AV ČR, jenž mimochodem působil i jako poradce Roberta Bradleyho, jednoho z autorů zprávy americké Národní akademie věd o vývoji klimatu v posledních dvou tisíciletích. Cílek sepsal spolu s fyzikem Martinem Kašíkem, specialistou na peak oil, působícím momentálně v USA, výtečný rozbor těžby, využití a zásob ropy, doplněný úvahami o tom, co všechno může úbytek ropy spustit. K přesvědčení o tom, že peak oil přijde, ho nevede víra, nýbrž fakta, která důvěrně zná a s nimiž dokáže zodpovědně nakládat. Empiricky dokládá, že teorie ropného vrcholu (spíše než „zlomu“) platí pro jednotlivá ropná pole, státy, ba i pro celosvětovou produkci ropy – stejně tak pro těžbařské firmy, vlády, i celé lidstvo.

Na rozdíl od nepoučených optimistů dokážou autoři reálně odhadnout současné možnosti alternativních zdrojů ropy a energie vůbec – a protože vrchol těžby přijde podle něho zanedlouho, musíme uvažovat v současných limitech a zapomenout na jadernou fúzi, kterou zatím jako zdroj energie využít neumíme, i na vodík, kterého je sice plný vesmír,

ale nevyskytuje se v dostatečně koncentrované formě blíže než na Slunci a jeho výroba je energeticky ztrátová. V neviditelné ruce volného trhu, kterou mávají její skalní zastánci, se skrývá trhлина: návratnost investic do těžby ropy je stále ještě rychlá, návratnost investic do nových energetických technologií je dlouhodobá. Až investice do ropy ztratí rychlou návratnost, bude málo času na vývoj a zavádění nových technologií. Je proto celkem lhostejné, zda vrchol těžby přijde v roce 2010 nebo o patnáct let později. Z ropovodu Družba prostě ropa nepoteče věčně. Autoři jsou odpůrci apokalyptických scénářů a nemusí se podle nich konat zrovna katastrofa. Jedno je však jisté: ropa už nikdy nebude tak dostupná a levná, a tedy ani tolik využívaná jako v druhé polovině 20. století. Co se stane s globalizací ekonomiky, podloženou levnou dopravou na velké vzdálenosti?

Zrádná lehkost stylu

Ve druhé části knihy nabízejí autoři různé pohledy na to, co může ropný vrchol přinést (třeba ve válkách: 70 % veškerého materiálu přesouvaného do bitvy je palivo, zdražili ropa o 200 %, spotřebovala by americká armáda veškeré peníze jen na údržbu, transport a platy) a jak se s tím vyrovnat. Cílek a Kašík píší zasvěceným, ale přístupným stylem, který často působí natolik přirozeně, že se zdá, jako by čtenář ani nečetl text, nýbrž poslouchal autorovo povídání v hospodě u piva. Takovou lehkost stylu si u nás osvojili zejména přírodovědci, kteří díky tomu dokážou i komplikované skutečnosti podat laickému publiku srozumitelně a bez přílišného zkreslujícího zjednodušování. Vyplývá snad tato stylistická obratnost z exkurzí, které jsou živou součástí přírodovědného studia a kde jsou v neformálním prostředí v kontaktu učitel, studenti i zkoumaná látka?

Snaha o neformálnost však autory trochu zavádí. Věrohodná argumentace, opřená o množství fakt, která podepírá jejich závěry tam, kde se jedná přímo o ropu, se občas rozplývá do dohadů a spekulací tam, kde se více odpoutávají od důvěrně známé půdy. Je jasné, že ropné pole lze popsat věcněji než jakýkoli odhad budoucnosti; počet nepřesností, drobných omylů či informací s nejasnými zdroji by však mohl být menší. Slovo „Mikrosoft“ jde na vrub korekturám. Ale věta, že „podle sociologických průzkumů v různých částech světa očekává více než polovina světové populace, že to s námi nemůže dobře dopadnout“, vzbuzuje podezření jak mlhavostí formulace a tím, že u ní není uveden patřičný odkaz, tak proto, že takový průzkum se dá provést v USA, EU i některých dalších zemích, ale rozhodně ne pro světovou populaci.

A tak i přes zřetelnou snahu udržet si od tématu patřičný odstup je text druhé části knihy poměrně subjektivní – ani ne tak proto, že by autoři stranili katastrofistům nebo jejich odpůrcům, ale kvůli množství spekulativních tvrzení, vyslovených s přílišnou lehkostí. Lehkost a neformálnost příliš nesedne ani u výběru literatury, který je přehledný (i když o poznání stručnější, než by byl seznam použitých zdrojů), avšak doplňující poznámky typu „důležitá, dobře napsaná kniha“ by byly na místě v pokynech profesora pro studenty jeho kursu, v knize by ale bylo lepší formálně zhodnotit zdroje v samostatné kapitole. Přesto je *Nejistý plamen* knihou, která svou kvalitou převyšuje jiné, dostupné v češtině, a dá se doporučit všem, které tato problematika zajímá – včetně ekonomů, kteří v ropný vrchol nevěří.

Autor působí v Ústavu mezinárodních vztahů.

Václav Cílek, Martin Kašík: Nejistý plamen.

Průvodce ropným světem. Dokořán, Praha 2007, 192 stran.

par avion

Konec letošního léta je na Blízkém východě a v Severní Africe ve znamení voleb. Arabská média věnovala značný prostor předčasným parlamentním volbám v Turecku, kde vítězství islámsky orientované strany AKP (Strana pokroku a spravedlnosti) bylo vnímáno jako významný milník v soudobých politických dějinách země. Srovnatelného pokrytí se dostalo i volbě člena této strany Abdula Güla prezidentem. Na konec prvního zářijového týdne jsou naplánovány parlamentní volby v Maroku, kde je očekáváno vítězství islamistické strany PJD (Strana spravedlnosti a pokroku). Doplnňovací parlamentní volby v Libanonu pak uspišily vyostření jednání mezi vládní většinou a prosyřskou opozicí před blížící se volbou prezidenta republiky.

Na začátku srpna proběhly ve dvou libanonských volebních obvodech doplňovací volby na místa poslanců, kteří se minulý rok stali oběťmi atentátů. Zatímco v převážně sunnitském Západním Bejrútu byl podle očekávání zvolen vládní kandidát, v křesťanském obvodu Metn bylo klání podstatně dramatictější. Své síly zde změřili kandidáti provládní strany al-Katáib (Falangisté) a opozičního křesťanského Svobodného vlasteneckého hnutí. Volba, ve které těsně zvítězil opozič-

ní kandidát, tak vlastně byla předkolem volby prezidenta, který musí podle ústavy vzejít rovněž z křesťanské komunity.

Článek v deníku al-Haját z 29. srpna analyzoval domácí situaci a zahraniční vlivy. Všimá si, že opozice uvítala nedávný projev francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho, který se nepřímo vyslovil pro to, aby byl zvolen kompromisní kandidát, vzešlý z dohody vlády i opozice. Vládní většina přitom zvažuje i možnost zvolení kandidáta pouze prostou většinou hlasů – tedy bez dohody s opozicí. Proti tomuto neústavnímu kroku, který vehementně odsuzuje Sýrie, se postavil i maronitský patriarcha. Ten varoval před rizikem dvojvládní a vyzval k dohodě. Slabost ústřední vlády byla v článku ilustrována mimo jiné i zjištěním, že vojensko-politické hnutí Hizballáh buduje ve „svých“ oblastech vlastní nelegální telekomunikační síť.

Problémy země, která bývala nazývána Blízkovýchodním Švýcarskem, však nejsou jen čistě politického rázu. Opoziční deník as-Safir zveřejnil rozsáhlou reportáž o dětské práci v libanonské provincii Akar. Informoval o alarmujících skutečnostech, že děti, které pracují v těžkých podmínkách až 13 hodin denně za podprůměrnou mzdu, často vůbec nedokončí školní docházku. Ve zmíněné provincii, kde je situace nejhorší z celé země, dosahuje negramotnost pracujících dětí až 60 procent. Jak uvedl pro list Abdarrahmán Hasan z nevládní organi-

zace, která se dětskou prací zabývá, není negramotnost jejím jediným negativním dopadem. Dětská práce je často spojena i s kriminalitou a užíváním drog. Článek přinesl i fotografie a příběh patnáctiletého Chálida, který pracuje již tři roky poté, co byl uprostřed školního roku vyhozen ze školy za nezaplacení zápisného.

Sedmého září se v Maroku budou konat parlamentní volby. Odhady předpokládají výrazný úspěch strany PJD. Maročtí islamisté se chtějí vyvarovat obtíží, kterým čelila strana FIS na začátku devadesátých let v Alžírsku a hnutí Hamás po předloňském vítězství v Palestině. Jejich zástupci zejména před zahraniční veřejností vystupují velmi umírněně, přičemž za svůj vzor označují tureckou vládní stranu AKP. Strana se navíc podle vlastních slov snaží sama omezit svůj volební zisk a na vládě se hodlá podílet pouze jako součást širší koalice. O povolebních plánech strany psal 24. srpna ve francouzskojazyčném listu Le Maroc Aujourd'hui Omar Dahbí. Podle článku odhaduje šéf strany Sajíd ad-Dín al-Othmání její volební zisk na 70 poslaneckých křesel (asi 21 %). Dosud nejsilnější parlamentní strana Demokratická unie lidových sil disponuje v současném parlamentu padesáti mandáty. Za hlavní cíl strany označil Othmání řešení běžných problémů, jakými jsou ekonomická a sociální situace obyvatel a na mezinárodní úrovni pak boj s terorismem a s nelegálním

přistěhovalectvím. V dlouhodobém horizontu pak strana bude usilovat o reformu marocké společnosti. Právě zmíněný cíl by měl být ovšem podle autora článku pro voliče varováním. „Cílem politických stran je řízení veřejných záležitostí, a nikoliv reforma společnosti. To je cílem revolučních hnutí!“ uzavírá Omar Dahbí. Nezmiňuje ovšem fakt, že reálné možnosti politických stran jsou v Maroku velmi omezené. Král bezpečně ovládá výkonnou moc, přičemž předsedu vlády jmenuje bez ohledu na volební výsledek. Legislativní činnost parlamentu pak kontroluje pomocí druhé komory – Sboru poradců, kterou částečně jmenuje. Šéf PJD asi i proto počítá též s možností setrvání v opozici. Ta prý by ovšem byla „daleko silnější a aktivnější než doposud“.

Marocké úřady se během předvolební kampaně snaží jasně vytyčit „červené linie“, za které by rozhodně neměla zdejší média zájít. Nový tiskový zákon, přijatý 21. srpna, vytváří Národní radu pro média. Ta by měla řešit stížnosti na případné prohřešky novinářů. Informoval o tom list al-Quds al-arabí. Nový zákon sice zmírňuje postihy za novinářské „prohřešky“, zato ale podle kritiků tlačí samotná média k autocenzuře. Tabuizovaná jsou v Maroku zejména témata týkající se bezpečnosti. Postihování tak bývají kritici marocké politiky na Západní Sahaře.

Z arabského tisku vybíral Zdeněk Beránek.

Mexiko: revoluce se odkládá

Zapatisté vsadili na symbolické datum 2010

Před třinácti lety byli mexičtí zapatisté vítáni jako „postmoderní guerilla“, která překonala odkaz tradičního utahaného levičáctví a zároveň nerezignovala na radikální politiku. Náš redaktor odjel do Chiapasu s otázkou, co z těchto nadějí zbylo – v mexickém, lokálním i mezinárodním kontextu.

ONDŘEJ SLAČÁLEK

Na viděnou v roce 2010, vzkazují zapatisté mexickému prezidentovi. Foto indymedia.org

Zdá se, že karty jsou v Mexiku rozdány jasně – jiskérky snah o odpor vůči výsledkům voleb (podle opozice zfalšovaných) a o prosazení levicového kandidáta Obradora proti představiteli pravice Calderónovi spíše dohasínají. Povstalečtí zapatisté se věnují správě pěti *caracoles* (venkovských území, která se jim podařilo krátkým bojem a dlouhým nátlakem vyvzduřovat na vládě) a aktivitám vůči hlavním otázkám mexické politiky zdánlivě mimoběžným. Zdánlivě?

Tři roviny jedné revolty

Když zapatisté vyšli na Nový rok 1994 z džungle a realizovali alespoň malou část svých megalomanských povstaleckých plánů (namísto hlavních městských center státu Chiapas, jen o málo menšího než Česká republika, se jim podařilo na několik dní obsadit pouze symbolické centrum San Cristóbal de las Casas), strefili se do průsečíku hned několika témat – místních, mexických i světových.

V místním měřítku upozornili na bídu chlapů a zejména bezzemků. Zároveň vyzvedli mayskou tradici, ale v obměněné, nekonzervativní verzi: vystoupili na obranu mayských jazyků a identity a likvidovali ty prvky tradice, které v praxi znamenaly například útlak žen. Na mexické úrovni představovali vzpouru proti dohodě Mexika s USA a Kanadou o volném obchodu, odkazovali k mexické revoluci coby formativnímu mýtu moderního Mexika a zpochybňovali mocenský monopol Institucionální revoluční strany (PRI). Ta používala stále zastaralejší levicovou rétoriku a politiku ústupků neoliberalismu. Zapatisté připomněli indiánství jako hodnotu a identitu, která má svůj význam – dali si ale pozor, aby jejich výzvy nebyly vnímány separatisticky. Na úrovni mezinárodní pak představovali obnovení naděje, že levicový projekt proměny světa směrem k větší svobodě a rovnosti má stále smysl a je realizovatelný, alespoň v podmínkách lokální autonomie. Zapatisté podle mnohých nepří-

mo iniciovali hnutí, které získalo přízvisko alterglobalizační.

Prohráli jste nám volby, páni povstalci

O třináct let později se leccos změnilo. Povstání přitáhlo pozornost a do Chiapasu zamířily vedle tisíců vojáků i nějaké ty vládní dotace. San Cristóbal de las Casas se stal do značné míry turistickým centrem – mnozí vám řeknou, že právě díky zapatistům se tu paradoxně začaly hýbat kšefty. Na ulicích potkáte indiánky a jejich děti, které vám budou prodávat hadrové figurky zapatistů... Bývalá mexická státostrana PRI přišla o moc a uvolnila cestu „standardnímu“ souboji pravice a levice. Zapatisté se vydali na nejistou cestu bojkotu tohoto souboje, kampaně proti volbám a úsilí o autonomii bez státních dotací, jejichž přijetí by museli vykoupení hořkými ústupky a bez nichž se mohou obejít i díky materiální podpoře západní levice. Znamená to pro ně ztrátu spojenců a dříve či později je čeká rovněž nutnost vypořádat se s nemalými vnitřními problémy.

Zatímco velká část mexické levice podpořila v loňských prezidentských volbách levicového kandidáta Obradora, zapatisté vystoupili s projektem „jiné kampaně“. Jejím smyslem bylo vzájemné propojení mexických sociálních hnutí. I mnozí bývalí spojenci zapatistů se na ně po volbách, které pravice vyhrála o 0,58 % hlasů, obořili s výčitkou: to vy jste vyhráli volby pravici! Pro zapatistickou pozici ale mluvil vedle obecných argumentů o nelegitimitě zastupitelské demokracie i poukaz k osobě levicového kandidáta – populisty, který ve funkci starosty Mexico City podle soudu řady svých kritiků jasně ukázal, že je na straně chudých jen slovy. Je ovšem otázka, nakolik bude propojení sociálních hnutí účinnou náhradou za ztrátu některých spojenců na levici.

Revoluční turistika

Mezinárodní podpora zapatistů je zatím trvanlivější. Její poslední velkolepou manifes-

tací bylo Encuentro, které proběhlo postupně ve třech zapatistických vesnicích na konci letošního července. Účastníci měli příležitost vyslechnout projevy představitelů jednotlivých vesnic, zhlédnout nástěnné malby na některých dřevěných domech a alespoň na týden zakusit atmosféru autonomie. Dva a půl tisíce podporovatelů zapatismu z celého světa se ocitlo mezi maskovanými indiánskými povstalci. Revoluční turismus? Jistě, se vším špatným i dobrým.

Aktivisté si vyslechli projevy zapatistů a dále členů rolnické internacionály Via Campesina. Místní se snažili prezentovat projekt nezávislosti na státních úřadech a vnucované kultuře – zároveň si ale dali velký pozor, aby nevystupovali separatisticky, a tak k úžasu radikálních návštěvníků akce s úctou zpívali mexickou státní hymnu. Prezentace rolnických aktivistů obsahovala nechtěné kontrasty – například když indonéský řečník uvedl, že povolený limit půdy na rodinu je třetina hektaru, zatímco kanadská delegátka se v úvodu svého vystoupení pochlubila několikasethektarovou farmou... Zapatistické zaměření na rolníky je vzhledem k jejich vlastní pozici pochopitelné. Otázkou však zůstává, zda se pak jejich hnutí nestane pouhým hlasatelem partikulárních rolnických zájmů a neztratí svůj dosavadní široký záběr, kdy bylo schopno získat sympatie leckoho, od ekologů až po levicové radikály.

Do tří let, Calderóne

Zatímco mnozí zahraniční stoupenci hnutí si do zapatistů projektovali své vlastní neuskutečněné sny, našli se i tací, kteří si vedle pozitivních stránek povšimli rovněž negativ – zejména patrných kulturních, znalostních a tím i politických nerovností mezi obyčejnými indiánskými rolníky, vedením zapatistů a jejich charismatickým mluvčím Marcosem, původním povoláním profesorem grafického designu. Vášnivé skandování „Viva el Subcomandante Marcos“ se příliš nesneslo s tvrzeními, že maskovaný idol je pouhým podvilem a mluvčím využívaným ke komunikaci s vnějším světem. Potřeba oslavované celebrity, normální v okolním světě, představuje vážný problém pro hnutí, založené na heslech o rovnosti, svobodě a důstojnosti. Bude jej muset dříve či později vyřešit, chce-li zůstat inspirací i pro svět za hranicemi svého malého a vládou i polovojenskými jednotkami konzervativců neustále ohrožovaného území.

A inspirací zůstat bezpochyby chce. Zapatisté nesdílejí hysterii velké části mexické levice ohledně vlády pravičáka Calderóna, nepodílejí se na snahách zpochybnit volby. Namísto toho už teď vystoupili s heslem „Calderóne, na viděnou v roce 2010“. Rok bouřlivého shledání s prezidentem, jemuž má skončit mandát roku 2012, si nevybrali náhodou – hlásí se ke stému výročí mexické revoluce, která sehrává v mexické politické kultuře roli zakladatelského mýtu. Zapatisté už jednou vsadili na ztotožnění s odkazem této revoluce – to když si vybrali jméno podle jejího hrdiny Emiliana Zapaty. Uvidíme, zda uspějí i nyní a zda se jim za tři roky podaří dosáhnout v Mexiku nějaké změny. Ony tři roky ale nebudou jen dobou perných příprav pro ně i jejich stoupence. Měly by se stát i časem bedlivého sledování mexické politiky. Nejen proto, že zapatisté už svým minulým vystoupením ovlivnili i místa velmi vzdálená od Latinské Ameriky.

Andrej Rodionov

Obyvatel moskevských předměstí

Představujeme člena někdejší punkové kapely Bratři králové a básnické skupiny Zbláznivší se šílenci, mistra rytmizovaného přednesu a dědice ruských avantgard.

ALENA MACHONINOVÁ

Osazenstvo moskevských literárních večerů bývá v podstatě neměnné. Střídají se jen vystupující básníci. Publikum tvoří lidé, kteří buď sami píšou poezii a čas od času se svými čteními vystoupí, nebo ti, kdo píšou o poezii. Ruština má pro takováto zájmová uskupení a schůzky založené na setkávání lidí z určitého okruhu velmi přiléhavé slovo s mírně pejorativním nádechem – *tusovka*. V českém prostředí by se snad o něčem podobném dalo mluvit v souvislosti s vernisážemi, které kromě okruhu přátel vystavovaného výtvarníka navštěvují vždy tytéž postavy, tvořící jakýsi nezbytný kompars události. Přišli se pokochat uměním, seznámit se a také se najíst a napít. Občas se některá postava vryje do paměti, nicméně když ji potkáte na ulici, nejste s to si ji zařadit, dokud ji znovu neuvidíte na dalším zahájení výstavy. Postavou ruské literární scény, která neodbytně utkvívá v paměti, ať jako vystupující či divák, je Andrej Rodionov (1971).

Přežil mrtvou generaci

Na Den poezie (21. března) roku 2004 oznámil organizátor moskevského literárního života Dmitrij Kuzmin konec vlády své generace (autorů, kteří do literatury vstupovali v osmdesátých a devadesátých letech) a nástup nového pokolení „náctiletých autorů“. To však neznamená, že by se osazenstvo *tusovky* poetických večerů ze dne na den nějak zásadně proměnilo. Kam by chodili ti, kteří byli zvyklí navštěvovat večery generace jednoho dne, prohlášené za mrtvou? Jednoduše pokračují v návštěvách týchž klubů, ač možná poslouchají jiné, mladší či jen nové autory, kteří si své postavení v této *tusovce* teprve musí vydobýt.

Neméně příznačným se pro ruskou literární scénu počátku nového tisíciletí stalo slovo boj. Ruská poezie si s vervou sobě vlastní přisvojila západní vynález, takzvanou slam poetry, a moskevské, později i provinční kluby se proměnily v kolbiště, na nichž se v této disciplíně přednesu utkávají noví a noví básníci. V prvních letech 21. století se jednoznačným vítězem těchto klání opakovaně stával právě Andrej Rodionov, který dnes již sedává v jejich porotě.

Rodionov, rodák z moskevského industriálního předměstí – Mytiščů, proslulých výrobou souprav metra, dodávaných kdysi též do Československa –, absolvoval Moskevský polygrafický institut, v devadesátých letech byl lídrem punkové skupiny Bratřa-koroli (Bratři králové), vystřídal několik profesí a v současné době pracuje v moskevském Divadle Stanislavského a Němirova-Dančenka jako dekoratér. Na ruskou literární scénu vstoupil v době, kdy se z ní jeho vrstevníci pod Kuzminovým vedením pomalu stahovali, v době, která bývá kritiky označována za období nové ústní tvorby. Jedná se o poezii, která je určena pro ústní a mnohdy dokonce estrádní projev, často bývá také doprovázena hudbou či videoprojekcí (sám Rodionov v poslední době vystupuje s petrohradským elektronickým duem Joločnyje igrusky – Vánoční ozdoby). Propojuje se v ní řada tradic, počínaje městským folklorem, přes happeningy a performance s jejich jedinečností a neopakovatelností až po ruský rock osmdesátých let.

Slam poetry po rusku

Důraz na ústní podání však neznamená, že by daná poezie přestávala vycházet v tištěné podobě, že by si ji už nebylo možné číst v duchu z papíru. A to i přesto, že někteří autoři z Rodionovova okruhu jsou o této nemožnosti bytostně přesvědčeni. Tak například Maxim Bělozor, člen básnické skupiny Osumbez (Osumašedševšije bezumcy – Zbláznivší se šílenci), k níž patří také Rodionov, o jeho tvorbě tvrdí, že se na papíře ztrácí, neboť není zpívána a tančena jako při čteních.

Do knihy skutečně není možné vměstnat Rodionovův rytmizovaný přednes a jeho osobitou gestikulaci – přiložený disk se záznamem z jeho vystoupení je chabou náhražkou. Není to vlastně ani třeba. Rodionovovo vystupování totiž stojí samo o sobě. Jeho přednes a gesta, tato zvláštní směsice zpěvu a tance, nejsou klíčem ke smyslu jeho textů, jsou doplňkem či doprovodem, který na sebe spíše než kniha dokáže strhnout pozornost posluchače, dávno unaveného z četby. Rodionovovo čtení je divadlo, cirkus. Nepoodhaluje posluchači nic víc než to, co se dočte v textu s vynaložením určité námahy, již četba předpokládá. Naopak sám text a jeho pozorné přečtení mu může poodkrýt důvody, proč je autorem čten s takovou mírou divadelnosti.

Ozvuky avantgard

Rodionov se plným právem může prohlásit za dědice ruských avantgard – nikoli však v jejich vyhraněné experimentální podobě. Nezajímají ho precizní pokusy s jazykem, netouží osvobozovat slova od břemen jejich významů a asociací, nezajímá ho konkrétní slovo, ale konkrétní obsah sdělení a to, jakým způsobem ho co nejúčinněji dopravit ke čtenáři. Proto je pro něj podstatný osobitý rytmus a až agitující intonace, blízká rané poezii

Vladimira Majakovského, který bývá často dáván do souvislosti s počátky ruského rapu – jako jeho nevědomý průkopník. Souvislost se společensky angažovaným rapem Rodionovovu poezii odkazuje také k takzvané druhé vlně avantgardy, orientované na periferní oblasti. Na rozdíl od klasických rapperů Rodionov neusiluje o kritiku společenských poměrů, není ani romantický buřič. Je spíše bedlivý pozorovatel, komentátor a analytik událostí, které se odehrávají v jeho bezprostřední blízkosti, v místech, která dobře zná.

V drobných tragikomických příbězích Rodionov detailně analyzuje neutěšenou moskevskou periferii, z níž pochází. Podobně se ji kdysi snažili zachytit barákoví básníci, především Igor Cholin a Genrich Sapgir, představitelé zmíněné druhé avantgardy. Ačkoli i oba tito letopisci baráků padesátých a šedesátých let 20. století bývali obyvateli moskevských předměstí, ve svých básních do jejich života nikdy nevstupují, nijak do něj nezasaňují. Jejich vypravěč tamních komunálních hádek a rozbrojů je spíš policejní zapisovatel, který vše jen zcela nezúčastněně dokumentuje a uchovává pro příští generace – jako svědectví či možná výstrahu.

Pravidla periferie

Rodionov se svým vypravěčem naopak stojí spolu v centru dění, uvnitř popisované události, již je nedílnou a neodmyslitelnou součástí. Ne vždy to znamená, že vypravěč je v textu přítomen fyzicky, nemusí nutně být aktérem. Někdy se tato účast projevuje zkrátka jen lítostí nad zmarněnými životy na zbědovaném okraji, která je ostatně stejnou měrou určena též vypravěči, neboť i on patří na moskevskou periferii, obydlenu spodinou či lidmi vyhnanými z centra. Ten soucit však není nezměrný. Rodionov nebojuje za práva slabších, jen podává svědectví o místech, do kterých se člověku z centra nechce nořit. Snad proto, že tento svět, obydlený drobnými zlodějíčky, alkoholiky, lacinými prostitutkami a žebráky, není horší nebo lepší než ten městský, má jen svá vlastní pravidla: „...lidi z města na rozdíl od těch z vesnice/ nikoho za nic nesoudí a neváží/ si už starých židlí z Vídne a pozinkovaného hrnce/ tam, kde jsou čtyři byty na každém podlaží// tam mají jiný vztah k životu a smrti/ tam mohou zabít jen tak a ne za krádež kozy/ tam neuhnanou, tam se zaříkávají proti alkoholismu/ tam hrůzostrašně živočišné neožívá, když bouřka hrozí“.

Svět moskevských periferií je navíc v ruském měřítku periferií i centrem zároveň – někdo sem byl vyhnán ze sovětských komunálních bytů, z nejužšího centra metropole, někdo sem přišel z vesnice tisíce kilometrů vzdálené od Moskvy. A Rodionov tuto směsici se zaujetím pozoruje a podává o ní zprávu.

Autorka je rusistka, doktorandka na FF UK, působí na Moskevské státní univerzitě.

Jiří Franta: Andrej Rodionov, 2007

Moskva let devadesátých

S Andrejem Rodionovem o squatech, disidentech a kriminálnících

Situaci na okrajích města, kde vyrůstali dnešní výrazní básníci i chuligáni, podrobně popisuje jeden z nich. Mluví mimo jiné o „permanentním zkurvení“, které známe už z písní novosibířské undergroundové zpěvačky Janky Ďagilevové. Rodionov na rozdíl od ní život na okraji přežil.

JAN MACHONIN

Pocházíte z Moskvy?

Do šesti let jsem žil v moskevské čtvrti Tusovo a pak jsem se přestěhoval kousek za Moskvu, do městečka Mytišči, to je vlastně takové sovětské „městečko sputnik“. Tam jsem žil zhruba do dvaceti let, ale dnes už jsem se definitivně usadil v Moskvě.

Co dělali vaši rodiče?

Táta vystudoval nějakou obchodní školu, ale neměl na to právě buňky, takže pracoval jako domovník na Arbatu. Později toho nechal a přestěhoval se na venkov, kde žil až do smrti. Máma pracovala jako úřednice v továrně, kde se vyráběly vagóny metra.

Dozvěděl jste se od rodičů něco o svých předcích?

Ano. Praděd z otcovy strany se narodil ještě před revolucí v Rjazaňské oblasti, byl to mlynář, kulak. V třicátých letech ho rozkulačili a sebrali mu mlýn. Jeho dcera, moje babička, se potom spolu se sedmi sestrami odstěhovala do Moskvy. Dědeček z matčiny strany pochází z Tulské oblasti, byl voják, za války to dotáhl na podplukovníka.

Vnímala vaše rodina to, že jste kvůli komunistům přišli o majetek, jako příkoří?

Rusové mají slušně rozvinutý smysl pro humor, a kdybych jim teď začal vykládat, že nám sebrali mlýn, vysmějí se mi. Tady si může postěžovat tak Michail Chodorkovskij.

Co příbuzní z matčiny strany?

Ti pocházejí částečně z Ukrajiny, z Poltavy, z města Tarasovka, což je kousek za Moskvou. Jezdívají tam trénovat fotbalisti ze Spartaku, a hlavně kvůli tomu to dřív bývalo jedno z nejdivočejších míst, samý chuligán.

Jak to v Mytiščích vypadalo, jak se tam v době vašeho dětství žilo?

Bylo to tam zastavěné devítipodlažními panelovými domy a dvoupatrovými dřevěnými baráky. Ty baráky byly dřív pokládány za naprosté provizorium, ale dneska je všechno jinak, lidi se z nich nechtějí stěhovat, postavili si tam garáže, sauny, okolo jsou zahrádky, kvete tam šerík – úplně lázeňská atmosféra! Do těch devítipatrových paneláků se samozřejmě nikomu nechce. U básníků jako Igor Cholin nebo Genrich Sapgir se sice dočtete, co to bylo za hrůzu, bydlet v těch barácích. Ale takhle už se to dneska nebere, aspoň v okolí Moskvy. Já to nikdy nebral jako nějakou romantiku. Architektonické jemnosti mě po pravdě řečeno nikdy nezajímaly. Panelák nebo barák – byty byly všude stejně příšerné, to si člověk nevybral.

Měl jste v Mytiščích nějakou partu?

Jo, říkali jsme si děti z Šervúdu. Scházeli jsme se na jedné, poměrně rozlehlé lesní mytíně, okolo stály právě takové dvoupatrové poválečné baráky, ve kterých za války bydleli vojáci. Chodili tam hlavně fotbaloví fanoušci různých klubů, Spartaku, CSK Dynamo a jiných. Tam byla taková neutrální půda, takže se to obešlo bez konfliktů. Hrál se fotbal, pilo se pivo.

Jakou jste poslouchali hudbu?

Hlavně punk, nejvíce asi skupinu Graždan-skaja oborona (Civilní obrana), potom taky Janku (Ďagilevovou – pozn. překl.), to pro nás byla hvězda. Na koncerty se odtamtud člověk bohužel skoro nedostal. Někdo poslouchal metal, někdo Oi, ale v zásadě to

nebylo nijak zvlášť rozdělené. Tenkrát byli ještě všichni relativně „hodní“, málokdo byl agresivní.

Patřil jste někdy k anarchistům, nacionálním bolševikům nebo jiným radikálním hnutím?

Ne. Já byl vychován spíš k snášenlivosti, vždycy mě zajímalo, jak se lidi chovají, mám své vlastní, možná egoistické zájmy, rád posedím, popíju, něco vymyslím, napíšu to tak, aby se to rýmovalo – to jo, v tom vidím smysl, v tom je nějaká moje osobní potřeba. Ale pokud jde o to někoho zabít nebo něco vyhodit do povětří, to mě nikdy nezajímalo. Samozřejmě každý normální člověk by občas nejradši někoho zastřelil.

Měl jste v dětství kromě fotbalu nějaké další zájmy?

Byl jsem takový normální výrostek, rád jsem četl.

Co jste četl nejraději?

Stevensona, Verna, Fenimora Coopera, později Edgara A. Poea... Ale zdá se mi, že o tom nemá smysl mluvit, protože většina z knih mého dětství, které jsem tenkrát hltal, se už dneska vůbec nevydává. Myslím, že kdyby tehdy v kinech dávali to, co dneska, nikdo by nečetl a všichni by chodili na Piráty Karibiku. Později, na konci perestrojky, jsme četli hlavně to, co vycházelo v tlustém časopisu Novyj Mir (Nový svět). Nebylo na výběr. Důležitý byl asi okamžik, kdy tu poprvé vydali Henryho Millera a knihu To jsem já, Edáček! od Eduarda Limonova. To nás opravdu dostalo. Stejně tak jsem mnohokrát s chutí přečetl Limonovovy prózy o jeho divokém dětství v Charkově. Kromě toho jsme hltali Charlese Bukowského, Williama Burroughse. Když jsem v jakémsi malém, nízkonákladovém časopise narazil na krátkou povídku Bukowského, byl jsem z toho úplně vedle. Do té doby jsem se zkrátka nikdy nesetkal s tak uvolněnou fantazií. Chlapík žije s dívkou, která ho podvádí a chrápe se spoustou divokých zvířat, s tygry, krokodýly a bůhví čím ještě. Nakonec porodí nějaké šílené monstrum. Končí to tak, že se vypravěč podívá z okna a vidí výbuch atomové bomby. Když jsem to přečetl, věděl jsem, že to je ono.

Kam jste se přestěhoval z Mytiščů?

Na severovýchod Moskvy, na stanici metra Babuškinská. Žiji tam se ženou a dvěma dětmi. Je to takové klasické předměstí, jsou tam místa, která mám moc rád, ale lidi tam neznám. Spíš se vracím na stará místa.

Kam například?

Třeba do Perlovky. To je kousek od vnějšího silničního okruhu Moskvy. Dřív se to tam jmenovalo Tajmínskoje a to místo je významné tím, že tam v době Opričniny Ivan Hrozný popravoval a mučil své bojary. Také tam stál pomník Mikuláši II., který někdo na začátku devadesátých let vyhodil do povětří. Potom ho postavili znova. A zatímco původně byl k Moskvě zády, teď je k ní čelem. Takže když ho vyhodili do povětří, šlo vlastně o projev lásky.

Jak jste prožíval divoké období začátku devadesátých let?

V té době mě zajímaly hlavně holky. A pití. Pilo se to, na co byly peníze. Já jsem na Arbatu obchodoval s pivem. Měl jsem tam stolek

s krabicí plnou ledu a v ní pivo. Za to, co jsem vydělal, jsem si kupoval vodku. Večer se chodilo do podniku, který se jmenoval po svém majiteli Petljura. Byl to jeden z mnoha moskevských squatů, které v té době obsadilo takzvané Společenství svobodných umělců. Scházela se tam vrstva tvůrčí inteligence, která se nemohla zařadit, ta je v každé době zhruba stejně početná. Zvláštní bylo, že ti, co squaty obývali, byli většinou z dobře situovaných rodin. Zkrátka na Západě objevili tenhle způsob existence a zalíbilo se jim to. Obyčejné bezdomovce policie většinou dost rychle vyhnala, ale tyhle děti z lepších rodin ne. Dokonce si myslím, že to bylo nějak domluvené, že v tom měli prsty příbuzní těch squatterů, protože jen tak by je tam nikdo bydlet nenechal. Třeba Petljura byl nějak vzdáleně příbuzný s moskevským starostou Lužkovem. Dneska bydlí tady nedaleko, v luxusním dvoupatrovém bytě.

Byla pro vás důležitá disidentská tradice?

Mezi disidenty byla samozřejmě spousta zajímavých lidí, ale po pravdě řečeno mi jejich problémy nebyly tak docela blízké, protože jsem zkrátka nežil v době, kdy byly jejich myšlenky aktuální. A když jsem dospěl, začali se mi zdát jako směšná žvanilová, a tak je vidím dodnes. Ale nejspíš byli směšní i tehdy, v sedmdesátých letech, a zřejmě i v šedesátých.

Ve vašich básních se často objevuje kriminální podsvětí. Vychází to z vaší osobní zkušenosti?

Ne, na to jsem narážel opravdu jenom málokdy. Banditi měli své vlastní partičky a jejich zájmy se s tou naší, arbatskou, spíš intelektuálskou, skoro neprotínaly. Chodili jsme po jiných ulicích. Jiná věc je, že spousta mých přátel se v té době upila nebo zemřela na předávkování. Umřelo tolik lidí, že se říká, že tudy prošla válka. Drogy a alkohol v podstatě pokosily celou jednu generaci. Lidi, co byli o dva, o tři roky starší než já, se skoro všichni upili nebo je někdo oddělal.

Jak vypadal v devadesátých letech literární život v Moskvě?

Já o tom moc říct nemůžu, protože jsem se v něm nepohyboval. Štýkal jsem se s prostředím, které bylo, jemně řečeno, marginální. S narkomany, pouličními chuligány střední úrovně, žádná velká zvířata, prostě střední lotři. Pohybovali jsme se hlavně na Arbatu a na Pušče – to je stanice metra Puškinská.

Kluby v té době nebyly?

Ne, klub neměli dokonce ani teplouši. Ti se scházeli na stanici Ochotnyj rjad.

A co prostitutky?

Ty stály na Tverské, dokud tam nenamontovali videokamery. Hned potom zmizely. Ale nejvíc jich bylo na Leningradské třídě. Stály tam často v několika řadách a čekaly na zákazníky. Zvlášť se to tam vždycy zaplnilo po 22. červnu – to končila škola a všechny absolventky si přijížděly přivydělat do Moskvy.

Říká se, že tu počátkem devadesátých let došlo k opožděné sexuální revoluci. Dá se to tak vnímat?

U nás nemohla nikdy proběhnout sexuální revoluce v pravém slova smyslu, protože to, co by se dalo nazvat ruskou situací, je situace „permanentního zkurvení“.

INZERCE

ZÁPADOČESKÉ
DIVADLO V CHEBU ZVE NA
14. ROČNÍK PŘEHLÍDKY

divadlo jednoho herce

6. - 9. ZÁŘÍ 07

JEDINÝ
FESTIVAL MONODRAMATU
V ČECHÁCH / více na
www.divadlocheb.cz

Milenci ve spárech řezníka

Fantazii básníka Andreje Rodionova živí neuměle poetizovaný jazyk a krajina dnešní nekonečné moskevské periferie, prazvláštní směsi venkova a postsocialistického velkoměsta.

* * *

V noci se pobavil s pěknou micí
a ráno se s tisícovkou vypůjčenou
rychle vrhnul ke stánku na ulici.
Neměli drobný. Chlastání bylo odloženo.

Po dobu neurčitou se bude muset postit:
nemaj drobný pomlčka není portský.
K portskému neměl vztah nijak prostý –
skoro jak k Rejnovi Josif Brodský.

Ještě složitější to měl s ženskejma,
to zase skoro jak čert ví kdo.
Radši by si to rozdal s svojskejma,
jenže těm barevnejm řekne, a dou.

Nejjednodušší cesta bývá zpravidla ta správná,
pomyslel si a zastavil taxíka.
„Alou do supermarketu, jinověře“ –
povídá v duchu.
A nahlas řekl: „Vem to do krámu.“

Jak zadumaně míjel nekonečné řady lahví,
vzpomněl si, že někde ve špinavejch uličkách,
ráno po Novém roce, uviděl
stromček, na kterém nezbyla ani jehlička.

A smutná životní analogie
ho se zlým úsměskem praštila po hlavě:
neměl, neměl se dávat k fašistům,
Brzy ho za to zašijou.

Ranní opilost je taková zvláštní,
cestou zpátky se nalil ve veřejný dopravě.
Holka byla pryč, ale nechala vzkaz, že přijde večer.
Když mě nezavrou, pomyslel si, večer si štrejchnu.

* * *

Co je to za nepěknou strkanici
v tom vagóně, kde už není ani noha!
Nějaká kuchařka rudá v líci
tluče kluka podpatkem ostrým jak trn hlohu.

Je to zrůdná scéna vykonání trestu
za nevěru, nebo snad jenom z podezření...
Otočím se a dělám, že si jdu svou cestou:
čtu reklamu. Ale k ničemu to není:

Vyřídí kluka, narovná se
a se zájmem na mě upře zrak.
Moje tělo je hnedka zachvácený třasem,
představuju si, co budou zejtra psát:

„V metru museli najmout hrobníka“,
„Smrtonosná jízda v podzemce“,

„Dělnice z Kursku zabila básníka“...
Červeně zvýrazněno: „básník“ a „dělnice“.

Všichni stojí, vagónem to prudce trhlo.
Její ksicht se mihl jako rudej míč,
se zvěrskou silou se na mě chtěla vrhnout,
ale štrejchla spánkem o kovovou tyč.

Vlak tam čtvrt hodiny takhle stál,
ve vagónu mrtvol, i já moh bejt
mrtvola v tu chvíli.

Situace teď byla naruby a já se polekal,
aby mi to náhodou nepřišli.

Představil jsem si, co budou zejtra psát:
„Básník zavraždil dívku a jejího ženicha“,
„Tragédie v metru“, „V podzemí řádl kat“,
„Milenci ve spárech řezníka“.

Když vjel vagón do stanice,
rychle jsem vyběh po jezdících schodech.
A pak jsem klidně vyšel na ulici,
nikoho jsem nepotkal, a tak jsem si oddech.

Zapálil jsem si a mávnul rukou,
domů jsem vzal rychlýho vozku
a myslel na to, jak se s tou brunátnou děvkou
táhnou do špitálu na nosítkách bez podvozku.

Druhej den v metru koukám, lidi
pročítaj titulků každodenní várku:
„Naboural hovnocuc“, „Kdo kouřil Sidi“...
Jen o mym případu ani čárka.

* * *

O tom, jak skoncovat se životem,
přemýšlí aspoň jednou za život každý z nás.
Ale ne každý zná recept na koktejl sebevrahů –
kefir s banánovým likérem.

Taky jsem ten recept neznal,
ale v čtyřidevadesátým jsem na něj narazil:
jeden můj známěj, co se rozhod,
že si vezme život,
mně ho před smrtí prozradil.

Seděli jsme na Tverský, pili rum,
když mě najednou začal prosit,
abych mu pomoh sehnat nafukovací člun –
že prej se chystá utopit.

Do páru přibral jakousi holku,
co se taky rozhodla zaplatit a jít.
A mě poprosil, abych byl kapitánem tý lodky,
měl jsem jim to utopení pomoci zařídit.

Jeho plán vypadal asi takhle:
dovezu je doprostřed jakýhosi jezera,
zavážu jim ruce a nohy na suky,
aby jim to utopení šlo pěkně od ruky.

Potom je hodím do vody,
až se, jak se říká, vlna zvedne.
A kdyby v některým z nich zvítězila příroda,
kdyby se rozhodl, že nechce jít ke dnu,

měl jsem je násilím, s pomocí vesla,
potopit hluboko do těch vod.
Chtěl, aby takhle jejich životní pouť zhasla –
jeho i tý, co ji chtěl vzít s sebou na pochod.

Neuměl jsem mu to odmítnout,
a tak jsem se v den srazu radši někde zašil.
Večer jsem v baru čekal, že by se moh vyskytnout,
došel jsem k závěru, že jenom bohapustě prášil.

Ale ten večer se neobjevil,
ani další den, ani po týdnu.
A za měsíc jsem pochopil,
že už si ustlal na jezerním dnu.

V roce tisíc devět set devadesát osm,
čtyři roky poté, co se to všechno stalo,
šel jsem po ulici Něglinná, v puse cigáro,
a najednou jsem ho uviděl v průchodu.

Prodával porno, byl z něj stánkař,
ani mě bůhvíproč nepoznal,
koupil jsem od něj s děvkou kalendář
a zamyšleně jsem se vydal dál.

Takže nakonec od tý sebevraždy upustil.
Možná až když seděl v loďce,
když viděl, jak pouští bubliny ta, co ji utopil,
rozhodl se nefigurovat ve vyšetřovací svodce.

A teď stojí a klidně si obchoduje
a jenom večer, doma v kvartýru,
jako dřív si v kuchyni namixuje
koktejl z banánového likéru a kefiru.

* * *

Za Moskvou jsou všechny ulice slepý.
Je v nich něco z ženský.
Na jednu stranu jsou venkovský,
na druhou stranu – městský.

Slepý ulice za Moskvou
jsou trochu jako vagína.
Na jedný straně žijou hlupáci,
na druhý – spodina.

Iveta Pilařová: Ulice

Andrej Rodionov

Iveta Pilařová: Ulice

V slepejch ulicích za Moskvou
se toho moc neděje:
Na jedny straně pajšlujou práci prášek,
na druhý – ubytovny, koleje.

V slepý ulici kopřiva pučí,
čínská gymnastika se tam cvičí.
Svý žáky – Kostu, Serjožu a Nastu –
tam opilej učitel učí.
.
Slepý ulice, co počmárali graffitáci,
co se tam slejzaj extrémáci –
tetovaný zabijáci
a Kirjucha, co má přezdívkou (Bacil).

Zasraný a vochcaný slepý ulice,
zoologický a zvěřince smrti,
kde se bílí červi na tělech
domácích mazlíčků vrtí.

Slepý ulice, bordelu a svinstva nánosy,
na větví visej kalhotky,
prezervativy roztrhaný na kusy.
Po dvou po třech se tam procházej koketky.

Když jsou za plotem kasárna
a na druhý straně ubytovna letců,
v slepejch ulicích dělaj prasárny
ti, co se jim nechce k lesu.

Z dlaždic se beton sype.
Z popelnice přetejkaj odpadky.
V létě, když rozkvetou lípy,
na jednu noc se tu uzavíraj
morganatický sňatky.

V létě, kdy je všechno zelený,
člověk si může procourat ten kout,
ty místa, kde kopřivy mívají kořeny
pod kočičí lebkou.

Aby mohl znova uvidět,
aby novým smyslem mohl naplnit
vagíně podobnou
slepeou ulici.

Vždyť každý musí mít v životě
šanci se napravit, něco změnit.
A jestli jsi ty, slepá ulice, podobná vagíně –
může se z tebe něco dobrého narodit.

* * *

Svítěj okna v mnohopatrovejch korpusech
dřív tady byly chaty a les
na hovno se tu žije těm, co dřív žili v centrech
někdo rozměnil, někdo pronajal

někdo se přestěhoval z Kozichinský uličky
někdo se ze Stolešnikovy uličky přestěhoval
v jednom bytě čeká na smrt babička
v jinym narkoman, co jeho smrt
uvítaj s radostnym smíchem

v první řadě je sem posílaj
jejich příbuzný, co si přejou
mít pro všechny případy chatičku
na prázdných parcelách kočky vyjou
a psi tu tak strašlivě mňoukaj

je to taková zvláštní banka
pro lidi, co to špatně
nebo příliš dlouho táhli
proč jsem zašel do tohohle vaše-
ho jurskýho parku
bojím se tu kupovat něco ve vašich krámech

není mi příjemný vědět, že tu jste
přesnějc je mi to příjemný, ale je to ještě horší
celá tahle čtvrt' je jako něčí msta
neni možný vyhrát v soutěži
„koho zakopaj hlouběj“

právě tady, u
nenormálně zabetonovaný spořitelny
tak nepřírozeně a nevhod
vypadá dítě, co jede v kočárku
nebo když prochází těhotná žena

a zrovna černý plochý dvoumíst-
ný porše nebo medour
najednou prosvištěl kolem mě
s nezdravým řevem

co je to, k čertu, otče, za pokrok –
i když je to tu rozhodně jiná sorta
než Butovo nebo Birjulevo

tady je to zatím ještě tak třicet kiláků do Moskvy
což očividně nevydělilo
támhletoho v černejch brýlích, neznámýho
co sem přijel, přijel pro trávu
ale jo, to je třetí planeta od slunce

jak to tady odporně páchne,
co je to za ponurej zvuk
zápach cementu a staroby, řev černýho auta
toho, co tu rejdí jak pavouk
po nějaký svý nelidský pavučině

mám rád tohle místo jenom za to,
že tu žijou lidi, jenom za to
i když pro mnohý je život tady jak
nekonečnej plot
ale staví se nový domy, všechnu naději
dávaj do stavby

* * *

Slyšíš to mlčení
to ve vodě pod námi
provinční ryby
plavou ševlí ploutvemi
dobře, že není slyšet
co říkají
a shora je to docela hezké –
plavou a mlčí

Co šeptá ohromná zem
proplouvající na obrazovce
ukolíbaná podvodním snem
hlasem hlasatele se mnou mluvíš
domovino tetý Máni

trochu pohrdlivý hlas
varuje, že tam hluboko
je skutečná Vlast
pod tíhou zrna ohýbá se klas
a zpívají písně, co není slyšet
jsou už příliš daleko

Bezhlesé provinční ryby
otevírají ústa jako nuly
a my bychom je mohli slyšet kdyby
ale zatím jsme to kdovíproč nedokázali

a nevíme, co si to říkají tam
jen občas se na háček

chytne nějaká mrňavá tlama
marginální ostnitý puleček

dokonce když se zmítá na vlasci
a otevírá ústa
a vytahuješ háček z rybích dásní
kdovíproč neslyšíš, co zpívá

tak je nejspíš zařízen jeho vodní svět,
do smrti tomu bude vždycky tak
a teď, když je mezi námi vzduch
beztak je mezi námi voda voda

* * *

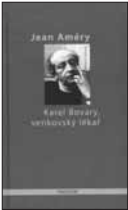
Představte si, včera jsem ji potkal znovu
ti, kdo aspoň jednou viděli její při-
léhavý běžový plášť
její překrásnou hlavinku s chlapeckým účesem
zbylo nás málo a zlí jsme až až

a ona byla stále táž, tak na 99 %
nevzpomněla si na mě hned, a možná až poté
co vyslovila se svým sotva slyšitel-
ným kazašským přízvukem
„prosím kilo pomerančů“ – mou milovanou větu

Přeložili Alena a Jan Machoninovi.

galerie

Okno Ivety Pilařové
Iveta Pilařová (1975) vystudovala VŠUP v Praze, ateliér keramiky prof. Václava Šeráka a ateliér tvorby konceptuální a intermediální prof. Adély Matasové. Během posledních tří let několikrát samostatně vystavovala v menších galeriích a zúčastnila se řady skupinových přehlídek. Jejím největším kariérním úspěchem je zatím účast na výstavě **Forma následuje... risk v galerii Futura v Praze**.
V osmnácti letech Pilařová onemocněla roztroušenou sklerózou, chorobou neznámého původu, postihující především mladé lidi. Při této nemoci dochází k poškození obalů nervových vláken v mozku a míše, které má za následek narušení přenosu nervových vzruchů. Mezi příznaky patří znecitlivění končetin, špatná koordinace pohybů, zhoršená imunita, stálá únava, urologické potíže atd. Dostupné léky pouze zpomalují průběh nemoci. Pilařová žije aktivním životem mladé umělkyně – pracuje, cestuje, tvoří a vystavuje. Její denní režim je však oproti životu zdravých lidí „bohatší“ o jeden prvek. Přibližně třetinu svého času tráví dojížděním za lékaři a sezením v čekárnách. Neustále musí mít na paměti, aby měla nablízku toaletu, nebo aspoň náhradní úkryt, nejrychleji dosažitelný v případě nutkové potřeby. Tento problém postupně zaujal významné postavení mezi každodenními tématy, na něž se zaměřuje ve svých pracích. Věnovala mu řadu kreseb, sérii výšivek a nejnověji krátkometrážní hraný film **Já být zde**, natočený ve spolupráci se studenty FAMU. **Cyklus Okno**, prezentovaný loni na samostatné výstavě v pražské galerii Entrance, vznikl v průběhu dvou let. Charakter maleb, zobrazujících úsek ulice viděný z okna bytu umělkyně, se liší v závislosti na změnách počasí, ročních dob a osobního rozpoložení. V důsledku ztížené možnosti pohybu autorka dosáhla úrovně intimní obeznámenosti s místem, jakou zdraví jedinci, jen letmo registrující okolí, sotva kdy okusí.
Václav Magid

Jean Améry
Karel Bovary, venkovský lékař
Přeložila Daniela Petříčková
Prostor 2007, 231 s.

Fotografie na obálce. Vážná mužná tvář se zapadlýma očima. V ruce nezbytná cigareta. Jean Améry. Ten, který přežil. Jeden z mnoha, kteří se psaním pokoušeli vyrovnat se zážitkem holocaustu. Karel Bovary je jeho poslední knihou. Knihou, která spojuje žánr románu i eseje a zároveň je dialogem vedeným s autorem Paní Bovaryové. Pokusem o román jako formu literární kritiky. Jeho hrdinou je Karel Bovary, manžel mnohem slavnější Emy z Flaubertova románu, který se podle Améryho stal obětí autora, jenž „nechává svého Karla (...), jemuž se vysmívá už na prvních stránkách svého románu, zemřít nepravděpodobně, jako ho nechává nevěrohodně žít a nekonat“. V Améryho knize dostává prostor hlas této oběti, a to velmi působivě, od úvodního truchlení nad mrtvou ženou přes třetění vzpomínek až po fortissimo závěrečné obžaloby. Bovary se v jeho pojetí bouří proti fatalitě představované autorským záměrem, popisuje ho jako někoho, kdo se „provinil“ jen svou průměrností a svým dobromyslným konformismem, což můžeme v souladu s Améryho životní zkušeností číst jako paralelu k Židům, kteří se v době druhé světové války „provinili“ pouze svým rasovým původem. Ale i bez toho čtení mezi řádky se jedná o knihu téměř nezbytnou pro každého, kdo kdy propadl kouzlu geniálního Flaubertova románu.

Ondřej Kavalír

Petr Měrka
Telekristus a Mentál
Agite/FRA 2007, 134 s.

„Mám svůj vlastní styl, jenž [sic!] si někteří slaboduší hlupci zaměňují s tím, že se neustále opakují,“ píše v poznámce o sobě 29letý Petr Měrka a na obranu značné vulgarity ve svých povídkách dodává, že užití vulgarismů nemá nic společného s vulgaritou jako takovou. A skutečně. Lze si jen těžko představit, že by autor doslovně prožíval vše, o čem píše. Na každé stránce by totiž byl dvakrát mrtvý, znásilněný, nebo naopak – stal by se z něj masový vrah, atentátník, úchyl či pedofil. U četby dvou- až třístránkových povídek se čtenáři jistě budou dělit na dvě hlavní (generační?) skupiny. Ta první knihu odloží po přečtení několika stran, se slovy: „Kam ten svět spěje?!“ Ta druhá, odkojená epizodami seriálů jako South Park či Simpsonovi (Itchy a Skrachy), do níž jistě budou patřit také čtenáři Mechanického pomeranče, některých knih Borise Viana (Vernona Sullivana), Blumfelda nebo Doroty Masłowské, si vychutná naprosto ztřeštěné, zdánlivě nelogické autorovo rozjímání o světě bez řádu a pravidel. Že však jeho reflexe nejsou pouze brutálními flashbacky, ale lze v nich vidět i obraz současné společnosti, změnu a rozpad hodnot starého světa, to asi není potřeba nijak zdůrazňovat.

Bára Gregorová

Albert Cohen
Milá Páně
Přeložily Alena Ondrušková, Marie Janů
Paseka 2007, 672 s.

S velkým úspěchem se setkal první české vydání „jednoho z největších milostných románů 20. století“. Chtělo by se říci pochopitelně, neboť Cohenovo dílo je monumentem nejen co do počtu stran, ale především až dokonalým souzněním příběhu se strukturou knihy a jazykovými prostředky. Přitom je kniha specifická svou disharmonií, už jen pro rozmanitost stylů, které se střídají jeden vedle druhého, nečekaně, až podvrtně. Je to autorovo mistrovství, že přechody od strohosti ke krajované poetičnosti jsou tak jemné a nenarušují plynutí děje. I ten je v soukolí několika přístupů: příběh pracuje s mnoha tématy a motivy, přičemž se zde setkává nemilosrdná, ironická jízlivost s kocháním se každíčkou krásou života, tragičnost nemohoucnosti s groteskností. A ke všemu se takřka nic neděje. Samozřejmě zdánlivě. Cohen témata podsouvá skrze banálnosti, všednost, něco, co se zdá ostatním nepodstatné a v knize nepoužitelné. Nevadí mu věnovat organizaci slavnostní večeře a čekání na hosta desítky stran, dialogy se tu perou o své místo a jako by až vytékaly vně. Je to kniha s mnoha vrstvami, s mnoha překážkami, ale také s obrovským množstvím síly. Kde se bere? Z lásky dvou literárních hrdinů? Z přenesení autorova já?

Lukáš Gregor

Alien
Cesta do hlubin Aliániny škeble – deset příběhů o sexu
Herrmann & synové 2005, 63 s.

Nakladatelství Herrmann & synové, které se zaměřuje spíše na filosofickou literaturu, letos přišlo s antedatovanou knihou pseudonymního autora, která vzbuzuje rozpaky. Nejistota je způsobena tím, že čtenář neví, co si o textu myslet: buď je více či méně invenčně napsanou sbírkou krátkých erotických epizod ze života Aliány, což je „žena bez předsudků, která (...) odhodlaně vypustila z hloubi podvědomí na denní světlo chlupaté myšlenky“, anebo je rafinovanou ironickou hrou se čtenářem, již jsou bořena klišé erotické literatury a jejích tradičních genderových stereotypů. Druhá možnost je naznačena především intermezzy ve formě rozhovorů, které vede Mirka s autorem Alienem a současně s hlavní postavou Aliánou. Kromě povídek a rozhovoru jsou zde vystřídány různé stylové i žánrové útvary (dopis, icq, sen, scénář, báseň), v nichž jsou důsledně zachyceny různé modelové situace a sexuální praktiky. Při čtení knihy máme pocit děja vu – něco, co jsme již mnohokrát četli, respektive viděli, je zde podáváno formou, která se evidentně snaží být jiná, zábavná, ovšem s různými kvalitativními výkyvy. Je to opravdu kniha zhrzeného autora, jenž svými povídkami neúspěšně obesílá redakce erotických časopisů, anebo je za textem mystifikátor, ironicky tematizující akt psaní, jazyk nových médií, baudrillardovskou hyperrealitu či otázky genderu? Nevím. A možná i proto stojí tato kniha za přečtení.

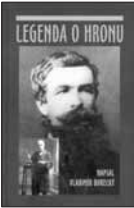
Karel Kouba

Simon Singh
Velká Fermatova věta
Přeložili Luboš Pick, Jiří Rákosník, Mirko Rokyta
Dokořán, Academia 2007, 286 s.

Simon Singh dnes patří k prominentním autorům populárně-vědné literatury. Když v roce 2000 u nás vyšla jeho Velká Fermatova věta, působila téměř jako zjevení. Nyní je na světě druhé, mírně upravené a doplněné vydání této knihy. Mezitím se v češtině objevila řada publikací, které zabrousily do historie matematiky. Úvodní část textu bude pro poučeného laika tedy nejspíš opakováním něčeho, co už četl několikrát, větší část knihy se však již soustředí přímo na historii jednoho z nejpobulárnějších matematických problémů vůbec. Zápas s jednoduchým vzorcem zabral matematikům 350 let; když Andrew Wiles na konci minulého století větu konečně dokázal, přinesly o tom New York Times zprávu na titulní straně. Text je dobře přístupný a cesty moderní matematiky jsou zde popsány tak, že v čtenáři vyvolají pocit úžasu až náboženského. Vzorečků i technických detailů je zde sice logicky dost, autor se ale vždy snaží i o slovní vysvětlení podstaty problému. Singh navíc umí psát a své vyprávění dokáže odlehčit řadou zábavných perliček. Čtenář například zjistí, jak Fermatova věta zachránila život jednomu sebevrahovi, seznámí se s historkami geniálního Leonarda Eulera i s podivínstvím hlavních aktérů příběhu, Fermata a Wilese. A nakonec má autor pro čtenáře překvapení: důkaz věty totiž neznamená, že problém je u konce...

Pavel Houser

Vladimír Borecký
Legenda o Hronu
Gutenberg, Osvětový spolek Jakuba Hrona 2007, 161 s.

V úvodu své monografie o metánovském libomudrunovi (= filosofovi) a obzvláštníkovi Jakubu Hronovi odmítá Vladimír Borecký povrchní interpretaci středoškolského profesora Hrona jakožto bizarní a komické figurky či přímo pomatence a blázna. Hronova osobnost se dle Boreckého stala „obětí legend“, v nichž téměř zanikla. Traduje se několik historek, často je připomínán Hronův jídelní lístek, psaný – jak jinak – jeho symptomatickými, svéráznými neologismy (hovadina = hovězí, svinstvo jablečné = závin, atd.). Skutečná osobnost a dílo Jakuba Hrona však zůstávají takřka neznámé. Boreckého monografie představuje obojí velice zevrubně. Jsou zde prezentovány Hronovy (vlastním nákladem vydávané) spisy přírodovědecké, matematické, astronomické, filosofické i lingvistické, jakož i jeho vynálezy a tvorba básnická. S výjimkou děl filosofických Borecký Hronovy výtvoř většinou nekomentuje a nehodnotí (ostatně jsou dostatečně výmluvné samy o sobě – vše je ad absurdum dotahováno, psáno „hronovskou“ češtinou, neuvěřitelně naivně podáno apod.), zdůrazňuje však často Hronovu poctivost a v závěrečné kapitole shrnuje: „V širším kontextu má veškerá tvůrčí aktivita profesora Hrona básnickou dimenzi.“ A právě proto lze uvítat Boreckého monografii, zdůrazňující tento aspekt Hronovy osobnosti.

Blanka Kostřicová

Leo Strauss
Obec a člověk
Přeložil Michal Mocek
Oikoymenh 2007, 255 s.

Rozborem tří kanonických textů klasické politické filosofie se jeden z nejvýznamnějších politických filosofů minulého století pokouší nastolit model obce, který je naší době hodně vzdálen. Nicméně Straussovou interpretací klasické politické filosofie lépe a zřetelněji poznáme, že vztaženost dnešních společností a států pouze k vlastnímu provozu vtiskuje našim životům punc politické prázdnoty, kterou už ani nevnímáme. Rozborem Aristotelovy Politiky se Strauss dostává do oblasti, kterou můžeme v nových aktualizacích chápat jako naléhavou i dnes. Obec je kategorií mimo stát i společnost, a proto je jejímu definování věnováno mnoho prostoru. Člověk přesahuje obec tím, co je v něm nejlepší, a v této dimenzi spatřuje autor společnou platformu Aristotelova politického myšlení se současným liberalismem. Interpretací Ústavy se Strauss táže po povaze Platónova politického myšlení a v této souvislosti si klade otázku, nakolik jsou postavy jeho dialogů tlumočníky jeho názorů. To, co se připisuje Platónovi zejména v popperovských interpretacích, se ukazuje být hlubokým neporozuměním Ústavě, neboť Platón nenastoluje model ideální společnosti, ale zkoumá meze těch skutečných. Ještě empiričtější vstup na půdu politiky představuje analýza Thúkydidových Dějin peloponéské války. Paradoxně právě zde Strauss rozvíjí svou filosofii dějin, jež se snaží přihlížet k rozdílu mezi důležitým a nedůležitým.

Michal Janata

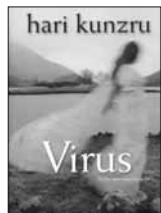

Petr Kouba
Fenomén duševní poruchy
Oikoymenh 2006, 263 s.

Český filosof se snaží popsat a postihnout duševní hloubku našeho bytí, dotýká se jeho možné dezintegrace (vyšínutí, šílenství, nerozum, nesmysl) a vychází přitom zvláště z myšlenek takových autorů, jako je Heidegger, Foucault, Deleuze či Guattari. Heidegger ještě ve své fenomenologii trvá na nedílné jednotě našeho tubytí (pobytu), později však poukazuje na rozlišnost naší individuální zkušenosti, kterou ve své schizoanalýze rozvíjí Deleuze a Guattari. Kouba tu upozorňuje na dosud nevyužitě možnosti zkoumání Heideggerova zejména pozdního myšlení. Pokouší se o vyjádření nenormativního pohledu na duševní nemoc, snaží se ji zahlédnout ve své původnosti. Ukazuje, že pojmy zdraví a nemoci se vzájemně doplňují: každé zdraví má v sobě stopu nemoci a utrpení a naopak. S utrpením přichází chaos, kterému je trpící jedinec vystaven; z jícnu propastného chaosu se však může znovu rodit nový řád. Z popisu těchto stavů vyplývá hluboký rozměr naší konečnosti, nestálost, křehkost a přechodný charakter našeho bytí. V knize je popsán i Hölderlinův zápas o blízkost básnickému a posvátnému, což ho nakonec přivedlo k naprostému vyšínutí. Pohyb ke „světlině bytí“ prostřednictvím řeči s sebou nese krajní nebezpečí; přemíra jasu může vést i k ztroskotání a k propuknutí propastné temnoty. Avšak právě na tomto případě je ukázána bytnost básnictví.

Jiří Olšovský

Hari Kunzru
Virus
Přeložil Ladislav Nagy
BB art 2006, 303 s.

Po vysokém prvním literárním výskoku zvaném Impresionista (česky 2005), notně posíleném záviděníhodnou mediální kampaní, nabídl nadějný talent Hari Kunzru román ryze současný. Jen velmi obtížně bychom hledali prostředí aktuálnější, než jaká zvolil autor, když sáhl po filmovém byznysu, počítačovém programování a mediální agentuře. Virus, respektive Transmission (název orig.), znamená ledacos, například přenos, převod, ale i nakažení nebo dokonce infekci. Děj druhého Kunzruova románu se totiž odehrává v nakaženém světě. Mnohovrstevnatý příběh, splétaný ze tří základních dějových linií, se pokouší zachytit palčivé problémy naší doby, jež stržena do víru svých výsad ztrácí schopnost udržet nad sebou moc. Nejde jen o virtualitu technických vymožeností, kde ztratit právo na vlastní identitu není nic nemožného, ale především střet odlišných světů, který tvoří půdu pod nohama poutníka, ocitnuvšího se na křižovatce dvou kultur. Kunzru, po matce Angličan a po otci Ind, má k tomuto tématu mnoho co říct. Za pomoci mladíka, který se vydá z Indie do vzdálené Ameriky, aby tam našel „štěstí“, filmové krásky, která staví úspěch právě na své exotičnosti, a úspěšného Angličana, který naopak narazí právě v zemi, jež pro Angličany znamená víc než jen velkolepou koloniální minulost a přistěhovaleckou současnost, se před českým čtenářem rozevírá svět, který bezesporu není jen románový.

Magdalena Wagnerová

Richard A. Knaak, Jae-Hwan Kim
Warcraft: Sluneční studna, díl 1 – Dračí lov
Přeložil Ondřej Duha
Klokán 2007, 168 s.

Jihokorejská manhwa u nás opět posílila. Nakladatelství Klokán, které se komiksy jinak nezabývá, rozjelo přes léto dvě série: fantasy ze světa Warcraft a sérii Kočičí zlato, určenou výhradně dospívajícím dívkám. Nejsou si zas tak vzdálené: v obou vystupují chlapi a dívky v lehce pubertálním věku a tomu odpovídají i jejich dialogy. Pokud vám není kolem třinácti a nejste dívka, do Kočičího zlata se raději nepouštějte. Série Warcraft je zajímavější, i když i tady je zlo černočerné a dobro běloskvoucí. V předmluvě se dozvíme celou legendu světa Warcraft ve zhuštěné podobě, takže po jejím přečtení těžko tušíme, kam se vlastně propadli nesmrtelní elfové po třetí bitvě s démony, ale to zas tak nevádí. Hlavní hrdina, modrý drak proměňující se v ztepilého mladíka, se tu vydává na pouť za jakousi magickou studnou. Po jeho boku nechybí sličná dívka, v zádech zase děsiví skřeti s vyčnívajícími čelistmi. Kresba je kupodivu (na manhvu) prokreslená, často se v ní však ztrácejí důležité detaily. Ve srovnání s Deníkem pána démonů je vidět mnohem lepší práce grafika, s korejskými znaky se tu totiž nesetkáme. Na obou sériích však není ani tak důležitý jejich obsah, jako spíš fakt, že začaly vycházet. Zdá se, že komiks se stává všeobecně přijímaným médiem, a tak si čtenáři musí pomalu začít vybírat. Vždyť v počátcích filmu divákům také stačil pokropený kropič.

Jiří G. Růžička

odjinud

Stého výročí úmrtí filologa, slavisty **Jana Gebauera** (8. 10. 1838 – 25. 5. 1907) si jako jeden z mála povšiml Jiří Marvan v letošním 6. čísle časopisu Vesmír.

Politika, historika, bibliografa a především zakladatele našeho moderního knihovnictví **Zdeňka Václava Tobolku** (21. 6. 1874 – 5. 11. 1951) vzpomněl životopisným článkem ve Čtenáři č. 7–8/2007 Václav Kříček.

Medailon **Ivana Blatného** publikoval v Instinktu č. 32/2007 Martin Rainer, medailon **Josefa Kainara**, „muže, který vyměnil lokomotivu za báseň“, v Naší rodině č. 30/2007 Zdeněk Lebl.

Rodinné oznámení v inzertní rubrice Lido-vých novin upozornilo, že před deseti lety, 16. 8. 1997, zemřel surrealista, jazzman a filmový historik **Ludvík Šváb**.

Práci na 33svazkové edici vybraných děl české literatury v německých překladech *Tschechische Bibliothek*, jejíž první svazky vyšly na jaře 1999 a poslední letos, přiblížil v Salonu č. 532 z 23. 8. 2007 její editor, bohemista **Eckhard Thiele**. V rozhovoru se zmínil mj. o dvouhodinovém rozhlasovém pořadu stanice Westdeutscher Rundfunk 3 o **Josefovi Škvoreckém** a jazzu, u jehož zrodu stály Škvoreckého „jazzové povídky“ *Bassaxofon*, vydané právě v zmíněné edici. – Ukázku z rozepsané detektivky *Setkání opět v Praze, s vraždou*, už osmé v knižní sérii „vražda“, otiskl J. Škvorecký v Listech č. 4/2007.

V nekrologu **Egona Bondyho** v červencovém dvojčísle časopisu Konec konců 3/4 se Martin Machovec zaměřil hlavně na texty zhudebněné skupinou Plastic People of the Universe.

Jako ryze současný příběh na půdorysu Krále Leara, jenž má, „tak jako u Shakespeara... obecnou, nadčasovou platnost a přesah“, charakterizoval Vladimír Just v rozhovoru s Jiřím Peňásem v Týdnu č. 34/2007 novou, zatím neuvedenou hru **Václava Havla Odcházení**.

Úryvky z rozhovoru, který poskytl básník **Jiří Žáček** 30. 4. t. r. bratislavskému deníku SME, otiskly Slovenské pohľady č. 7–8/2007 pod titulkem Kristus by bol dnes ateistom.

Rozhovor „mezi Lisabonem a Letnou“ poskytl Joachim Dvořákovi pro časopis Grand Biblio č. 4–5/2007 Jaroslav Rudiš.

Doslov k souboru čtyř próz **Bohumila Nusky Obrazy neradostné** (Bor, Liberec 2007) napsal Jiří Zizler.

Literární tvorbu **Petra Motýla** (* 1964) a jeho bratra **Ivana Motýla** (* 1967) představil v rubrice Poesie výtvarného časopisu Prostor Zlín č. 3/2007 Pavel Petr.

Povídkovou knihu **Edgara Dutky Staženi z kůže ze tmy vycházíme** (Torst 2007) recenzoval v Rovnosti 30. 7. 2007 Petr Kovařík.

František Knopp

Turecko

Červencový volební triumf islamistů a srpnové prezidentské volby. To jsou témata, která v těchto dnech hýbou tureckými médii, a zaměřuje se na ně i populární týdeník **Aksiyon** (Akce). Jeho titulní stránka se však snaží nalákat i čtenáře politikou přesycené a vábí na reportáž o Hakanu Sükürovi, nejlepším tureckém ligovém střelci v historii. Po fotbalu se nicméně již nevyhnutelně hrnou do popředí analýzy politické situace v Turecku: několik příspěvků se věnuje spekulacím, koho si Abdullah Gül, kandidát vládní islamistické Strany spravedlnosti a rozvoje (AKP) a vítěz prezidentských voleb, přizve do svého týmu, jak jeho prezidentování ovlivní vztahy Turecka se Západem či jak se paní Hayrinnüsa Gülová, zbožná muslimka, vyrovná se zákazem nošení šátků ve veřejných institucích – a tedy i prezidentském paláci. Následuje rozsáhlé interview s předním tureckým historikem a politologem Kemalem Karpatem, který spatřuje v letošních parlamentních volbách zlomový okamžik turecké historie. „Islámským demokratům“ se podle jeho soudu podařilo nalézt

tu správnou formuli, jak si získat podporu širokých vrstev obyvatelstva. Většina Turků podle něj žádá modernizaci a občanské svobody, ale „na druhé straně chce dosáhnout pokroku při zachování své historické identity“. A strana, která toto nabízí, má vítězství zajištěné. Zajímavostí může být i recenze knihy *Osa Ankara-Washington* novináře Tamera Korkmaze, která se zabývá turecko-americkými vztahy od konce 2. světové války do současnosti. Analýza se nese v duchu tolik v Turecku oblíbených spikleneckých teorií (s trochou nadsázky by se dalo mluvit takřka o samostatném literárním žánru). Korkmaz je přesvědčen, že USA až donedávna hrály v politickém rozhodování turecké politické elity ústřední roli. Dokonce vidí souvislost mezi atentátem na Kennedyho a popravou tureckého premiéra Adnana Menderese po převratu v roce 1961 – obě události prý řídila FBI. Až teprve rozhodnutí vlády nezapojit se po boku Američanů do války v Iráku, za nímž stál především ministr zahraničí Abdullah Gül, znamená podle Korkmaze, že Turecko opět zčásti nabylo svou nezávislost na USA.

Petr Kučera

soutěž

Dukla

Napište nám, jak se jmenuje nakladatelství, které spolu se svou ženou vede Andrzej Stasiuk. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá knihu Andrzeje Stasiuka Dukla. Uzávěrka soutěže je 12. 9. 2007. Pište na adresu

redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

knihy v redakci

Marie Ndiaye: Čarodějnice / Argo 2007, 104 s. **John Williams: Pět hospod, dva bary a jeden noční klub** / Argo 2007, 162 s. **Giorgio Papasogli: Rebel Boží** – **Alois Gonzaga** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 236 s. **Tomáš Špidlík: Duchovní jednoty nové Evropy** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 79 s. **Fórum Velehrad I.** – **communio ecclesiarum, očistění paměti** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 421 s. **Karl Rahner: Dynamický prvek v církvi** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 206 s. **Lev Šestov: Athény a Jeruzalém** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 545 s. **Agatha Christie: Případ manželky ve středních letech** – **The Case of the Middle-Aged Wife** / Garamond 2007, 177 s. **Robert Merle: Mé dobré město Paříž** / Mladá fronta 2007, 481 s. **Richard Branson: K čertu s tím, jdeme na to!** / Eugenika 2007, 169 s. **Scholastique Mukasonga: Inyezi neboli švábi** – strhující příběh pronásledované ženy z období rwandské genocidy / Jota 2007, 147 s. **Kate Bravermanová: Zařikávání Fridy K.** / Jota 2007, 198 s. **Václav Bůžek, Pavel Král: Člověk českého raného novověku** / Argo 2007, 486 s. **Francois Furet: Francouzská revoluce, díl 2.** – **Ukončit revoluci. Od Ludvíka XVIII. po Julese Ferryho (1815–1880)** / Argo 2007, 396 s. **Colin Rowe: Matematika ideální vily a jiné eseje** / Era 2007, 226 s. **Leonard Górká: Svatí Cyril a Metoděj** – **ekumenická dimenze smíření** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 113 s. **Umberto Eco: Umění a krása ve středověké estetice** / Argo 2007, 227 s.

Příjem inzerce do A2 kulturního týdeníku inzerce@tydenika2.cz tel.: 222 510 227, 737 920 143
Naši čtenáři jsou v produktivním věku (57 % čtenářské obce A2 je ve věku mezi 20 a 39 lety).
Více na www.tydenika2.cz/inzerce.

INZERCE

LIDOVÉ BYTOVÉ DRUŽSTVO PRAHA 7

U Uranie 12/1362, 170 00 Praha 7

Tel./fax: 220 805 626

IČO: 48030597

zapsané v obch. rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, odd. Dr., vl. 834

www.lbdpraha7.cz

**Lidové bytové družstvo Praha 7 vypisuje
VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ
na budoucího nájemce kulturního zařízení DOMOVINA
ve vnitrobloku Na Maninách 1525/32a, Praha 7 – Holešovice**

Zahájení výběrového řízení: 1. 6. 2007
Ukončení výběrového řízení: 30. 9. 2007

Podmínky výběrového řízení:

- Poplatek 1.000,- Kč za účast v řízení, převzetí materiálů, prohlídku objektu.
- Individuální prohlídka objektu pouze na objednání a po dohodě předem.
- Nejnižší nabídka nájemného – 130,- Kč/ m² měsíčně + příslušná sazba DPH.
- Dlouhodobý nájem.

Popis nemovitosti:

- čtyřpodlažní objekt ve vnitrobloku bytových domů
- památkově chráněná budova, celková užitná plocha cca 2.200 m²
- velkometrážní kulturní sál v suterénu s přílehlými prostory (šatny,sklady)
- dvoupodlažní kulturní sál v přízemí s předsálím, restaurací, nahrávacími studii a kanceláři

LBD Praha 7 přikročilo ke kompletní rekonstrukci. V současné době je vedeno řízení o vydání stavebního povolení. Předpokládané zahájení rekonstrukce – září 2007. Případný podíl budoucího nájemce na rekonstrukci bude předmětem dalšího jednání.

Účel užívání: Možnost multifunkčního využití v rámci kulturní činnosti. Vzhledem k umístění ve vnitrobloku bytových domů LBD Praha 7 preferuje užívání nemovitosti se sníženou hlučností.

Nabídky zasílejte na adresu: LBD Praha 7, U Uranie 12, 170 00 Praha 7. Informace: tel.220800307 linka 107 nebo 737404335 pí.Koblihová, e-mail: kveta.koblihova@lbdpraha7.cz

Generace X
The Chumscribber
Režie Arie Posin, 2005, 102 min.
MagicBox 2007

Celovečerní debut kanadské režisérky vlastně příliš nevybočuje ze současné vlny nezávislého filmu. Možná je jen trochu radikálnější. Skupina lidí žijících na zbohatlickém předměstí tu sice prožívá nejrůznější vztahy, přesto se však nikdo nedokáže vymanit ze své samoty. To je také důvodem sebevraždy mladíka Troye, který byl největším distributorem léků, jež dokázaly alespoň na chvíli tuto samotu zahnat do pozadí. Hlavní hrdina Dean, který je považován za Troyova „nejlepšího kamaráda“, je pak partou výrostků vydírán, aby jim dodal poslední dávku, kterou by Troy měl mít někde ukrytou. Únosci se však spleťou a místo Deanova mladšího bratra zajmou syna ženy, která se právě vdává za místního starostu, a ta si jeho zmizení v tom zmatku ani nestací všimnout. Její manžel navíc začíná mít podivné vize o delfínech, kteří zachraňují svět. Příběh vypráví postava z počítačové hry, nápadně připomínající Troye, kterou hraje Deanův bratr. Film vyniká hereckými výkony a divák do poslední chvíle netuší, jak se bude snímek vyvíjet. Pokud tedy máte rádi filmy, jako je Donnie Darko nebo třeba Jako malé děti, měla by vás Generace X bavit, i když nic moc nového nepřináší. Doporučuji také pustit si snímek bez dabingu, hlas počítačové postavy je totiž předabován hlasem lidským a divák se pak trochu ztrácí.

Jiří G. Růžička

Dobry ročník
A Good Year
Režie Ridley Scott, 2006, 118 min.
Bontonfilm 2007

Adaptací stejnojmenného románu Petera Mayleho vzdal Ridley Scott hned několik holdů. Vínu, ženám, filmu a především životu. Snímků, které se zaměřují na potřebu občas zvolnit hektické životní tempo, je mnoho a dějovou linií tak Scottovo dílo z řady nijak nevybočuje. Na filmu zaujme především jeho režie. Pro Scotta neprobádané území romantické komedie bylo jistě výzvou, možná však šlo spíše o to udělat totéž co hlavní hrdina – totiž dát si oddech, zastavit se, porozhlédnout a napít se dobrého vína s přáteli. Právě taková atmosféra ze snímku čiší, a tak nevádí, že žádná z dějových linií (vytřížený podnikatel donucený vzít si poprvé v kariéře dovolenou nebo záhadně se objevivší dcera), dokonce ani ta romantická, není náležitě propracovaná (zůstává úmyslně otevřená, aby navodila pocit, že bude příčinou nějaké dramatické zápletky). Scott se baví i jako filmař, když odkazuje na rytmus francouzských komedií (vzpomeňme na Tatiho) a herce Rusella Crowa často snímá spíše jako kamaráda na dovolené. Dobry ročník je tak svěží, zcela odpočinkové, řemeslně hravé dílo, na DVD doplněné videoklipy Croweovy kapely, ne dvakrát přínosným filmem o natáčení a několika vynechanými scénami.

Lukáš Gregor

Úplné zatmění
Total Eclipse
Režie Agnieszka Holland, 1995, 111 min.
Levné knihy 2007

V životopisně laděném snímku se Agnieszka Hollandová soustřeďuje na kontroverzní vztah dvou slavných postav světové literatury, francouzských prokletých básníků Paula Verlaine a Arthura Rimbauda. Režisérka téměř vůbec nereflektuje uměleckou tvorbu obou hrdinů, jde jí zejména o zachycení psychologických rysů a rozměru jejich vztahu. Původní přátelství, které přeroste v milostný poměr, se snaží nahlížet nejen skrze jejich vnitřní rozpolcenost, ale také prostřednictvím odcizeného pohledu konformního a (tak trochu právem) nechápajícího okolí. Ačkoli se nevyhýbá otevřeným a místy až naturalistickým obrazům, je účinek jejího díla založen především na výborných hereckých výkonech, bez nichž by byl snímek jen poloviční. K vynikajícímu Davidu Thewlisovi se připojuje obdivuhodným výkonem hollywoodský bonviván Leonardo Di Caprio. Jeho Rimbaud je na hony vzdálený všem pozdějším romantickým postavám z amerických spektaklů a Di Caprio dokazuje, že je výborný herec. Kvalita přepisu filmu na disk je uspokojivá, originální anglický zvuk je doplněn českými titulky. Český divák se ale musí smířit se zmrzačeným obrazem, oříznutým na televizní formát 4 : 3.

Petr Gajdošík

Jazzanova
Belle et Fou
Sonar Kollektiv 2007

Berlínské, převážně remixérské uskupení se v dosahu českého posluchače ukázalo už několikrát, naposledy na letošním ročníku slovenského festivalu Wilsonic. Se studiovou produkcí je to však o něco horší. Posledním výliskem, který najdete v katalogích už nějaký ten týden, je soundtrack a sesbírané dřívější výtvoř Belle et Fou. Ve filmotéce nehledejte, jde o hudbu stvořenou jako doprovod kulinařské show. A podle toho také výsledek vypadá. Uspávací melodie, při kterých se dobře pojídá a následně tráví. Ženské vokály na bezproblémově probublávajícím jazzyhouseu, kytarové riffy hladící jen po směru srsti a snadno zapamatovatelné texty. Zkrátka hudba, která se bude líbit každému díky vstřícnosti, se kterou vás vpustí do svých útrob. Nejsou tu ani vyložené špatná místa, ale ani excelentní momenty, kvůli nimž by stálo za to si album pořídit. Velké umění tady zkrátka nenajdete. Ale kdy jindy odpočívat než před podzimní a zimní sezonou, slibující velké zážitky? Štítím se charakteristiky typu „to je dobré, hodí se do auta“. Teď musím jezení chlupe překonat a přes zaťaté zuby říct, že Belle et Fou je na dlouhé cesty ideální. Jen si s sebou vezměte upovídaného spolujezdce, abyste z té přílišné pohody neusnuli.

Ondřej Stratilík

INZERCE

PSYCHOLOGIE DNES
Aktuální témata očima psychologie

V ZÁŘIJOVÉM ČÍSLE NAJDETE

- **Násilí v médiích? Žádná tragédie**
- **Jsmo oděvní civilizace**
- **O ubohé Terezce a zlém soudci**
- **Swingers party – kdo a proč je vyhledává**
- **Nový fenomén mezi školáky: kyberšikana a další...**

K dostání v PNS a knihkupectvích
NeLuxor Václavské nám. 41,
Fišer Kaprova 10, Portál Jindřišská 30, Praha 1
a Dominikánské n. 8, Brno. Objednávka mailem
na send@send.cz nebo telefonicky 225 985 225.

www.portal.cz

AUDIOVISUAL
každý čtvrtek v kině Světozor
uvádíme to nejlepší z videoklipů,
animace, videoartu, speciálních
efektů, netartu, reflexe médií
a dalších současných trendů.
www.kinosvetozor.cz/audiovisual

TŘI – DVA – JEDNA...
Start sezóny s grafickým designem
6. září 2007, 20.30h. čtvrtek
uvádí: Pavlína Míčová

RAKOUSKÁ FILMOVÁ AVANTGARDA
Vídeňský archiv sixpackfilm
13. září 2007, 20.30h. čtvrtek
uvádí: Vít Havránek

SIGNERS KOFFER
Dokument o švýcarském
umělci Romanu Signerovi
20. září 2007, 20.30h. čtvrtek
uvádí: D. Mazancová a D. Korecký

SPIRITUALITA SATIRA A LOKÁLNOST
Tvorba Jiřího Jandy
27. září 2007, 20.30h. čtvrtek
uvádí: Jiří Janda

září 2007 ...prožijte knihu více smysly

LiStoVáNí.cz
cyklus scénických čtení

To nejlepší z 25 dílů listování
aneb „Co se do Silvestra nevešlo“
29. 9. / 19:30 / HaDivadlo / Alfa pasáž, Poštovská 8D, Brno

Žhavý měsíc (Mempo Giardinelli)
16. 9. / 20:30 / Skleněná louka / Místo Galerie, Kounicova 23, Brno
18. 9. / 19:00 / Poetická kavárna Obratník / Praha 5-Anděl, J. Plachty 28

H A D I V A D L O

naši partneři:

A2 kulturní týdeník
PRAHA PRAGUE PRAGA PRAG
magistrát města Prahy
OST
CITARNY.CZ
KOSMOS
LITERARNÍ
PLANOGRAFIE
kult.
ADVENT

VYŠEHRA SPOL. S R.O.
NAKLADATELSTVÍ a PUBLISHERS LTD.

P. G. Wodehouse Klub starých mládeňců
Popularita příběhů tohoto anglického spisovatele je záviděníhodná. Vždyť jeho romány a povídky vycházejí přes osmdesát let a stále nacházejí nové příznivce. Kdo si je oblíbil, jistě bude potěšen jeho dalším humoristickým dílem. V Klubu starých mládeňců se scházejí zapřísáhlí odpůrci manželství a utvrzují se ve svém poslání, že manželský chomout nikdy. O to se snaží i pan Trout, jenž chce ochránit svého klienta, pana Llewelyna. Všechno ale dopadne jinak, potom, co do příběhu vstoupí dámy, mladé i ty zralejší, a všechno se nějak zvrtné. *Váz., 160 s., 188 Kč*

Nákup v odbytu Bellova 352, Praha 10 – **SLEVA 20 %**
Na www.ivysehrad.cz – **SLEVA 15 %**

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

STEPHEN LAW
Filosofická gymnastika
Přeložil Petr Pálenský, 299 Kč
Pro řadu lidí je filosofie synonymem sousloví „vznešená nuda“, filosofie v podání Stephena Lawa je ale především uměním klást dobré otázky. Ostatně, každý z nás myslí filosoficky, klade-li si otázky jako: Jsou možné cesty časem? Mohly by stroje jednou začít přemýšlet? Existuje Bůh? S touto knihou prožijete pětadvacet intelektuálních dobrodružství. Dialogická forma, názorné příklady i myšlenkové experimenty vás posunou o krok dál. Připravte se myslet bez záchranné sítě...
Vychází ve spolupráci s nakladatelstvím Dokořán

Filosofická gymnastika
299 Kč

Rozrušená existence

Vyšla románová prvotina Thomase Bernharda

Fascinace smrtí, bída civilizace, staří, názorově vyhranění hrdinové na okraji společnosti a komplikovaná souvětí s návratnými spojeními slov – to jsou hlavní atributy prozaické tvorby Thomase Bernharda. O nesmlouvavosti jeho tvorby se nyní můžeme přesvědčit českým vydáním jeho prvního románu *Mráz* (Frost, 1963).

PAVEL SLADKÝ

Thomas Bernhard (1930–1989) je jednou z nejvýraznějších a nejprovokativnějších postav rakouské literatury. Jeho dramatické i prozaické dílo už je v Česku dobře známé; na poli prózy na tom má největší zásluhu nakladatelství Prostor a jeho beletristicko-esejistická edice Střed, ve které Bernhard prochází rukama několika překladatelů (Dimter, Charvát, Petříček, Nekula, Šplíchal ad.). Nakladatelství bylo za soustavné a téměř kompletní vydání díla v rámci edice letos nominováno na cenu Magnesia Litera v kategorii nakladatelský čin roku.

Příběh románu *Mráz* je vyprávěn mladým studentem medicíny, kterého nadřizený asistent soukromě vyslal do horského Wengu, aby pozoroval jeho bratra, malíře Straucha. Komplikovanou postavu malíře, jehož náhled na svět de facto ovládne studenta i celý román, lze charakterizovat jako pronikavého ducha na pokraji šílenství. Nesmlouvavý Strauch radikálně odsuzuje rakouský stát,

vzdělávací systém, provinční a chátrající venkov, umělecký provoz destruuující ducha, tělesnost neintelektuálních lidí a další věci, které ho obklopují. Zlověstný stařec, neustále se nacházející v excitovaném stavu, je ovšem zároveň směšnou figurou, pohlcenou svým sklonem k přehánění, neschopností klidného nadhledu a zaběhanými životními manýrami – a v tomto ohledu je typickou Bernhardovou postavou.

Smysl šílených souvětí

Bernhardovi podivíní se urputně snaží o detailní promyšlení konkrétní části skutečnosti a podvědomě doufají, že to povede k poznání podstaty lidského fungování v jeho obecnosti (Bernhard tento postup uplatní mnohokrát, např. v novele *Konzumenti levných jídel*.) Na maličkostech proto hrdinům extrémně záleží. Jejich nedůtklivost a neslevování z „nejvyšších úkolů“ v konfrontaci s konkrétní realitou vyznívá někdy geniálně, někdy ale groteskně – jako vyšinutá umanutost. Strauch například prohlašuje ohledně svých snídaní: „Kostka cukru, to je přece útok na mou osobu. Chleba, mléko. Úplná katastrofa. Tak začíná den, záludnou sladkostí.“ Maximalistický kritik civilizace Strauch leze v noci potmě po chodbách hotelu a způsobí si bolestivá zranění na hlavě... Bernhardův *Mráz* je nejsilnější tam, kde zároveň pociťujeme nesmyslnost Strauchova jednání při pohledu „zvnějšku“; zároveň ale vidíme, že sebezničující a nekomunikativní nekompromisnost jeho uvažování je koherentní – nejde o senilní nebo zhrzené výkřiky starce na okraji společnosti.

Stylově je Bernhard v *Mrazu* už na cestě k převaze dlouhých souvětí, plných připustek, paralelismů, zálibného nebo zhnuseného opakování výstižných spojení a pojmenování. Vzrušené dlouhé věty, špičované zvoláními typu „hanebná skutečnost“, „trapné prskání“, „holá nemožnost“ atp., se staly autorovým poznávacím znamením. Velmi osobitý zůstává Bernhard i v rámci levicové rakouské kultury, kde drsná provokace Ant Heimatliteratur, protivlastenecky naladěné literatury, přesáhla hranice dobové poválečné tendence a v rakouském umění je sledovatelná kontinuálně. (Své dílo ostatně Bernhard nedlouho před smrtí zakončil skandální hrou *Náměstí hrdinů*, do které v podstatě zatáhl celé Rakousko.)

Většinu textu knihy vyplňují Strauchovy citace a „referujícího“ studenta odsouvají do pozadí. „Jeho výlevy se na mě řítí jako kusy skal,“ poznamenává si fámulus a tematizuje tak nejen vztah obou postav, ale také beznadějnou (několikanásobnou) zprostředkovanost duchovního světa malíře omezeným jazykovým systémem, jehož použití je ale nevyhnutelné. „Jak to zapsat? Jakými poznámkami?“ zoufá si. Komplikovaná větná stavba zápisu Strauchových myšlenek je rozšířena o další rovinu – o vztah (a kvalitu) pozorování a jazykového vyjadřování; obě činnosti jsou totiž funkčně znejistěny. Trvalý vliv na Bernhardovo dílo měl Ludwig Wittgenstein a jeho kritika jazyka a racionální analýza, což je zjevné právě i z této koncepce. V *Mrazu* se k Wittgensteinovi coby inspiračnímu zdroji přidává i Plátón a Pascal.

Zima, chůze, stáří. A smrt

Zvláště ve srovnání s koncentrovanějšími novelami, ve kterých Bernhard pracuje se stejnými stylistickými figurami, působí *Mráz* jako široce rozevřená (téměř čtyřsetstránková)

paleta témat, z nichž celá řada bude později ještě rozvíjena a vybroušena: Většina děje se odehrává během procházek venkovskou antiidylou za svíravého mrazu, který odpovídá i malířovu pocitu z civilizace. Procházka je pro Bernharda téměř literárním žánrem, bezcílná činnost, zahálka, vyplněná kritickým pozorováním a posuzováním zaměstnaného okolí (ne náhodou se jedna z pozdějších novel jmenuje *Chůze*). Příznačné také je, že se procházejí starší lidé, například důchodci, neboť stáří je dalším znakem typickým pro Bernhardovy hrdiny. Mladí se vždy nějak samo protluče a dokáže slepě nemyslet na smrt a vidět svět pozitivně, ale ve stáří už nic jiného než kruté prozření nezbyvá. To, co se mladým lidem toleruje, nebo na nich přímo působí půvabně, nás na starých lidech odpuzuje, stěžuje si také Strauch. Důležitým bernhardovským motivem je také například příbuzenství, obvykle respektovaná citová i sociální vazba, která podle autora nedokáže překonat osamění a je jen jakýmsi vnitřním okruhem společenského nedorozumění, které v této podobě doráží často ještě neodbytněji.

Všechny jmenované motivy už jsou v Bernhardově prvotině „na svém místě“. Propojujícím tématem, často explicitně pojmenovaným, je smrt a její obsedantní vsudypřítomnost. Smrt není motivem, ale úhelným kamenem románu – čtenáři se nabízí vidění života prizmatem smrti, zmaru a nemožnosti. Smrt se připomíná na každém místě – horská ves je místem, kde se podle Bernharda bojuje o přežití. Civilizace je plná smrti. A konec toho, který „život ve smrti“ nahlíží svým podrážděným přeháněním na hranici zešílení, je ze všech nejbližší. Ti, kteří k podobnému náhledu nemají odvalu, mají ještě trochu toho promarňovaného času navíc.

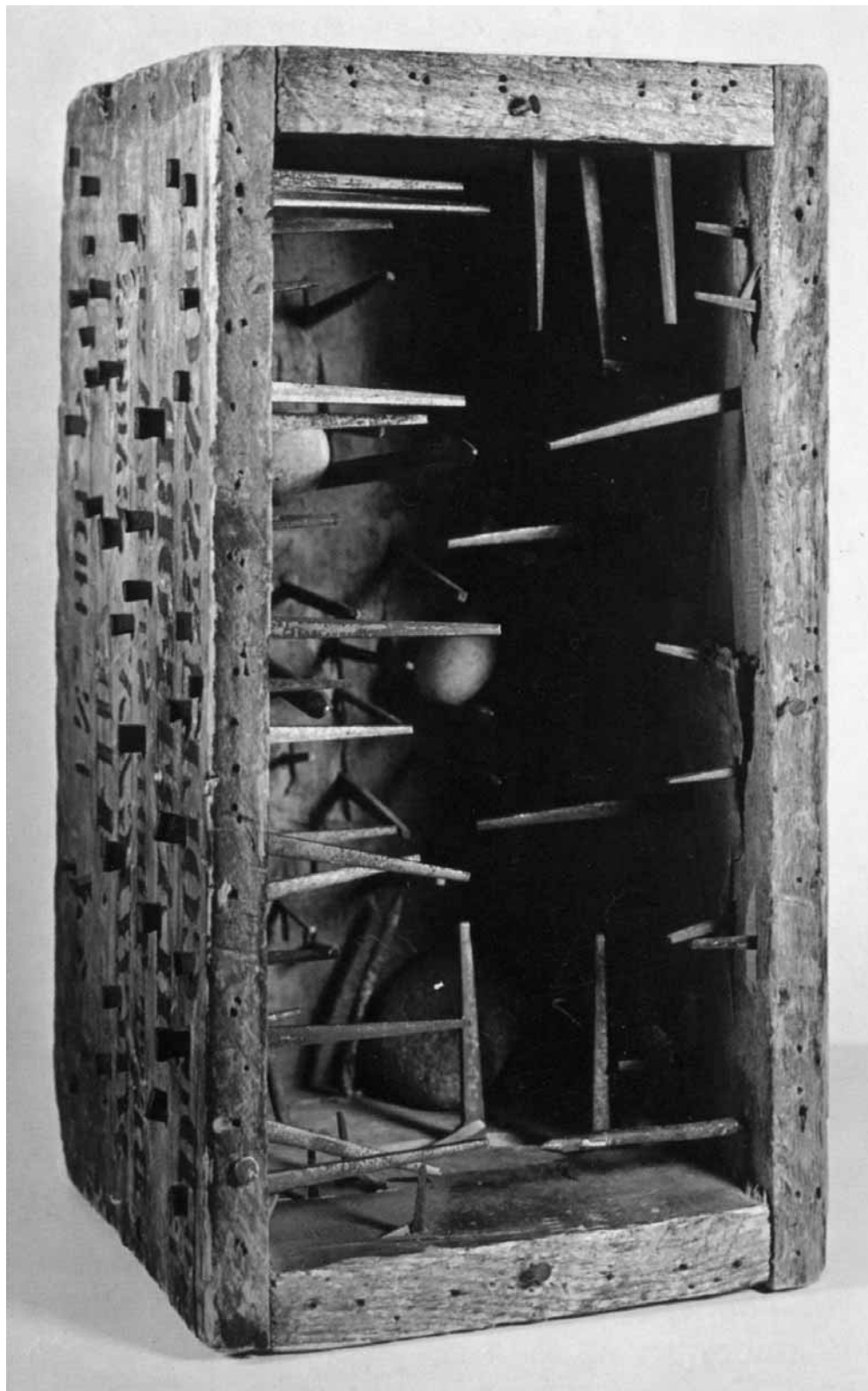
Myšlení

Co nese Straucha dál, pokládá-li i porod za formu smrti a rozšiřování úpadku? „Neexistuje idea, která vymizí, která by se dala anulovat. Idea je skutečná a jako taková zůstane.“ Bernhardovi hrdinové s sebou sice trapně vlečou neredukovatelnou vazbu na svou fyzickou skutečnost, ale jsou to lidé, kteří se upřeli ke světu idejí a obětovali mu všechno. Jejich cíle, obvykle nic menšího než některá z esenciálních zásad světánapravy, zůstávají ve sféře idejí. Nepřijatý společností, nedostupné kvůli bariérám mezi lidmi a neposkvrněné aplikací do praxe.

Podobné vyhrocené protiklady se v díle Thomase Bernharda střetávají už od jeho prvotiny. Autorovi hrdinové se ocitají ve víru svých radikálních úvah a svoji duchovní aktivitu dští na svět právě proto, že protiklady kdy si odmítli smířit kompromisem, který umožňuje „normální“ a „běžný“ život nejenom ve Wengu, nejen v Rakousku, ale kdekoli.

Autor je bohemista.

Thomas Bernhard: *Mráz*. Přeložil Radovan Charvát. Prostor, Praha 2007, 382 stran.

Robert Rauschenberg: Hudební skříň, 1951

objednávka předplatného **A2** kulturní týdeník

předplatné	noviny do schránky	noviny v elektronické podobě a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
☐ TIŠTĚNÉ	X		280 Kč	520 Kč	988 Kč
☐ ELEKTRONICKÉ		X	195 Kč	364 Kč	650 Kč
☐ STUDENTSKÉ	X	X	221 Kč	429 Kč	832 Kč
☐ KOMPLET	X	X	312 Kč	611 Kč	1196 Kč
☐ SPONZORSKÉ PŘEDPLATNÉ (roční) ☐ SPONZOR STŘÍBRNÝ 2 600 Kč / ☐ SPONZOR ZLATÝ 5 200 Kč / ☐ SPONZOR PLATINOVÝ 10 400 Kč					

Fakturační adresa

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Adresa pro zasílání (pokud se liší od fakturační, např. adresa obdarovaného)

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Platbu provedu

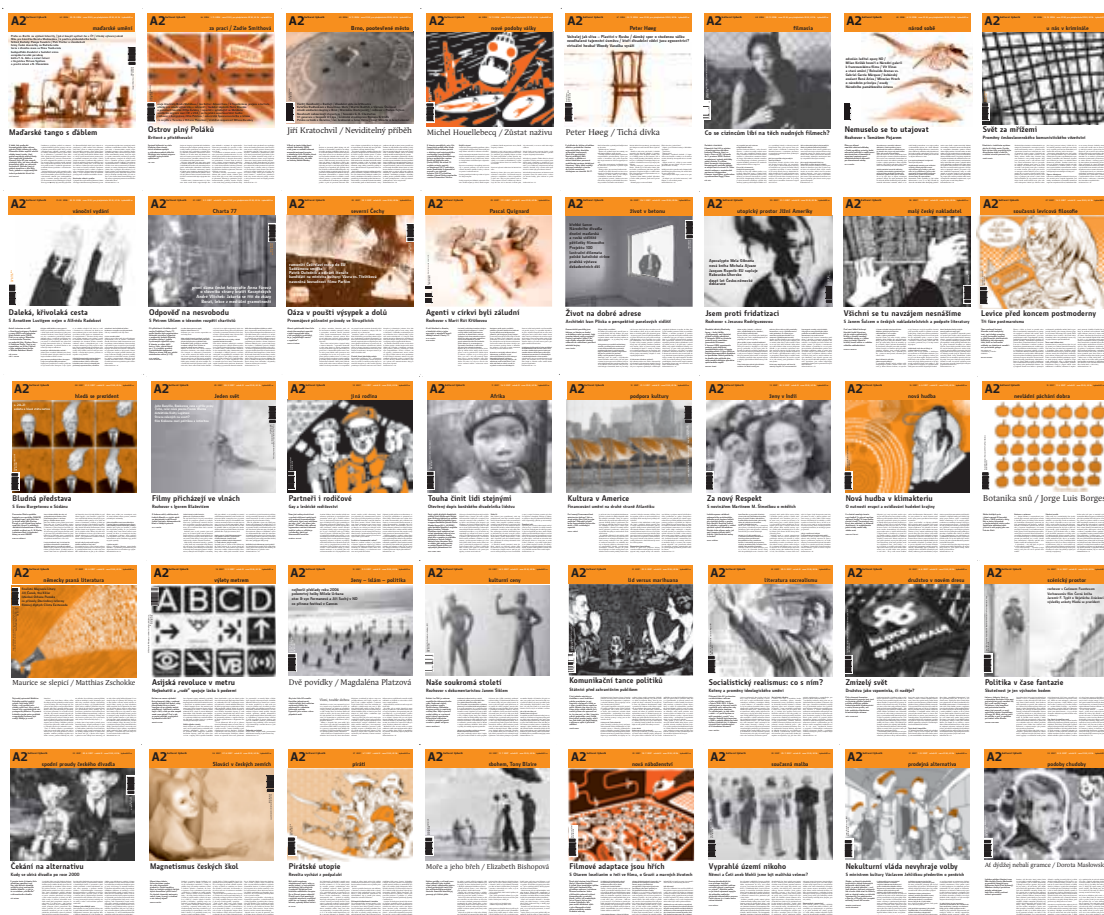
- ☐ Složenkou A (na základě údajů ze složky, kterou od nás obdržíte, lze platit převodem)
☐ Fakturou uveďte prosím IČ DIC
☐ prostřednictvím SIPO, uveďte prosím spoovací číslo

Pro uplatnění studentské slevy prosím zašlete potvrzení o studiu (fax nebo e-mail v jpg)

Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
 tel. 225 985 225, fax 225 341 425, SMS 605 202 115, e-mail send@send.cz, www.send.cz

kulturní tA2ngo

literatura / hudba / společnost / film / politika / divadlo
 výtvarné umění / recenze / rozhovory / esej / nové knihy
 cd a dvd / komentáře / beletrie / zkratka / kulturní tipy
 glosy / reportáž / par avion / komiks / galerie

MONSTRABARET FREDA BRUNOLDA UVÁDÍ
 HOVORY Z REZIDENCE
 SCHLECHTFREUND

ovšem

Vědecká práce může člověku vynést kriminál a obvinění z teroristického spolčování. Andrej Holm, sociolog z berlínské Humboldtovy univerzity, se o tom přesvědčil dostatečně. Na začátku srpna se rozdrnčel zvonek jeho bytu a za dveřmi policie. Rychle se obléct a pak převoz vrtulníkem do jiného města. Šupem na samotku a domů až po třech týdnech. Nejspíš zdechlá kočka a zvadlé kytky. Čeho tak závažného se dopustil? Policie tvrdí, že je členem teroristické skupiny militante gruppe, která provádí žhářské útoky za účelem „nastolení komunistického světového řádu“. Tolik Spolkový kriminální úřad. Důkazem Holmova členství se stala i jeho vědecká práce. Používá prý totiž takové sociologické pojmy, které se vyskytují i v prohlášeních militantů. Tomu se říká důkaz! Akademici proti směřování vědy a terorismu samozřejmě povstali. Otevřené dopisy, petice a podpisy. Není ale na celém případu i něco pozitivního? Některé akademiky může policejní postup šokovat, ale jde i o důkaz, že se o jejich práci ještě někdo zajímá. Anebo toho, že co je správné v teorii, může se hodit i pro praxi.

Tomáš Havlín

Maďarští ultranacionalisté ze strany Jobbik založili 25. srpna 2007 v centru Budapešti národní gardu. Ceremoniálu přihlíželo na tisíc lidí včetně členů konzervativní strany Fidesz, zástupců církve a bývalého ministra obrany z let 1990–1993. Nacionalisté po zrušení povinné vojenské služby nabyli dojmu, že jejich národ je náhle zranitelný a bez dostatku mladých mužů ve zbraní mu hrozí útok ze Slovenska, Rumunska či Srbska – nic na tom zjevně nemění ani fakt, že Maďarsko, Slovensko a Rumunsko jsou spojenci v NATO i členové EU. Do gardy se mohou hlásit i obyvatelé okolních zemí, kteří jsou maďarské národnosti. Vlajky s červenými a bílými pruhy a černo-bílé uniformy gardistů nejsou nepodobné těm, které za druhé světové války používali maďarští fašisté, navíc se příznivci hnutí Jobbik otevřeně hlásí k dědictví pronacistické organizace Šípové kříže. Maďarští politici si ale z celé situace těžkou hlavu nedělají: strana Jobbik je oficiálně zaregistrována a ve volbách v roce 2006 získala přes dvě procenta hlasů. Kdoví, zda vznik gard zvedne Maďarům sebevědomí. Jisté však je, že nacionalisté v sousedních zemích teď mají záminku k vyvolávání obav o bezpečnost svých národů. Možná se tak brzy dočkáme i obnovení Hlinkových gard, Četníků v Srbsku či Železných gard v Rumunsku.

Štěpán Lohr

Nezávislá senátorka inženýrka Juřenčáková odstoupila z čela senátní komise pro krajan v zahraničí, aby je nedráždila svým bývalým členstvím v komunistické straně. To mne zaujalo, protože jsem u moře nahlas přátelům četl rozhovor s ní a studem jsme se zavrtali do písku. Paní senátorka pobouřila krajan ve Švýcarsku na sympoziu o Janu Palachovi a Janu Zajícovi a chystala se do Kanady, aniž byla schopna sdělit, že vůbec kdy slyšela jméno Josefa Škvoreckého či tušila něco o Sixty-Eight Publishers. Bodejť, když si nebyla schopna vzpomenout, kdy vstoupila do KSČ, a proto to prý neuvedla ve svém životopise. Členství sice předcházela tříletá kandidátská lhůta, čili tři roky námluv před slavným sňatkem s rudou knížkou, ale budiž. Teď jsem se podíval na oficiální životopis paní senátorky a členství tam je uvedeno. To je docela nezvyklý jev v české politice, odstoupit po ostudě a přiznat barvu, i když rudou. Ale pachout nad politickou kulturou a úrovní, kterou do Senátu vnáší bývalí lokální politici a guberniální populisté typu Liany Janáčkové či Jiřího Čunka, zůstává. Hlavně proto, že sbor důstojných mužů a žen k jejich slovům i činům nedůstojně mlčí nebo je kryje.

Břetislav Rychlík

Dne 16. srpna uplynulo 360 let od okamžiku, kdy byla v Paříži podepsána smlouva s pány Diderotem a d'Alembertem jako s řediteli Encyklopedie. Původně mělo jít o překlad anglické encyklopedie z roku 1728, ale Diderot přišel s myšlenkou vlastní, francouzské encyklopedie. Chtěl vytvořit pomník poznání. Nejen slovník, ale gramatiku světa, řád vědění. Už d'Alembertova předmluva byla manifestem kulturní revoluce. Na počátek i konec veškerého konání kladla člověka, ne Boha, a autorům přiznávala právo a povinnost definovat slova, stanovit pravidla veřejného diskursu. Diderot chtěl „všechno prozkoumat, obrátit, bez výjimky a bezohledně“ a d'Alembert vyžadoval, aby encyklopedisté „dali zbytku národa zákon o otázkách vkusu a filosofie“. Tzn. aby definovali jazyk a pravidla veřejné debaty, dodávala ve svých esejích Pierre Lepape. A to je při sledování našich sporů (ať jde o radar, pana Kubiceho nebo skupinu Ztohoven) to hlavní, co nám dodneška chybí a co asi ani nelze dohnat. Měli bychom ale vědět, že to jinde existuje a že se o to máme pokoušet. Chybí nám staré přesvědčení, že krása, stejně jako pravda, je záležitostí třídění a seřazení.

Karel Hvižďala

A2 kulturní týdeník, Americká 2, 120 00 Praha 2, tel. 222 510 205, 222 510 151, redakce@tydenikA2.cz, prijmeni@tydenikA2.cz, tydenikA2.cz. Vydává Kulturní týdeník A2, s. r. o. Šéfredaktorka Libuše Bělunková. Zástupce šéfredaktorky Filip Pospíšil. Redakce Filip Horáček, Karel Kouba, Marta Ljubková, Jiří G. Růžicka, Ondřej Slaček, Aleš Stuchlý, Petr Vaňous. Báseň na s. 5 vybírá Petr Borkovec a Vratislav Färber. Editorka Věra Becková. Design a typografie Helena Šantavá. Grafická úprava a sazba písmy Andulka © Storm Type Foundry a Botanika © Suitcase Type Foundry Marek Naglmüller. Manažer Jan Vávra. Počítačová podpora Lukáš Fairaistl. Sekretariát Marcela Mojžíšová. Distribuce Josef Píša – distribuce@tydenikA2.cz. Inzerce Milan Greguš – inzerce@tydenikA2.cz (222 510 227). Tisk Moravská typografie, a. s. Předplatné zajišťuje jménem vydavatele SEND Předplatné (225 985 225). Rozšiřuje Mediaprint & Kapa Pressegrasso, spol. s r. o. Registrace MK ČR E 16272, ISSN 1801-4542. Vychází s podporou Ministerstva kultury ČR, International Visegrad Fund a Nadace Český literární fond. Nevýžádané rukopisy se nevracejí.